

CENAB ŞAHABEDDİN- TİRYAKİ SÖZLERİ ÖNSÖZ

Cenab Şahabeddin, Tevfik Fikret ve Halid Ziya Uşaklıgil ile birlikte Serveti Fünun edebiyatının üç büyük temsilcisinden biri olarak Türk Edebiyatı Tarihinde yer almıştır 1870'de Manastır'da dünyaya gelen Cenab Şahabeddin, babası Osman Şahabeddin beyin 1877—78 Türk—Rus harbi sırasında Plevne'de şehit olması üzerine, henüz 78 yaşlarında tahsil hayatını İstanbul'da doktoryüzbaşı olarak sona erdiren Cenab Şahabeddin 1889'da Paris'e giderek, ihtisasını da orada tamamlamıştı. Türkiye'ye dönünce çeşitli resmî memuriyetlerde bulunmuş olup, I. Dünya Harbi sırasında İstanbul Darülfünun'u Edebiyat Fakültesi'nde de önce Garp Edebiyatı sonra Osmanlı Edebiyatı müderrisi (profesörü) olarak vazife görmüştür. 12 Şubat 1934'de bir beyin kanaması neticesinde hayata gözlerini yuman Cenab Şahabeddin Bakırköy mezarlığında gömülüdür.

Şiirle alâkası daha tıbbiye öğrenciliği sırasında başlayan Cenab'ın ilk yazıları Saadet Gazetesi'nde çıkmış olup, daha sonra da Maarif, Hazine-i Fünûn ve Mektep mecmualarında da şiirleri yayınlanmıştır. Serveti Fünûn'da ise onun hem şiir, hem de nesirleri çıkmıştır Başlıca eserleri arasında Hac Yolunda, Evrakı Eyyam, Suriye Mektupları, Avrupa Mektupları ile Nesri Harp, Nesri Sulh ve Tiryaki Sözleri (1918)'ni sayabiliriz.

Cenab Şahabeddin'in birkaç tane tiyatro eseri de vardır Bundan dörtbuçuk sene kadar önce, sayın hukuk doktoru Reyhan Erben'den, ailece olan yakın dostlukları dolayısıyla, Cenab'ın eski hafle ve kendi elyazısıyla yazılmış bir Not Defteri'nin hususi kütüphanesinde bulunduğunu öğrenmiştim. Kısa bir müddet sonra Dr.Reyhan Erben'in müsaadesiyle bu defter'deki süzme sözlerden küçük bir kısmını, o sıralarda hazırlamakta olduğum bir antolojiye **“Cenab Şahabeddin'in NotDefteri”** başlığı altında almıştım. Daha sonraki bir makalemdede de bu sözlerden başka bir kısmını yayınlamıştım. Şimdi Dr. Reyhan Erben ile birlikte tamamını yayınladığımız bu esere **“Tiryaki Sözleri”** adını vermekle merhum Cenab Şahabeddin Bey'in duygu ve düşüncelerine tercüman olduğumuzu zannediyorum.

Dış görünüşü bakımından tam bir tarih şeklinde, basit, fakat güzel bir cilt içindeki bu defter'de bizzat Cenab Şahabeddin tarafından numaralanmış olan 1816 tane süzme söz bulunmaktadır. Ancak 342 numaranın bu defterde mükerrer olarak yazıldığını dikkate alacak olursak aslında bu seçme sözleri 1817 olarak kabul etmek gerekir. Diğer taraftan elimizdeki defter'in ilk yaprağında **“Mukaddeme makamında”** başlığı altında 13 süzme sözün daha mevcut bulunduğunu düşünecek olursak bu tiryaki sözlerinin 1830'a vardığı görülecektir. Her biri Cenab Şahabeddin tarafından numaralanmış olan bu ince, zarif ve düşündürücü sözler, defterin bazen bir yüzüne,bâzen de her iki yüzüne yazılmış bulunmaktadır Bu defterde dikkati çeken bir husus da bu sözlerden bâzılarının çizilmiş olmasıdır. Ancak biz bu çizilmiş olan sözleri dahi hiç okunamayan birkaç tanesi dışında yine aynen yayınlamayı faydalı gördük. Bununla birlikte, defterin aslına sâdik kalabilmek için, bu gibi sözlerin yanında parantez içinde çizilmiş olduklarını da ayrıca belirttik Cenab Şahabeddin'in 1918'de eski harflerle neşrolunan Nesri Harb ve Nesri Sulh ve Tiryaki Sözleri adlı kitabında 361 tane tiryaki sözü yer almıştır. Bunlardan 323 tanesinin şimdi yayınladığımız defterdeki 559—886 numaraları arasında —bâzı taktim ve tehirlerle— yer verildiğini yaptığımız karşılaştırma neticesinde tespit etmiş bulunuyoruz. Hem basılmış metinde hem de şimdi yayınladığımız yazma metinde birbirine tıpa tıpa uyan sözlerin dışında kalanlar, okuyucuya ve araştırmacılara, Cenab Şahabeddin'in nasıl çalıştığı hususunda bir fikir verebilmek için mukayeseli bir şekilde gösterilmiştir. Bu arada bu 1830 süzme sözden bâzılarının birbiriyle büyük bir benzerlik gösterdiğini de belirtmek gerekir. Cenab Şahabeddin'in bir defter halinde topladığı hayatta iken sâdece 361 tanesini yayınladığı ve Tiryaki Sözleri adını verdiği bu süzme sözlerin hangi kaynaklardan mülhem olduğu, bunlardan ne kadarının Cenab 'm orijinal fikirlerini teşkil ettiği, bu sözlerin yazarın diğer eserlerinde kullanılıp kullanılmadığı ve buna benzer hususlar edebiyat tarihçileri için ayrı bir araştırma mevzuu teşkil eder. Biz burada Cenab'ın vaktiyle yarım bıraktığı bir işi tamamlamakla büyük edibin ruhunun şâd olacağına ve bu sözlerinin gün ışığına çıkarılmasıyla şahsiyetinin ve çeşitli meselelerdeki fikirlerinin daha iyi anlaşılacağına inanıyoruz. Cenab Şahabeddin'in parlak üslûbunun ve nice istihzasının mahsulü olan bu 1830 süzme sözü, ifade kuvvetini bozmamak için aynen vermekle beraber, okuyucunun bu fikirleri anlamasını kolaylaştırmak bakımından gerekli yerlerde, parantez içinde kelimelerin bugünkü manasını da yazmak yoluna gittik. Cenab Şahabeddin'in şahsiyeti ve Tiryaki Sözleri hakkındaki bu kısa

açıklamamıza son verirken bu süzme sözlerin hepsinin aynı değerde olamayacağını da ayrıca belirtmek isteriz Defterin son yaprağında bulunan iki şiir de kitabın sonuna ilâve edilmiştir

14 EKİM 1977
Dr. Orhan F.KÖPRÜLÜ

CENAB ÜZERİNE BİRKAÇ SÖZ

Cenab'ın "Vecize" diye nitelendirilen düşünce ürünlerinin kendi el yazısı ile içinde toplanmış olan defterin elimizde bulunması bir tesadüf eseri değildir. Cenab Şahabeddin ailesi ile ailemizin yakınlığı sıkı dostluk bağları ile kurulmuştur. Henüz biz lise sıralarında iken içinde yaşadığımız, daha sonra da yıllarca sürmüş bu dostluk atmosferi elbette ki bizim için bir şanstı. Bundan yararlanmamak imkânsızdı Yüksek zekâsı, geniş bilgisi ile beliren derin görüşlerinin olduğu hava içinde bulunabilmek, bu görüşlerin düşünce olarak belirlenmesini görebilmek bulunmaz bir nimet idi Şu bir kaç söz Cenab'ın kişiliği ve edebiyatımızdaki yerini belirtecek mahiyette bir deneme iddiasında olamaz. Altmış dört yaşında henüz zinde iken dünyaya gözlerini kapadı. Ömrü boyunca çalışmış, verimli bir hayat sürmüştü. Ama bildiğimiz kadarı ile daha yapacak işi, söyleyeceği çok şeyi vardı Ölüm haberini aldığımızda biz memleket dışında idik. Sonradan öğrendik: Bir gece bize bir mektup yazmağa başlamış. Fakat birdenbire gelen kriz ile uzanmış, son nefesini vermiş. Yarım kalmış mektup masa üzerinde unutulmuş, daha sonra da başka kâğıtlar arasına karışarak kaybolmuş. Bunları bize anlatmış olan en büyük evlâdı sayın Şivezad Erez mektubu arayıp bulamayınca kendi el yazısı ile yazılmış "cönk" şeklindeki defteri bize hatıra olarak verdi Kabataş Lisesinde edebiyat hocamız rahmetli Ali Canib Yöntem "bilimsiz san'at gelişemez, düşünce unsurundan yoksun edebiyat çelimsiz kalır" derdi. Örnek vererek: "Bakınız eskiler arasında "Servet—i Fünun" cularından hâlâ kalemını kuvvetle kullanabilen tek kişi Cenab Şahabeddin'dir" demişti Arabça, ve Farsçayı derinliğine bilmesi, Fransızcanın bütün inceliklerini benimsemiş olması, Türkçeyi kullanmaktaki hüneri ve geniş kültürü ona duygu ve düşüncelerini en güzel biçimde ifade imkânı sağlamıştır "Dünyaya geliş hüner değildir" diyen şairin sözüne müstesna örnekler var: Vinci gibi, Goethe gibi. Cenab da hayatı yoğun olarak duymuş ve yaşamıştır "Pek çok adamların benden ziyade fikirleri vardır" diye söze başlar. Doğrudur belki. İnsanoğlu var olduğundan beri idraki ile oluşturduğu düşünce ürünlerini her devirde yetiştirmiştir. Ama "Yaşanan her ânın değerinin bilinmesi gerektiğini" yalnız sözü ile değil gerçek yaşayışı ile de göstermiş olan Goethe'nin bu görüşüne Cenab şunu eklemektedir:

"Vakti geçirmek için bana "Briç—Plafon" yaput "Majör" teklif ediyorsunuz. Bense vaktin geçtiğinden müstekiğim ve aradığım vakti geçirecek değil, geçmekten men edebilecek bir vasıtaadır" der Sonunda, ergin insan tevazuu ile, "**Pek çok adamların kendisinden ziyade fikirleri**" bulunabileceğini söyledikten sonra "fakat benimkiler az—çok bir işe yaramaz ümidiyle ortaya çıkarken onlarınki tembel tembel evlerinde kapalı oturuyorlar" der O da tıpkı Montaigne gibi dünya üzerinde gezindiği sürece oluşturduğu düşüncelerini titizlikle sakladığımız defterinde toplayıp bırakmıştır Nurundan yararlandığımız bu büyük kişiliğe, değerli dostum Orhan Köprülü'nün himmeti ile bir küçük hizmettir bizim yapmak istediğimiz

Dr. REYAN H. ERBEN

MUKADDİME

Mukaddime makamında söylenmemiş fikir yoktur, diyor. Bu söz doğru da olsa bundan sonra bütün insanlar sükût edecek (susacak) değil!.. Fikir cilveleri zekânın fışkınlarıdır (ince dallandır)

*

Pek çok adamların benden ziyade fikirleri vardır, fakat benimkiler az çok bir işe yaramak ümidiyle ortaya çıkarken, onlarınki tembel tembel evlerinde kapalı oturuyorlar

*

Ne bütün varını yiyip ölmüş vardır, ne her fikrini söyleyip susmuş

*

Güzel fikir doğru olmasa bile hoş gider

*

Fikir uğradığı dimağın değil, sâdır olduğu (çıktığı) dilin malıdır

*

Güzel fikir ihtiyarlamaz

*

Temiz nâsiyenin (alın) üstünde bir sema vardır. Doğru ve güzel bir fikir!

*

Fırtına saçları yolsun, beis (zarar) görmem, eğer bana bir fikir getirirse

*

Mide için lokma neyse dimağ için fikir de odur; Hepsi beslemez, bir kısmı sıhhate dokunur ve bazıları zehirler

*

Bu fikirler beşeriyet dudağından dökülmüş olmak iddiasındadırlar

*

Günde bir doğru fikir göğsümüze çarpar, birisine olsun yüreğimizi açtığımız nâdirdir

*

Yüz kere asırların ibriğinden süzülmüş fikirleri bile herkese kabul ettiremeyiz

AŞK

- Kalb bir aşktan ötekine göç ederken azçok zedelenir: Tam aşk, ilk aşkdır
- Aşkın bütün lezzetini ancak ummağa cesaret edemediği bir aşkı bulan hakirler tadar.
- Bir aşkın açtığı yaraya ancak yeni bir aşk merhem olur.
- Hakikaten âşık olduğumuz mahlûkun ihtiyarladığına inananlayız: Çünkü aşk daima gençtir.
- Komedyaların çoğunda aşk vardır, aşkların birçoğunda komedyaya olduğu gibi.
- İçinde yaşadığı kalbe göre aşk altın, gümüş yahut tenekedir.
- Aşk mektebinde üstad erkekler vardır: Onların elinden geçmeyen kadınlar aşkı tamamıyla öğrenemezler.
- Bazı aşklar meleğe benzer: onlarda erkeklik ve dişilik yok gibidir. Aşkın öylesiyle sevişenler birbirine: “anam, babam!” diyebilirler.
- Hakiki aşk kadınları pek güzel giyinemezler: Kalbleri sanki zevklerini biraz ezer.
- Aşkın en büyük mucizesi kendi varlığına hepimizi inandırmaktır.
- Aşk yolunun garip yokuşları ve inişleri vardır: Çıkarken baş döner, inerken gönül bulanır.
- Aşkta kadın ve erkek aynı güfteyi terennüm ederler (söylerler), fakat bütün bütün ayrı iki beste ile., biri adagio öteki allegretto!
- Aşkın yarattığı semada güneş bazen cehennemden doğar!
- Aşkın en tatlı parçaları başındaki ümid ile sonundaki hâtıradır.
- Allanın bence yarısı aşk, yarısı şiirdir.
- Şiir bir musiki ise aşk orada orkestranın müdürüdür. (idarecisidir)
- Aşkın lezzetleri kısa, elemeleri uzun ömürlüdür: Bir şüpheden doğan ızdırabı bin teminat (garanti) teskin edemez (yatıştıramaz)
- Aşk alingan ve itimatsızdır. Haset ve kıskançlık bir tek hedefde tekasüf edince (yoğunlaşınca) âzami şiddetlerini gösterirler
- Bir kadın bir erkekle yeni tanıştı mı, onunla kendi arasında neler geçeceğini değil neler geçmek mümkün olduğunu düşünür.
- Aşk bir kaside (medih) şairi, kıskançlık bir hiciv (yerme) şâiridir.
- En çok dilimize dolanan kelimeler en büyük güçlkle tarif edebileceğimiz mefhumlardır: Hürriyet, vazife, aşk. vatan, efkâr ı umumiye (kamuoyu) (v.s.)
- İzdivaca mukavemet eden aşk hiçbir zaman yıpranmaz.
- Aşk, kalbimizin saygısız misafiridir: Bize sormadan gelir; bize sormadan gider.
- Aşk üstüne keder kor üstüne kömür gibi düşer: Evvelâ körletir, sonra alevlendirir.
- Aşk buldukça bunar.
- İnce âşıkların zevki mâlik olmak değil memlûk olmaktadır (mâlik olunmaktadır).
- Aşkın gözü kör kulağı sağırdır; ne doğru yolu görür ne doğru sözü duyar
- Aşk ancak kaz gelecek yerden tavuğu esirgemez: Aşktan bir şey bekleyen ona hiç olmazsa iki şey vâd etmelidir.
- Aşk ı maddi ile aşk ı manevi arasında şöyle erken yatmakla geç yatmak arasındaki kadar ancak fark vardır.
- Aşk dağ tepelerine benzer: Tırmanması olmasa nezâreti (manzarası) fena değildir.
- Kibri ile aşk şu cihetten birbirine benzer ki ikisi de kör eder.
- Her cenaze alayında olduğu gibi aşkın cenaze alayında da kalabalığı hizb (yalan) ve riyâ (iki yüzlülük) teşkil eder.
- Büyük aşk kadına bir nevi asalet getirir: O artık sevmekten başka hiçbir şeyi lâıykı ile ifâ edemez (yapamaz)
- İhtiyarlayan aşk eğer kayıtsızlığa (ilgisizliğe) dönmezse bir nevi dostluk olur: ihtiyarlayan dostluk da eğer yaşamakta devam ederse bir nevi aşk olur.
- İşret bazen âdemi temyiz (ayırd etmeğe) mihenktir, demişler; aşk da öyledir, kumar da, siyasi ihtiras da!
- Daima daha çok sevmek iştihasını duyan kalblerdir ki bir aşk ile iktifa edemezler (yetinmezler)
- Aşk mektebinde üstad erkekler vardır: Onların ellerinden geçmeyen kadın aşkı tamamıyla öğrenemez.

—Her büyük aşka hissiyat ı diniye (dini hisler) karıştır; aşkın büyük mübtelâları (düşkünleri) arasında hiçbir samimi dinsiz yoktur.

—Pek yüksek aşklar hiçbir zaman dostluğa münkalib olmaz (dönüşmez): Fakat bazen düşmanlığa münkalib olduğu (dönüştüğü) vakidir.

—Aşkı bazen alevlendiren uzun ayrılık dostluğu behemehal (herhalde) hararetinden düşürür.

—O aşk uzun yaşar ki yalnız kalbde mahbus (hapsedilmiş) değildir, adelâtta (adalelerde) ve dimağda da vücudu hiss olunur.

—Hayatta ihtizarı (can çekişmeyi) tatmak ister misin? Sev ve aşkının en ateşli devrinde sevdiğinden ayrıl!

—Hürriyetten tatlı bir esaret vardır: Aşk!

—Aşk ne zaman kanun tanırssa hakiki san'at de o zaman ahlâk gözetir —Bütün insanlar yalana tövbe etseler yine yeryüzü lâhûti (tanrıya âit) yalanlarla dolu kalır: Aşk, şiir, gençlik, güzellik, ilh (v.s.)

—Aşkta muvaffakiyetin (başarının) hiç olmazsa yarısı bir küstahlık (terbiyesizlik) meselesidir.

—Aşkın lezzetleri kısa, elemeleri (üzüntüleri) uzun ömürlüdür: Bir şüpheden doğan ızdırabı bin teminat (garanti) teskin edemez (yatıştıramaz) Ancak cemiyet sahnesinde hiç rolü olmayan hakirlerdir ki komedyası/, yaşayabilirler!

—Sevdiğine tam bir emniyetle bakana tam seviyor denemez; hakiki aşk alingan ve itimadsızdır.

—Gurur dünyada yalnız aşka mukavemet edemez: Sevdiğinin huzurunda şeytan bile mütevazidir! (alçak gönüllüdür)

—Aşkı kalabalık tazyik eder ve uzlet (toplumdan uzak kalma) besler; bunun içindir ki sevişenler başbaşa kalmak isterler.

—Sizi ahlaken yükseltmeyen aşk, emin olunuz ki bir tarafından kirlidir

—Gözü kör olmakla beraber aşk güzeldir. Fakat ondan daha güzel birşey tanırım: Gözlerini yuman dostluk!

—Merkezinde kuvvetli bir aşk bulunmadıkça hayatınız ne tam bir saadet olur, ne hakiki bir facia

—Bilhassa aşkdadır ki küçük sebepler büyük eserler vücade getirir.

—Derin bir kin telâkki etmek derin bir muhabbet telkin etmekden (aşılamaktan) kolay değildir. İki çirkin bile büyük bir aşk ile birleşince biraz güzel görünürler.

—Bir kadını bin türlü sevmek mümkündür: Aşkın hangi şeklini tercih ettiğini bilmelisiniz ki bir kadına arzettiğiniz (sunduğunuz) muhabbet makbul (beğenilir) olsun

—Güzel kadınlarımız eskiden tavan gibi idiler: Yalnız sahib i haneye (ev sahibine) görünürlerdi. Şimdi sema gibi oldular: Her gözü olan görebilir

—Aşkı tatmış bir kalb için aşksız hayat bir soğuk esnemedir.

—En tatlı buse (öpücük) o dudaklara mev'uddur (vâdedilmiştir) ki en hayal perver (hayal besleyen) bir dimağa (beyne) merbuturlar (bağlıdırlar)

—San'at gibi muhabbeti de bediiyat (estetik ilmi) besler: İstiyorsanız ki uzun yaşasın, aşkınızı güzel, zarif, ince şeylere ihata ediniz (çeviriniz)

Her kadının ruhunda bir roman yatar: ve gari bi şudur ki en çılgın masallar alelekser (ekseriya) en uslu hanımların ruhlarına sokulur!

—Aşkın en tabii gıdası fedakârlıktır, ister bir taraftan sâdır olsun (çıksın) ister karşılıklı. Akim (neticesiz) hülyalar kendi kendilerini yiyerek beslenirler

—Vefasız kadınlar âşıklarını aşk hatırı için severler. Vefakârlar bilâkis (aksine) âşıklarının hatırı için aşkı sevenlerdir

—Sevmekten usanınca erkek kadını terk eder, kadın erkeği...! unuttur!

—Harab olmuş kalblere velev gülünç olsunlar aşk teklif etmemeli

—Yalancıların en mahiri (ustası) tabiattır: Hiç sezdirmeksizin hepimizi aldatır. Ancak aşkı sevenlerdir ki şiiri severler: Şiirden hoşlanan hadım ağası hiç görülmemiştir.

—Ferd için aşk ne ise cemiyet için hürriyet de odur: Aşksız ferd ve esir cemiyet akamete (neticesiz kalmağa) mahkûm kalır.

—Aşk, yürekten bir hayat yaratmak, ve şiir, hayatta bir yürek yaratmaktır.

—Ebedi aşkımızı her kime vaadetsek hepimiz "ölüm"ün nişanlısıyız.

gençtir

—Kadın olsun, erkek olsun, sert başlılardır ki kuvvetli aşka müsteiddirler (kabiliyetlidirler) Sevdığını insan kendisinden başka herkese karşı kuvvetli, âsi, emniyetsiz, ve müstahkar (hakir nazarla bakan) görmek ister.

—Aşıklar görünüşe kolaylıkla aldanırlar: Meselâ nâza red mânası yahut redde nâz mânası verirler.

—Coşkun âşıklar daima bedbindirler (karamsardırlar): Sevdiklerinin hemen her hareketini kendi aşkları aleyhine tefsir ederler (yorumlarlar) ve hayallerinde kendilerine mevhum (vehmedilmiş) rakibler yaşatırlar.

—Gözü kör olmakla beraber aşk hiç de çirkin değildir; fakat ben ondan daha güzel birşey tanırım: Gözlerini yuman dostluk!

—Sizi ahlaken yükseltmeyen aşk emin olunuz ki bir tarafından kirlidir.

—Erkeğe müfrit aşkın verdiği pısırkıllığı hiçbir kadın anlayamaz.

—Coşkun aşk kadınları isterler ki faziletlerini siz dilinizle tasdik ve kalbinizle... inkâr edesiniz! kıymetlidir

—Vuslat (kavuşma) kitabının binbir sahifesi vardır: Sevdığınızle hergün bir başka yaprak açınız ki aşkınızın baharı solmasın!

—İnsan bütün ömründe bir tek kadının aşkı ile iktifa edebilir (yetinebilir); şu şartla ki size her gün onun vuslatı (kavuşması) birgün evvelki kendinize bir aşk hiyaneti hissini versin

—Kadınların fazileti için sokak az çok çocukların mektep kaçkınılığını hatırlatır

—Yüreği aşkdan boşalmış kadının hayatını hiç bir saadet dolduramaz

—Bazı sözler o kadar nazikdir ki yakından ve çok yavaş söylenmek lâzım gelir: Uzakdan gelinceye kadar sanki harab olurlar!

—Arzu alevinde çiçek buketi gibi görünen hisler bazan vuslattan (kavuşmadan) sonra bize ot demeti görünür!

—Aşk bir oyundur ki sevimsiz arkadaşla oynanamaz.

—Kadın aşkın esiri olmak için yaratılmıştır: Sevdığı erkeğin gövdesine sarmaşık gibi sanlı yaşamadıkça tamamıyla bahtiyar olamaz.

—Aşkını kâfi gören âşık değildir

—Visalden (kavuşmadan) evvel: “Seviyorum” sözünde sıdk (doğru) ve kizbin (yalanın) yarı yarıya his sesi vardır. Visalden (kavuşmadan) sonradır ki o söz ya bütün bütün doğru, ya bütün bütün yalan olur

—Sevmediği halde kendisini âşık zannedenler kadar da sevdiği halde âşık olmadığını iddia edenler görülür.

—Maşukasının (sevgilisinin) huzurunda zarafet ve zekâsını kaybetmeyen adam hakkı ile âşık değildir

KADIN

—Sevdiği kadında her tuvaleti hoş gören erkekler olduğu gibi, beğendiği tuvalette her kadını hoş bulan erkekler de vardır.

—Bir zen-gi-riz (kadın düşmanı) diyordu: “Hiç ömrünüzde bir kadın ile beraber bir dağa tırmandığınız vâki midir? (olmuş mudur?) Çıkarken daima siz ilerdesiniz o geridedir; inerken o daima önde gider siz geride kalırsınız. Yanyana gitmeniz ancak düz yolda mümkün olabilir!”

—Zeng riz (kadın düşmanı) dermiş ki: “kadınların çocukluklarını mazur (özürlü) görmeliyiz: Çocuk kalıbdırlar!”

—Çok defa kendisini veren kadın kendilerini satan kadınlardan daha pahalıya malolur.

—Tarih biraz kadın ruhludur: Büyük vak'aların çoğunu el altından karanlıkta hazırlar.

—Kadın, kumar, içki: Bunlardan yalnız birinin mübtelâsı (düşkün) olmak, hepsine düşkün olmaktan daha fenadır. İptilâ (düşkünlük) dairesi ne kadar darsa o kadar kuvvetli olur ve içinden kurtulmak o derece de güçleşir.

—Kadın erkekten aslan yüreği içinde kuzu itaati ister.

—Nâz bana kadının ismi tasgiri (küçültülmüş ismi) gibi gelir.

—Kocanı yahut âşığını zaptetmek ister misin hanım? Uçmağa hazırlanmış kuş görün, lâkin ayakların yuvana mıhlı dursun.

—İki kadın yavaş sesle konuşuyorlar mı, emin olabilirsiniz ki aralarında gizli bir erkek vardır.

—Çok kere bir hanım: “benim fikrim...” diye söze başlar, bir de bakarsınız ki bütün söyledikleri “his”dir!

—Kadın ile erkek arasında dostluk güzeldir, fakat sonbahar güzelliği gibi solgun ve hazin durur.

—Kadınlar nebatata (bitkilere) benzer: İnkişaf (gelişme) için bâzısı açık hava ister bâzısı limonluk.

—Her meziyete mâlik bir kadın olmak bir melek olmaktan daha güçtür.

—**İZDİVAÇTA GÜÇ OLAN SEVİŞMEK DEĞİL, ANLAŞMAKTIR**

—Kadının hakiki kıymeti mes'ut zamanında görülür.

—Karı koca arasında kâh dargınlık calı (yapmacık), barışma samimi olur, kâh barışıklık calı (yapmacık), darılma samimi olur: ikisi de samimi yakut ikisi de calı olamaz

— Kadınlarca erkekler iki büyük sınıfa ayrılır: Çapkınlar ve.... abdallar!

—Kadınların af edemeyecekleri yalnız bir kabahat vardır: İhtiyarlamak.

— Kadın ya itaat ister, ya kumanda. Hukuk muvâzenesi (dengesi) ancak bir katlı evlerde görülür, her gün bir kaç kavga şeklinde!

—Kadın ya bütün ruh yahut.... bütün bütün bî ruhdur (ruhsuzdur)!

—**AHMAĞA GÜZEL KIZ VERMEK EŞEĞE ÇİÇEK YEDİRMEĞE BENZER**

—Gariptir, ipeği yapan böcek değil, de giyen kadın gururlanır!

—Hürriyet sahasında kadınlar öyle geniş adımlarla yürüyorlar ki bu gidişle yakında bıyık ve sakal iki miskinlik damgası olacak

—Bir edib için üslûb ne ise, bir kadın için kıyafet de odur

—Dinlemeği bilmek musahabe (konuşma) san'a tının yarısıdır, derler; kadınlar mezu ı bahis (bahis konusu) olunca dörtde üçüdür denebilir.

—Bir kadın bir erkeğe: “ahmak” mı dedi, “beni dilediğim yola getiremedin!” demektir

—**Kadın erkekten yüksektir; fakat düşünce erkekten daha aşağı düşer.**

—Kadın olsun, kitap olsun cildine aldanma, münderecatına (içindekilere) bak.

—Uzun söz uzun ökçe gibi kadınlara yakışır.

—Kadına yalnız temellükten (sahip olmaktan) zevk alanlar olduğu gibi yalnız tahakkümden (hükmetmekten) zevk alanlar da vardır!

—Erkek gülerken bir az kadına, kadın ağlarken bir az erkeğe benzemez mi?

—**Erkeğin kalbi yaşlandıkça kadının kalbi bozuldukça katılaştır.**

—Bir erkek aklını almağa karar veren kadın daima işini becerecek kadar zekâ bulur .

—Kadın erkek birbirini ikmâl eder (tamamlar) diyorlar. Hâlbuki alelekser (ekseriya) biri diğerini tenkis eder.

—Bir kadının eli boş durursa dili, eli ve dili boş durursa gönlü işler.

—Kadına büyük muhabbet bir nevi atâlet getirir: O artık sevmekten başka hiçbir şeyi lâıkyı ile ifâ edemez.

—Bir kadının mâhiyetini anlamak ister misin, tanıdığı kadınlar hakkında neler düşündüğüne dikkat et: herkesi kendi gibi zannetmek bilhassa kadınlar için doğrudur.

—Bir kadın her meselenin ancak kendine nazır (bakan) cihetini iyi görür.

—Kadınların akılları, eskilerin dedikleri gibi, kısa değil, fakat daima biraz hisleri ile mağşuşdur (karışmıştır)

— Kadın yüreğine göz yaşından ziyade şetaretle (neşeyle) girilir: Mahir âşıklar hissiyat (hisler) yerine şathiyyat (boş ve alaylı sözler) sarfederler

—**En nâdir (az rastlanan) ve kıymetli nümune i beşer (beşer numunesi) o kadındır ki güzel olduğu halde kendine baktırmak istemez.**

—Bâzı kadınlar birlikte düşmek için birbirine tutunurlar.

—Kadın düşünürken hemen her fikrini bir erkek yahut bir kadın hayaline isnad eder (dayandırır)

—En zeki erkek bile kadınları bihakkın (hakıyla) tanımak iddiasında bulunamaz; halbuki en ahmak kadın bile erkekleri tanımak davasıdır.

—Gençler ister ki kadınların peçesi kalsın; orta yaşlılar ister ki bluzları açılsın; ihtiyarlar ister ki jüpü kısalsın.

—Kadının tırnakları yırtıcı da olsa elleri çok iyi “hasta bakıcı”dır.

— Çince kadına “niyu” derlermiş; “niyu ni yu” gevezelik etmek, “niyu niyu niyu” gizli dolap kurmak

demekmiş: Garip iştikak (türeme)

—Kadın kocasına ya tamamıyla itaat eder, ya tamamıyla kumanda.. Muvazene i hukıktan (hakların dengesinden) kavga çıkar

—Kadının her damla göz yaşında daima biraz sevmek yahut sevmemek arzusu karışıktır.

—Her kadın ister ki sevdiği erkek bir tarih kahramanı yahut bir roman kahramanı olsun

—Erkekler için rütbe ve nişan ne ise kadınlar için elmas odur

—Sevişenler, cemiyet i muhitanın (toplum çemberinin) mevcudiyetinden, ancak cemiyet (toplum) onlara mani i telâki (buluşma manii) oldukça, haberdar olurlar

—Malûmatlı (bilgili) fakiri az çok hak nâşinas (hakkını bilmez) gibi telâkki ederiz (düşünürüz) Bizde erkekler asırlarca yükselemedi; çünkü kadını vaz ettikleri (koydukları) mevkiden yukarı salıvermek istemediler.

—Güzel kadın için kapalı yaşamak namuslu yaşamaktan güçtür.

—Bir kadın için sevdiğini yalnız kendisinin beğenmesi kâfi (yeter) değildir, başka kadınlar da beğenmeli ki ona muhabbeti devam etsin.

—Bir kadını ev hali ve mühmel (ihmal edilmiş) kıyafeti ile daha latif bulmuyor musun? Beyhude “seviyorum!” deme.

—**Kadın serapa (baştan ayağa) ruh, yahut... serapa (baştan ayağa) bi ruhdur (ruhsuzdur)**

—Râm olmak (boyun eğmek) isteyen kadın sevildiğine inanmış görünmekle iktifa eder. Râm olmağa (boyun eğmeğe) karar verendir ki sevildiğinden emin olmak ister

—Çok işvekâr (işveli) kadın gibi hiç işvesiz kadını da şüphe altında tutunuz: Zira biraz işve kadın iffetinin hukuk ı tabiiyesindedir (tabii haklarındandır)

—Duvak altında her kadın az çok gelindir; duvak açıldıktan sonra.... bilmem!

—Kadınların ellerinde baston gördüğümde Beri: Amentü! dedim, nisaiyuna dahil oldum (feministlerle birlik oldum)

—Erkek ister ki sevdiği kadın başkalarının karşısında melek, kendine karşı çiçek olsun

—En tatlı şey bir kadın gözünden kendimiz için dökülen yaşlar arasında gördüğümüz tebessümdür (gülümsemedir)

—Kadın ve erkekten mürekkeb cemiyetlerde nezaket sanki fahri ve meccani (parasız) olmakdan çıkar.

— Kadın kolaylıkla inanır ve daha kolaylıkla inandırır.

—Kadınlar çabuk değişir, fakat az tenevvü eder (çeşitlilik gösterir); erkekler bilakis (aksine) geç değişir, lâkin çok mütenevvidir (çeşitlidir). Bundan dolayıdır ki erkek intihabında (seçiminde) kadınlar daha ziyade üzülürler

—Güzel kadının en iyi bildiği şey tebessümünün (gülümsemenin) kıymetidir.

—Para nereye gidiyor, anlamıyorsan kadınların ayak izlerini takibet.

—Bir kadının ruhundaki nezaketi hizmetçilerine ettiği muamele (davranış) ile ölçebilirsiniz

—Fikirleri bile kadınlar eğer hissetmezlerse beğenmezler

—Zendostluk (kadıncılık) saz gibidir, kırkıktan sonra başlayan beceremez.

—İdare işlerinde kadınlar erkeklerin yerini tutar, iğne süngünün yerini ne kadar tutabilirse ,

—Seven kadın düşündükçe yanılır ve saçmalar.

— Sevdiğinizin bir kadın farkına varmıyor mu, anlayınız ki bir başkasını seviyor.

—Seven kadın sevdiğini dinlerken çok kere sözünü değil, sesini dinler

—Bir kadının kıymet i mâneviyesini (mânevi kıymetini) sevdiği erkeğin kıymet i mâneviyesi (manevi kıymeti) tayin eder

—Karı koca kavgası eğer huyların müsademesi (çarpması) değilse geçici bir sağnakdır, geçdikden sonra hava daha güzel açılır

—Erkeğe sevdiği kadın muğlak (karmaşık) görünür, kadının bilakis (aksine) en iyi anladığı sevdiği erkektir. Bakıyorum kadınlara hamakat (ahmaklık) erkeklere geldiği derecede tahammülsüz (tahammül edilmez) gelmiyor, hattâ zeki kadınlara bile, bahusus (hususiyile) hamakat biraz endamlı ve biraz tuvaletli olursa.

—**Cildi soğuk kadınlar, dikkat olunmuş, alelekser (ekseriya) tehlikelidirler.**

—Alelekser (ekseriya) kadınlar boş ve erkekler nâ hoş (tatsız) konuşur

—Coşkun âşıklar dalgın ve sâkit (susan) kadınlar arasından çıkar

- Erkek sevdiği kadını hem saklamak hem göstermek ister: Âşıklarını çıldırtan o kadınlardır ki mütesettiren (kapalı olarak) görünürler.
- Saçlarıyla pek çok oynayan kadının, emin olabilirsiniz ki aklı başında değildir .**
- Her kavgada kocasına galebe edemeyen kadın.... bihakkın (hakıyla) kadın değildir.
- Zevc ve zevce arasında kefavet (denklik) aranır, fakat oynaşma mevzu ı bahis (bahis konusu) olunca her erkek ve her kadın küfüvdür (denktir)!
- Beğenilmek arzusu her kadında sevilme hevesinden gelmez. Kadın vardır ki beni herkes beğensin de isterse hiç kimse sevmesin der.
- Fikirler kadınlar gibidir: Güzellikleri moda muvafık (uygun) kıyafetler içinde artar
- Müphem (örtülü) bir korku, gizli bir sevinç, daimi (devamlı) bir dalgınlık, daimi (devamlı) bir süs arzusu: Seven kadını bu dört hal taksim eder (böler.)
- Güzel ve ahmak kadına dikkat ediniz: Güzelliği azaldıkça hamakatı (aptallığı) artar
- İnsan çok yorgun olmalı ki bir güzel kadının karşısında şiiirden başka birşey düşünebilsin
- En kıymetli kadın eşini bütün diğer kadınlardan müstağni (ilgisiz) kılandır.**
- Çok işvekâr (cilveli) kadın gibi hiç işvesiz (cilvesiz) kadına da inanmayınız: Biraz işve kadın iffetinin, (namusunun) tabii haklarındandır.
- Hayattan bir kadın yorgun olabilir: Fakat tok ve bıkmış olamaz
- Her kadının bir erkeğe ihtiyacı vardır, hastaya ilâç nasıl lazımsa
- Kocasız kadın işsiz erkeğe benzer**
- Zavallı kadın ninemin ne garip hasiyeti diniyesi (dini hassası) vardı; En sevdiği kuzuyu kendisine kurbanlık ayırırdı!
- Evlenen erkekler alel umum (umumiyetle): “Fılan hanımı aldım” derler. Hâlbuki çokları için: “Fılan hanıma kendimi verdim!” demek daha doğrudur.**
- Eski izdivaçları yenilere tercih ediyorum: Gözü kapalı evlenmek başı dönerek gerdeğe girmekten ehvendir (yeğdir)**
- Alekser (ekseriya) kendi nefislerine (kendilerine) hâkim olmayan kocalardır ki karılarına hâkim olmak iddiasındadırlar**

DİN

- Allah'ı her birimiz tasavvur ettiğimiz gibi tesmiye etseydik (isimlendirseydik) esma ı hüsnü (güzel isimleri) insanların adedine balığ olurdu (varırdı)
- Her taassubda katil bir mahiyet vardır: Tarihin taassubu hakikat i vekayii (vak'alarm gerçekliğini) öldürür; felsefenin taassubu fikri öldürür; dinin taassubu... dini öldürür
- Her din kendisinden evvelki dinleri kaba abeslerle (boşlarla) doldurur
- Aşıkdada biraz kıskançlığı hoş gördüğümüz gibi dindarda biraz taassubu da mazur görmeliyiz
- Hayat fırtınalarında din çok kişi için şamandra olur
- Tam dindar yahut tam dinsiz olmak: Her ikisi de müstesna (eşsiz) kuvvet ister —Münhasıran (yalnızca) günahların çare-i kefareti (bağışlatma çaresini) düşünerek dindar olanlar da vardır ve belki diyanet (dindarlık) cumhurunda (topluluğunda) ekseriyeti onlar teşkil ederler
- Hayat bizi öyle aldatıyor ki galiba öldükden sonra bile öldüğümüze tamamiyle inanamayacağız**
- Her dindar bir papa yahut bol arpalıklı bir şeyhülislâm olacağından emin olsaydı yeryüzünde bir tek bile dinsiz kalmazdı!
- Köyünün şivesini dilinden ve dininin damgasını yüreğinden hiç kimse bütün bütün atamaz
- Din o kadar pek canlıdır ki bir kere kanımıza girdi mi, orada boğulsa bile ölü halinde yaşar.
- Din ölse bile it canlı taassub yaşamakta devam eder.**
- Dinsiz vardır ki erkânı inkârı (inkârının esasları) bir mâbed teşkil eder.
- Din hiç olmazsa felsefesi olmayan zavallıların felsefesidir.
- Müminler (inanenler) kadar münkirler de (inanmayanlar da) bir dinin hayatına hadimdirler (hizmet ederler) dinin mühfik (yok edici) düşmanları lakaytlardır (kayıtsızlardır).
- Dini yaşatan bilhassa ölümdür. Ölüme çare bulunmadıkça din ölmez.**
- An samim (samimi olarak) ahret için dine hizmet edenler bile dünyada az çok dini istihdam ederler (kullanırlar).

—Ruhumuzu din pek az tadil eder (değiştirir) fakat ruhumuz dini öyle değiştirir ki her müslümanın yüreğinde başka bir islâmiyet yatar, denebilir

— Sâlihler (iyilere) cennet, fâsıklara (günahkârlara) cehennem: Bunda bütün dînler müttefikdir. Fakat fık (günâh işleme) ile salâhın (iyiliğin) hududları mevzu ı (bahis konusu) olunca müttefik iki din bulunmuyor.

—Çok kişide din bakiyyesi olarak yalnız bir riya (ikiyüzlülük) an'anesi görüyorum.

—Dindarlar gibi dinsizleri doğuran da vâzılardır.

—**Dinini müctehitlere teslim ettiği gün Hazret i Muhammed galiba: “Eti sizin kemiği benim!” demiş.**

—Her dua bir ihtiyaç ifade eder: Muhtaçların hepsi dindardır .

—Sofunun riyası (ikiyüzlülüğü) dindarı kandırır dinsizi değil.

—Osmanlı kardeşlerimiz, müslüman kardeşlerimiz, din kardeşlerimiz, vatan kardeşlerimiz, kan kardeşlerimiz... İnsan bu kadar kardeşi tasavvur edince: “Allah babamıza kuvvet versin!” diyeceği geliyor.

—Dinsizliğin en muktedir (kudretli) naşirleri (yayıncıları) iktidarsız ulemayı dindir (din bilginleridir)

—Allah'ın affını hatırlattığı için cehennem korkusu çok günahkârın içine serinlik verir!

—Allah'dan uzun ömür isteyenler tuhafıma gider: “Azizim mümkün merteye geç görüşelim!” demektir.

—“Re'sü'l hikmeti mehâfetullah ve ahıru'l hikmeti mehâfesunnas” **(Hikmetin başı Allah korkusu, sonu insan korkusudur)**

—**“Beni hiç kimse anlayamadı!” diyordu. Az kaldı soracaktım: “Allah mısın be herif?”**

—**Allah'ın insanlara iki zengin sadakası: Ümit ve hülâya.**

—**Cenab ı Hak (Allah) çocuklar anlayamaz diyoruz; güya büyükler anlayabilirmiş!**

—Nasıl ki Allah'ın varlığı tahakkuk etmekle (gerçek olmakla) imansızlar tükenmez; Allah'ın yokluğu ispat edilmekle de taassubun canı çıkmaz. Ve inanç ölse bile ilahiyat fakültesi yaşar

—Bana Allah'ı hissettirmeyen mâbed ne kadar muhteşem olsa güzel değildir

—Allah'ı yalnız Allah tanır ve yalnız şeytan anlar.

—Allah'ın büyüklüğü varlığında mı, yokluğunda mıdır kesdiremiyorum? (iman edip etmemede mi?)

—**Yalnız dilini hıfza alış: Azâ yı sâireni Allah hıfzeder**

—Allah kalın kafalılığı yaratmıştır onu ahmaklığa biz insanlar tahvil ettik.

—Benim bildiğim Allah büyüklüğünü anlatmak için hiçbir vaizin tercümanlığına muhtaç değildir.

—İbadetlerin bile tuzu biberi şeytandır

—Bir hareketin seni biraz ıslah etti mi (düzeltti mi) ona bir ibadet diyebilirsin.

—Kâinatta yalnız bir sosyalist tanıyorum: Ecel... mamafih o bile Nuh ile İsa'ya müsavi muamele edemiyor

DUA

— **ÖYLE DUALARIMIZ VARDIR Kİ MÜSTECAB OLSALAR (KABUL EDİLSELER) DAHA BEDBAHT OLURUZ**

—Yalnız bir duayı çok güzel bulurum: “Ya Rabbi, insanların hiç kimseyi ızrar etmeyecek (zarara sokmayacak) dualarını kabul et!” Bu dua da dua sahasını o kadar tahdit eder ki., (sınırlar ki)

—**Namazdan sonra çok uzun dua, bana öyle gelir ki, salâtın (onun) ibadet sıfatını şüpheye düşürür**

SiYASET

—Siyaset âleminde insaf bir hırsız feneridir, ne tarafı dilerse orayı aydınlatır.

—Siyasiyatta (siyasette) doğru yürümeği bilmeyenlerdir ki şimdi koşarlar, şimdi yerinde sayarlar.

—Lâfla peynir gemisi yürümez, ama siyaset gemisi haydi haydi!

—Sarhoşluk çok kötü hal; ömrümde bir kere başıma geldi, ve yalnız o gün ruhumda siyaseti andırır birtakım hisler vardı!

—İçtimai (sosyal) meselelerde kelimelerle söyle, fakat asar (eserler) ve vukuaat (olaylar) ile düşün: İş yerinde lâf koyunca siyaset değil edebiyat yapmış olursun

—Siyasette herkes sahil—i selâmeti (selâmet sahilini) kendi fikri ucunda görür.

—Siyasette çok kere hekimlerin hastalardan ziyade muhtaç ı tedavi (tedaviye muhtaç) oldukları iddia olunabilir

- Siyaset i hâzırada (bugünkü siyasette) bir çıkar yol görmek ister misiniz? Gözünüze gözlük değil, belinize kılıç takınız.
- Muvafıklar, muhalifler siyaset salatasında zeytinyağı ile sirke gibidirler: Biri eksik olsa salatanın tadı kaçır.
- Cemiyetin (toplumun) yerinde sarf olunmayan her kuvveti bir siyasi muhatara (tehlike) teşkil eder.
- İstibdat her miskin kavimin siyâsi cezasıdır.
- İstibdat her âciz milletin cezayı siyasisisidir (siyasi cezasıdır)
- Siyasi bir ihtiras içinde hareket edenlere hakikati anlatmak çölde kumları ve ummanda (okyanusta) dalgaları idare etmekten daha güçtür
- Politikada iyilik ve kötülük bir zafer ve mağlubiyet meselesidir: Teşebbüsünde muvaffak olan her idare faikiyetini (üstünlüğünü) ispat etmiş olur
- Bizde mevki i iktidara (iktidar mevkiine) geçen her siyasi fırkanın (partinin) ilk eser i icraatı (yaptığı iş) bir “mazlumlar alayı” (zulme uğramışlar) teşkil etmek oluyor
- Bizde mevki i iktidara (iktidar mevkiine) geçen her siyasi fırkanın (partinin) ilk eser i icraatı (yaptığı iş) bir “mazlumlar alayı” (zulme uğramışlar) teşkil etmek oluyor.
- Hakikaten mahir (maharetli) politikacı düşmanlarını bile kendi lehinde istihdam etmenin (kullanmanın) yolunu bulur
- Vukuât ı siyâsiye (siyâsi olaylar) kâh facia, kâh mudhikedir (komedidir): Büyük diplomatlar o mahir (becerikli) aktörlerdir ki ikisinde de güzel oynarlar
- Tekgözlerden ve körlerden ziyade memleketimizde bostana su aksın diye dolabı çeviren gözü bağıllara acırım!

CEMİYET

- Bir cemiyeti yükseltmek mi istiyorsunuz, efradına (fertlerine) mes'uliyet (sorumluluk) hissini tevzi ediniz (dağıtınız)
- İnsan ne kadar hür olsa cemiyet i muhita (çevre) içinde mevzuatın (yasaların) esiri kalır!
- İnsanı insan eden cemiyettir, sırtlan eden de o
- HANGİ CEMİYET TEDENNİDEDİR (GERİLEMEDEDİR) BİLMEK İSTER MİSİN? BAK Kİ YÜKSEK ADAMLAR NEREDE YÜKSELMEKTEN MENEDİLİYOR (ALIKONULUYOR)
- Ferd unutmaz affeder; cemiyet bilâkis (aksine) affetmez, unuttur
- ACI TECRÜBELER BİR ADAMI USLANDIRABİLİR, FAKAT BİR CEMİYETİN AKLINI BAŞINA GETİREMEZ.
- Avamı ümitli oldukça bir cemiyet ölmez: En kötü idare avamı me'yus edendir (ümitsizliğe düşürendir).
- Cemiyet bir saat gibi işlemeli: Geri kalmak gibi ileri gitmek de bir kusurdur.
- Umumi harb (I.Dünya Savaşı) bize ne acûbeler göstermedi: **FUKARAYA MUAVENET (FAKİRLERE YARDIM) CEMİYETLERİNDE SERVET KAZANANLARA KADAR!**
- Hakiki fazilet itikadımca (inanışımca) cemiyete faydalı işlerdir: Kâtibin fazileti kaleminden damlar, çiftçininki alnında terler.
- Hürriyet mecraları cemiyetin nefes borularıdır: Tehlikesiz tıkanamayacağını mutlakıyyet idareleri anlayamazlar
- Ancak cemiyet sahnesinde rolü olmayan hakirlerdir ki hayatlarını hiç komedyasız yaşayabilirler
- Tabiatın ilm i halinde “düşünmek” bir farz ı kifayedir (yalnız şartlarını hâiz olanlara gerekli farz): Her cemiyette birkaç kişinin ifası (yapması) ile sakıt olur (hükmü kalmaz).
- Her cemiyet (toplum) lâıyk olduğu edebiyatı sever
- CEMİYETLER ŞEHİRLER GİBİDİR; HARAB OLSALAR DA BÜYÜK VE SAĞLAM PARÇALARI AYAKTA KALIR.**
- Söz içinde dürub-ı emsal (darbimeseller) ne ise cemiyet içinde insanların bir kısmı da odur: Her ağza uymaları manasızlıklarını unutturur.
- Bir cemiyeti defaten (bir defada) mesut edebilecek düstur ı icazı (kısa düsturu) keşfeden bile karşısında kuvvetli bir fırka i itiraz (itiraz fırkası) bulacağından emin olmalıdır
- Mefhumat ı külliye (genel kavramlar) hüsn- i inkılabı (iyi gelişmeyi) ve mefhumat ı cüz'iyeye (özel kavramlar da) hüsn i idareyi (iyi idareyi) temin eder (sağlar)

- Hiçbir fikir yoktur ki galattan (yanlıştan) doğsun da kuvvet doğursun
- İcab ı muvâzene (denge gereği) odur ki sıklet i içtimaiyenin (sosyal ağırlığın) her cüz'ünü (parçasını) bir selâhiyet deruhte etmeli (üzerine almalı)
- Zengin bir amcası olan kimsesiz sayılmaz; bilakis (aksine) yükselememiş bin dayınız olsun, cemiyet içinde bi kes (kimsesiz) tanılırsınız
- Koyunlar, kurtlar, çobanlar, çoban köpekleri: En medenisine varıncaya kadar işte her cemiyetin alettakrib (aşağı yukarı) tertibi!
- Ferd olsun, cemiyet olsun, bir gün gelir ki yorulur, yorulunca dinlenmek ister ve dinlenince mevkiini kaybeder
- Ahlâk, son tahlilde, ferd için hıfzıssıhha (sağlığı koruma) ve cemiyet için menfaattir
- Her cemiyette teceddüt (yenileşme) aşağıdan başlar: Avam (halk) eski halinde kaldıkça terakkiye (ilerlemeye) inanma!
- Alıklarla kaçıkları çıkarınız, cemiyet i beşeriye (insan toplumu) öyle tenhalaşır ki
- Bir cemiyetin (toplumun) lüzumundan ziyade kuzu olması o cemiyet içinde ergeç bir kurt sürüsü yaratır
- Kan içinde temel kurmak isteyen cemiyet(toplum) daima çürük kokar
- Ferd (kişi) olsun cemiyet (toplum) olsun hayatını tayin eden başlıca şu üç âmildir: Kan, zaman ve mekân (yer)
- Hiç ağlamamış gözler her şeyi görseler de ağlayanları görmezler
- Ben cemiyet giriz yaratılmışım: Kalabalıkda bana ruhum dağılıyor gibi gelir
- Kırda gezerken süprüntü görmeğe başladınız mı, anlayınız ki biraz sonra bir insan cemiyetine rast geleceksiniz.
- Bâzı üdeba (edipler) diyorlar ki: “Biz halka doğru gitmeliyiz!” bâzıları da: “halk bize doğru gelsin!” diyorlar. Acaba en doğrusu yarı yolda buluşmak değil midir?

İNSAN

- Yer yaşlandıkça âlâmı (elemeleri) artıyor: insan gibi!
- İnsana en güzel sıfatı “fâni” diyen vermiştir.
- İnsan gönül verdiği mahlûkdan hiç birşeyi diriğ edememek (eksik edememesi) pek tabiidir; zira gönlümüzden daha kıymetli nemiz vardır.
- Şâfiiler nazarında köpek ne ise, benim için taassub da odur: Sanırım ki teması insanın abdestini bozar!
- Zavallı insan hayata o kadar sırnaşıktır ki vücudumuz toprak olduktan sonra gölgemizi bir soluk fotoğraf halinde yaşatmaktan bile gizli bir lezzet umarız.
- Tarihe insan her istediğini söyletebilir, mademki ölümler itiraz edemezler.
- Ölüme nisbetle insan kurbanlık koyunu hatırlatır: Bıçak altına gözleri bağlı gider.
- Aldatabileceğinden emin olduğu mahlûkun (yaratığın) yalanlarını insan tiksinsinmezsin dinler.
- Tükrük gibi hakikatlar vardır ki ağızdan çıkınca iğrenç olur ve yutulmak icab eder.**
- Her mahkemede adalet namına beşerin (insanın) zaafını tartaklayan bir pençe hissederim.
- Lâfa bakılsa herkes müsavat (eşitlik) ister; fakat insanların bir kısmını ayakları altında görmek için bir kısmını başında taşımayacak pek az kişi vardır
- Hakikat ile hayali insan birbirlerine katık ederek yaşar: Ayağımız yerde iken gözlerimiz göktedir
- Beşeri (insani) gafletlerin hududu yoktur: Tekmesini yediğimiz bir eşek bile olsa başında bir zekâ tacı tevehhüm (kuruntu) ederiz
- Kaplan sırtı için insaniyet en çekilmez yüküdür
- Âdemin dudakları Havva'nın dudaklarına dokunduğu anda şiir doğdu ve bu nevvâdın (yeni doğanın) sinesinde beşerin (insanlığın) bütün elem ve lezzeti gizli idi
- Sokağın kıymetini insan bâzı cemiyetlerden çıkınca anlıyor
- insanları oynatan kuvvet başlarında değil, göğüslerindedir. Onları idare için dimağlarına değil, hislerine hitab etmeli
- Tam bîtarafılık (tarafsızlık) insan harcı değildir

—Bâzı acı sözler insanın hafızasında hiç erimeyecek bir buz parçası gibi yaşar sevimsizdirler

—Bir kitab ilmi var, bir de hayat ilmi: Merd i kâmil (olgun insan) ikisine vâkıf olana derim . Zeki adam kitaptan bir hayat hissesi ve hayattan bir kitap hissesi alır

—Fırtına denizde bir kuvvet eseri, beşerde (insanda) bil'akis (aksine) bir zaaf eseridir

—Hüsni kabule (iyi kabule) mazhar olmak (ermek) için fikirler de insanlar gibi iyi giyinmiş olmalıdır.

— Hatâlarımızdan münhasıran (yalnızca) kendimizi itham edeceğimiz (suçlayacağımız) yerde çok kere beşeriyeti mes'ul tutarız: En sık dilimize gelen tâbirlerden biri: “İnsan halidir”. Düşünmeyiz ki “insan hali” olsa aynı hatâ herkesten sâdır olmak (çıkılmamak) lâzım gelirdi. Hiç kimse ne tamamiyle olduğu gibi görünebilir ne tamimiyle olmadığı gibi.

—Riyakâr (ikiyüzlü) ona denir ki benliğinden sakladığı gösterdiğine galiptir. Riyakârlık (ikiyüzlülük) korkusu bâzılarını kabalığa sevkeder. Kendini beğenmişlerin nedametleri (pişmanlıkları) bile şişkin olur: Sanırlar ki hatâları da kâinatı doldurmuştur.

alıyor

—Az para çalanlar mevzu ı bahis (bahis konusu) oldukça: “Bu kadarcık şey için insan kendini rezil eder mi!” derler. Hâlbuki nefsin (kendini) bâd ı hava (bedava) terzil (rezil) edenlerin ve hattâ üstelik masraf edenlerin hesabı yoktur

—Yalnız bir duayı güzel bulurum: “Ya Rabbi, insanların dualarını kabul et!”

— Fikir vardır ki kuş gibi dâima uçar ve yükselir; yine fikir vardır ki madenciler gibi daima kazar ve derinleşir: İnsaniyet bunların ne birinden vazgeçebilir, ne ötekinden!

— Menfaat, cemiyet i beşeriyenin (insan topluluğunun) çimentosudur

—Dost ve düşman şu noktadan birbirine benzer ki insan ikisi hakkında da kalbindekenden ziyade söyler

— Zarafet insani sevdirmek için kâfi değildir, fakat zarafetten hiç nasibi olmayan güç sevilir

—insan ilmine bile biraz huyunu karıştırır: Riyaziye (matematik) çetinleştiren alekser (ekseriyetle) riyaziye (matematik) hocalarının (öğretmenlerinin) tabiatıdır.

— Yalan o kadar insanidir ki eğer “yalancı” kelimesi icat edilmiş olmasa yalan zemâim (fena haller) sırasına girmezdi

—Tabiatın güzelliklerini seyrederken insaniyete (insanlığa) muhabbetin artıyorsa kâinatı (âlemi) anladığına hükmedebilirsin,

—Muharebelerde midenin tesiri dimağın tesirinden ziyadedir. Tok karnına insan tepişmek değil uyumak ister

—İnsan ekseriya başkasına sürmek istediği çamura bulanır

—İnsaniyeti (insanlığı) en çok seven, hiç şüphem yok yamyamlardır

—Kendisini beğendirmek hevesi insanda hayati bir ihtiyaçdır; halin takdirinden müstağni (ilgisiz) görünen, emin olunuz ki alkış âtiden (gelecekte) bekler.

— Kendini öğrendikten sonra insan nasıl mağrur olabilir?

—Develer kılavuzları eşek olduğuna kızarlarmış: Eğer bu rivayet doğru ise demek olur ki develer insandan ziyade nefislerine (kendilerine) hürmetkardır

—Fikir vardır ki kuş gibi uçar ve yükselir; fikir de vardır ki madenciler gibi kazar ve derinleşir: insaniyet bunların ne birinden vazgeçebilir, ne ötekinden

—Dost ve düşman şu nokta i nazardan (görüş bakımından) birbirine benzer ki insan her ikisi hakkında kalbindekenden ziyade söyler

—Zarafet insanı sevdirmek için kâfi değildir, fakat zarafetten hiç nasibi (hissesi) olmayan da güç sevilir

— Gözlerimizden akabilen yaşların merâreti (acılığı) hiçtir, asıl insanı ruhunda mahbus kalan yaşlar zehirler.

— Yaşamak ve iyi yaşamak: İşte yalnız insanlarda değil, bütün uzviyâtta (organlarda) yegâne (tek) gaye!.. Üst tarafı beşerin (insanın) yalanıdır

—**Yalnız bir duayı çok güzel bulurum: “Ya Rabbi, insanların hiç kimseyi izrar etmeyecek (zarara sokmayacak) dualarını kabul et!” Bu dua da dua sahasını o kadar tahdit eder ki., (sınırlar ki)**

—İnanmak biraz mağlûb olmaktır: Çok kolaylıkla insan ya çok sevdiğine ya çok korktuğuna inanır

—Sözlerimize nazaran hepimiz müsavat (eşitlik) isteriz; fakat insanların bir kısmını ayaklar altında görmek bahasına diğer kısmını başında taşımaya razı olmayacak kimse yoktur.
—Hemen bütün insanlar ikbalde (mevkide) aslan, kibarda (düşkünlükte) sıçandır
—Canı sıkılınca hayvan uyur, insan kötü şeyler düşünür
—Kırka kadar insan yaşa basar, kırktan sonra yaş insana!
—Uykuda bütün insanlar insandır; uyandıktan sonradır ki bazen hayvanın dûnuna (aşağısına) düşer
—Zamanın insana en büyük zulmü ihtiyarlık dedikleri gülünç hale getirmesidir
—Bir yaştan sonra insana gazete havadisi (haberleri) kifayet etmiyor (yetmiyor): Ahretten de haber almak istiyorsunuz, çünkü tanıdıklarınızın çoğu artık oradadır.

ÇOCUK

—Aktörlerle farkımız: Onlar komedyaı bile oynarlar. Ölüm fikri hayat safhalarını ne güzel tahdid eder (sınırlar): Çocuklukda anlamayız; gençlikde inanmayız; orta yaşda o bize görünür; ihtiyarlıkda biz onlara bağlarız.
—Namık Kemal, eserleri çocuklara benzetir: Doğru, şu fark ile ki tashihi (düzeltilmesi) daha çok Güç.
—Avam çocuk gibidir, daima gürültü ister: Gürültülü eğlenceyi, gürültülü matemi ve hattâ gürültülü idareyi sever
—Çocukken perde arkasındaki karagözü canlı sanırdım, şimdi perde önündeki canlıyı karagöz sanıyorum. Hayatta öyle karagözlere rast geldim ki kâğıttan oyulmuş adaşı daha canlı sayılabilir, zira birinin bir değnekle hiç olmazsa bir kolunu kımıldataabilirsiniz.
—Zavallı baş yaşı kaç olursa olsun daima çocuktur: Rahat uyumak için şefkatten yapılmış bir yastık ister.

“İnsan. câhili olduğunun düşmanıdır” derler ama hiç bilmediği şeyin hararetli taraftarı olanları ben çok gördüm

—“Terbiyesiz!” diye çocuklarım azarlayan anaları işittikçe soracağım gelir: “Kabahat kimde?”
—Çocuk küçükken başağrısıdır, büyüdükçe yürek çarpıntısı olur!
—Hangi yaşta olursak olalım, kendi çevirdiğimiz çenberin arkası sıra koşan çocuklarız
—Güç olan kahramanca ölmek değil kahramanca yaşamaktır
—Bir valide (anne) demiş: Dağlar yaklaştıkça büyürler, çocuklar büyüdükçe uzaklaşırlar.

—TATMİN EDİLMEYEN HER HAKLI İHTİYAÇ BİR AHLÂK TEHLİKESİDİR: OYUNCAKSIZ KALAN ÇOCUKLAR EDEB YERLERİYLE OYNARLAR!

—Yalnız küçük çocuklar tam mes'ud olabilirler
—Bütün çocuklar az çok şâirdir; Hakiki şâirler de behemehal (muhakkak) hayatlarının bir tarafını çocuk bırakırlar.
—Ölümler mezarlarından kalksalar ne diyeceklerini bilirim: Çocuklar, cennet ve cehennem yeryüzünde ve hayat içinde imiş!...
—Vesayet (vasilik) altında yasaya yasaya ferd gibi cemiyet de biraz çocuk olur.
—Fikrimiz ne kadar azsa fikrimize irtibatımız o kadar kavi (kuvvetli) olur: İşte evlâdımızla efkârımız arasında bir vech i şebih daha!

HAKİKAT

—Terazi hakikaten adaletin timsalidir: Dili daima ağır basan tarafa meyleder!
—Herkes başkasına hakikatte kendi lâıyk olduğu muameleyi reva (uygun) görür.
—Ne kadar yalanları bir “varaka i sahiha” (resmi kâğıda) üstüne geçirmekle hakikate kalbettik (çevirdik) sanırız.
—Avâm yalanla avutanı hakikat ile korkutana tercih eder.
—Tasadüfün yükselttiği adamlar hakikaten yüksek adamlardan daha yüksek görünürler.
—Bâzı adamların dimağı sağırdır: Hakikat onlara haykırılmak ki anlasınlar.
—Bizim hakikat dediğimiz beşeri hakikatlerdir, mutlak değil.
—Hakikati güneşe benzetirler; doğrudur: Gözlerimizi yaralar korkusu ile çoğuna bakamayız.
—Hakikat her zaman mantığa tevafuk etmez (uymaz).

—Hakikaten şayan ı hürmet (hürmete değer) o adamlardır ki başkalarına su geçirmemek için muşamba gibi kendileri ıslanırlar.

—Hatânın kuvvetine hakikatin bâzusu ile, ecelin pençesine hayatın yumruğu ile, zulmün taarruzuna isyanın silâhı ile, kinin dişlerine affın tebessümü ile mukabele: İşte say i necib (temiz çalışma) bunlara derler

— Sen: Filan zadesin, öteki fıstık zâde... nihayet bilmiş ol ki yavrum “tabiatzâde”yiz. Hakikaten asil odur ki göğsünü gere gere: “kendimzâdeyim” diyebilir

—Hakikat taşı bâzan bir sanem (put) kırar ve sanemi (putu) kıymetten düşürmekle kendi kıymeti artar

—Hakikat güneşini örten bulutların en kesifi menfaattir

—Kara cümle kaidesi: Üç insan, beş bal kabağı, on kuzu cem'edilemez (toplanamaz). Bunun için efradı (fertleri) hakikaten mütteiid (birleşik) bir cemiyet yoktur.

—Hakikaten dolmaz bir uçurum tanım: Nisyan (unutma)... eb'adını (ölçülerini) hiç değiştirmeksizin ne kadar adam yutmuştur ve daha ne kadar yutacak!

—Ummadığımız ağızlardan çıkınca hakikat deli saçması gibi görünür.

—Hoşa gidecek yalanı beyhude (boş yere) yaralayan hakikate tercih etmeliyiz

—Ferdasız (geleceksiz) muvaffakiyetler hakikat ilzamlarıdır (bozgunlarıdır)

—Aczini duymayan adam hakikaten kuvvetli değildir

—Sıcak iklimlerde öğrendiğim bir hakikat: Derece-i hareket (sıcaklık derecesi) kırkı aşdı mı, bütün ahlâk nazariyatı (nazariyeleri) altüst oluyor

— **Hakikat bile ayak takımına düşünce kıymetten düşer.** (Tasavvufun günümüzdeki durumu)

— **Hakikat dediklerimizin çoğu, henüz tekzip edilmemiş (yalanlanmamış) yalanlardır**

—Harb-i umumî (I.Dünya Savaşı) felsefesi: ölüme koşan sekiz milyon Avrupalının ayak patırdısı altında bütün eski hakikatler ezilmiştir

—Edebi hakikati her fert kendi istediği noktada keşfedebilin Çünkü o hakikatin, nihayet, zevkten başka miyarı (ölçüsü) yoktur

—**Yalanı söküp atmadan hakikati dikmeye kalkışma: Tutmaz**

—**İnsan hakikaten mahlûkâtın (yaratıkların) en şerefli olurdu, eğer kalb genç kalsa ve dimağ (beyin) yaşlı doğsa..**

—Hakikati keşf için vâsıtamız havas ı hamse (beş duygu), maniamız (engelimiz)... yine havas ı hamsedir (beş duygudur).

—Sâdık köpek vakıa (gerçi) dayağa tahammül eder (dayanır), fakat sadakati dayakla değil okşamakla temin olunmuştur (sağlanmıştır)

—Çok kere vâki olur (vukua gelir), her biri kendi fikrinin hakikat (gerçek) olduğunu iddia eden iki kişiyi dinlerken siz de üçüncü bir hakikat keşfedersiniz ve böylece hakikat taaddüt eder (çoğalır), gider

—Salya gibi bâzı hakikatlar vardır ki ağızdan çıkınca iğrenç olur; onları yutmak evlâdır (daha iyidir)

—İnsan hakikati hayal ile katık ederek yaşar: Ayaklarımız yerde ise gözlerimiz semadadır.

—Hakikaten büyük adamlar onlardır ki haklarından her kelime i takdir (övme kelimesi) bir haşv i kabih (kötü şişirme) tesiri icra eder (yapar): Voltaire hakkında “zeki adamdır!” demek gibi.

—Darb ı meseller (ata sözleri) ancak muvazaa-i umumiye (umumi danışıklılık) ile hakikat kuvvetini alırlar.

—Hakikat bile harc ı âlem (herkesin harcı) olunca kıymetten düşer Bence hal bütün hayatı kaplar ve istikbal her ferd için kendi öldüğü gün başlar Çoğumuz sanırız ki takdirde ne kadar müşkil pesend (güç beğenir) davranıyorsak o nisbette ince zevkliyiz.

—Her muntazam cemiyet bir hakikate lâ e kal (en az) on yalanı katık eder: Yalnız hakikat ile beslenmek isteyen cemiyet yaşayamaz; fakat yalnız yalanla beslenen cemiyet de zehirlenir (işimize yarayan yalan her hakikatten üstündür.)

—Ammenin (halkın) zaikası (tad alma duygusu) hakikatin (gerçeğin) tadından hoşlanmaz

—Arayan bulur, derler. Hakikat mevzu ı bahs (bahis konusu) olunca bulamayacağımızı bilsek bile aramalıyız

—Tarihin hakikatları üstünde yetişmeyen hamiyet (onur) bir şüpheli mantardır, gıda olabildiği gibi zehir de olabilir

— Başkasını yola getireyim derken yoldan çıkanlar çok görülür. Bir şöhrete leke süren yalanlar pek çok ağızda dolaşınca hakikat kuvvetini alır . Usanç vermeyen hal yoktur: Şan ve şerefe varıncaya kadar!

— Bâzı hakikatler daha bariz (açık) surette karanlıkta görülür: Gece gezen bekçiler öyle şeyler öğrenirler ki.

“Kusurlarını gördüğüm için muhabbetim kalmadı” deme; “muhabbetim kalmadığı için kusurlarını görüyorum!” de

— Hakikat en büyük başlar için tâc ı şeref (şeref tacı) bile fazla bir yükür.

— Memalik i harrede (sıcak memleketlerde) öğrendiğim bir hakikat: Derece—i hararet (sıcaklık derecesi) kırkı geçdi mi, bütün ahlâk nazariyatı değişiyor.

— Hakikat güneşini örten bulutların en kesifi (koyusu) menfaattir.

— Hakikati görmek için her şeyden evvel lâzım olan hür nazardır

— Zamanımızda hakikaten ehl i kalem (kalem sahibi) olmak isteyen her yazacağı satıra mukabil (karşılık) bir kitap okumalıdır

— “Ahmak!” hitabı hemen daima: “Benim gibi düşünmüyorsun!” demektir

— Hayat bize haykırıyor: “Ben terleyen kulların, çırpınan kanatların yahut hakikat (gerçek) uğrunda didinen kafaların yardımcısıyım!”

— Edebiyatta hakikat bir ân için hakikattir; bir ân sonra yalan, hatâ veya galat (yanlış) olabilir

— Hakikaten hür adam odur ki başkasında kendi hürriyetinden daha geniş gördüğü hürriyeti alkışlayabilir

— Kalb için şiir her irtifada (yükseklikte) hakikattir (gerçektir) ve hakikat gözden kaybolacak kadar yükselmeli ki şiir olsun

— Hakikaten temiz vicdanlar daima müsamahaya (hoşgörüyeye) maildir

— Garabet (gariplik) dediğimiz çok kere yeni hakikatlerdir

— Ummadığımız ağızdan çıkanca en parlak hakikat deli saçması görünür

— Ferdasız (yarınsız) muvaffakiyetler (başarılar) hakikatte gizli mağlûbiyetlerdir

— Kokmuş yumurtayı ezen kokusuna dayanmalı

— Kendisinden çok bahseden mütevâzi (alçak gönüllü) hakikatte korkak bir mağrurdur (kendini beğenmiştir)

— BEŞERİYET (İNSANLIK) YALANA O KADAR ALIŞTI Kİ KABUL ETTİRMEK İSTEDİĞİNİZ HAKİKATİ BİRAZ YALANLA SALÇALAMALISINIZ

— Her medeni cemiyet bir hakikata en aşağı on yalanı katık eder: Yalnız hakikatla beslenmek isteyen cemiyet yaşayamaz; fakat yalnız yalanla beslenen cemiyet de zehirlenir

— BİR DEVRİN FİKİRLERİ İLE ANCAK O DEVİR İÇİNDE YAŞANIR: BUGÜNKÜ NAZARİYELERLE YÜZ SENE EVVEL YAŞAYAMAZDIK, BİR ASIR SONRA DA YAŞAYAMAZSIN

— Hakikaten büyük adamlar onlardır ki haklarında her takdir kelimesi soğuk bir haşiv (mânâsız ve fazla lâkırdı) tesiri yapar: Meselâ Gazi hakkında “zeki zattır!” demek gibi

— Mantık fikre ait hususâtta pek az kıymetlidir; Hayat meselelerinde on para etmez.

DOĞRU

— Her cahil yanlış düşünür ve her âlim doğru düşünmez. Doğru düşünebilmek için dürüst yaratılmış ve ilim ile tefriş edilmiş (döşenmiş) bir dimağ (beyin) lâzımdır

— Dost başa, düşman ayağa bakar, derler; doğru değil... kimin serpuşu (başlığı) yeni ise başa, kimin ayakkabısı yeni ise ayağa bakar!

— “Hazır ol eğer ister isen sulh u selah!” hayır, doğru değil. İnsan ne isterse ona hazırlanır: “Hazır ol sulha eğer ister isen sulh u selah!” harbi Almanya gibi cenge hazırlanan devletler açar ve İran gibi cenge hazırlanmamış devletler harbden kaçır.

— Hal ve istikbal ancak mazinin (geçmişin) kaarına (derinliğine) çekilip de oradan bakınca doğru görülür

— Doğruyu söylemek değil, anlatmak güçtür.

— Doğru söz her ağıza yaraşmaz; bâzılarının dudaklarında salyaya bulanmış gibi olur.

— Halkı kıskırtan doğru fikirler değil, ateşli fikirlerdir. Dürüst (sert) düşünen ve mülayim

söyleyenlerden hiçbir hükümet kuşgulanmasın.

—Salim (doğru) düşünen her dimağ (beyin) azçok reybiliğe (şüpheciliğe) mahkûmdur. **Hiç şüpheye düşmeksizin ancak mecnunlar düşünebilirler**

—Bâzı güzel ve doğru fikirleri öyle fena müdafaa ederler ki o fikirlerin doğruluğunu ve güzelliğini inkâr edeceğiniz gelir.

—Güzel fikir doğru olmasa bile hoş a gider

—Hatt ı müstakim (doğru çizgi) en kestirme yoldur ama hayatta hemen daima sefalet e çıkar

—İdbarımıza (düşkünlüğümüze) yerinenler ikbalimize (işimizin doğru gitmesine) sevinenlerden çoktur; mamafih taziyet (başsağlığı) mektubundan ziyade tebrikname alırız

—Dünyanın her yerinde devlet sefinesi (gemisi) onu idare edenlere pusulası düzgün, fakat teknesi çürük gelir ve bilakis (aksine) muhaliflere teknesi sağlam, fakat pusulası bozuk görünür: Doğruyu ancak vekayi (olaylar) söyler.

—“Elhasud la yesud” demişler, doğrudur, zira hased (kıskançlık) kendisinde kuvvet tevehhüm (vehiu) eden acizden doğar

—Her vicdan için ancak içinde istirahat bulduğu (dinlendiği) fikirler doğrudur

—“Sakalım olsa sözüm dinlenir!” deriz. “Kılıcım olsa sözüm dinlenir!” desek daha doğru olurdu

—İnsan ektiğim biçer, derler. Her yerde ve her zaman doğru değil. Kıtık ve fakirlik ekip servet biçenler görülmüştür

—Saadete bir rüya diyorlar: Belki doğrudur ama o rüyayı ancak uyanıklar görür

—İnsan korktuğuna uğrar deriz. Bu söz bilhassa potçular için doğrudur.

YALAN

—İşimize yarayan yalan her hakikatten üstündür

—Fikir bazan mantığın dilemediğini söyler; fakat kalb mantığa daima kendi istediğini söyletir

—Âharın (başkasının) hürriyetine taarruz için belli başlı behanelerimiz: Hamiyyet din, ahlâk... Bunlardan herbiri nâmına düzülmüş bir sürü yalanlarımız vardır.

—Bazı adamlar aharın (başkasının) hürriyetine mâni olmadıkça kendisini tamamıyla hür hissetmez.

—Vicdan yalan söylemez ama sık sık yanılr ve yanıltır.

—Bir cemiyetin hayatına hizmet eden her tedbir makbuldür, bir yalan, bir seyyi'e, (kötülüğe) hattâ bir cinayet olsa bile.

—Ömründe hiç yalan söylememiş adama yalan söylemeğe hiç kimse cesaret edemez, herkesin yalana cür'eti öyle adam bulunmadığı içindir.

—“Yalan”ın bile kıymeti nisbidir; lehimize olursa: “medih ve sena (övme) deriz, aksi takdirde adı: “zem (yerme) ve iftira” olur.

—Yalancının en gülünç müdafaası: “Doğrusunu söylesem inanmayacaktınız!”

—Sözüne inananlara yalancı kızar; inananlara acır, fakat içinden sevinerek

—En iğrenç yalan gözyaşı şekline girendir

—Doğru sözünü yalan şüphesi altında tutmanız yalancının pek hoşuna gider: Bu haksız ithamınızla bütün haklı ithamlarınızı (suçlamalarınızı) çürütmüş gibi olacağınız için!

—Yalan kadar hiç bir hayvan velud (çok doğurucu) Bir yalan en aşağı on yalan doğurur

—Kendi kibrimize dokunmadığı müddetçe başkalarının kibrinden şikâyet etmeyiz

—Kendi kibrimize dokunmasa başkalarının kibrinden şikâyet eder miyiz?

—Revaç bulan (aranan şey) çoğalır: Yalan, doğru, iyilik, fenalık iiâhire (ve diğerleri).

—İnsan için yalan o kadar tabiidir ki eğer “yalancı” sözü icat edilmiş olmasa kimse yalancının farkına varmazdı

—Yalanların en müstekreki (iğrenci) ahlâk' namına edilenlerdir

—İnsan fitreten (yaratılıştan) bir yalancı şahittir: Her gördüğünü az çok tahrif ile (bozarak ve değiştirerek) anlatır. Bunun güzel bir delili: Bütün “tarihi sözler” yalandır

—İnsanların sıdkına (doğruluğuna) güzel bir delil: Bütün “tarihi sözler” uydurmadır.

—Ağzı yalan söyleyenden ziyade gözü yalan söyleyenden korkarım

—Yalanda muğfil (iğfal edici) bir fetanet (uyanıklık) manzarası vardır: Onun için zeki görünmek

isteyen, akılsızları çok cezbeder

—Yalanın hizmet i bediiyesi (estetik hizmeti): Maceralar hikâye edildikçe güzelleşir

—İfratsız (aşırıksız) gençlik yarım yahut yalancı gençliktir

—**Hâtıralarımız günden güne samimi yalanlarımızın inzimamı (eklenmesi) ile gerginlenen bir sermayedir**

—**Sözüne inanmayanlara yalancı kızar; inananlara ise acır, fakat içinden sevinerek**

—**İstersen yalandan yerindir; fakat yalandan sevindirme: Çünkü bu çok acıdır**

—En iğrenç yalan gözyaşı şekline girendir

—**Pek açık yalan neticesi itibariyle (bakımından) doğrudan farksızdır**

—**Açık istibdad (keyfi yönetim) yalancı hürriyetten her itibarla (bakımdan) ehvendir (daha az kötüdür)**

—Diyorlar ki: “En tehlikeli yalancı kendini aldatandır!” bilmem kendisini aldatmayan yalancı ve doğrucu kimse var mıdır?

—Caniler cemiyetinde şüphe yok ki cinayete ceza terettüb etmez (gerekmez) ve eminim ki yalan memleketinde yalan kelimesi mevcut değildir

—Ağzımızı dikkatle yoklayalım: Orada her siyâsi hamakatin (ahmaklığın) yedi asırdan beri birikmiş acılığını buluruz

PARA

—Para akıllıların dostu akılsızların düşmanıdır.

—Kumarbaz odur ki kumarı paradan çok sever

—Bâzı zenginler vardır ki onlar servetlerine değil, servetleri onlara maliktir ve daima paraya avuç açmış gibi görünürler

—Nasihat kalp paraya benzer: Kimse kabul etmez

—Sonsuza kadar tahtında kalacak yalnız bir hükümdar tanım: Para... kim olursak olalım ona biat mecburiyetindeyiz.

—Parasızlık hiç yalan söylemeyen kara habercidir.

—Çok arzusu olup hiçbir parası olmamaktan çok parası olup hiç arzusu olmamak daha elimdir (acıklıdır).

—Parasız kalmamak istiyorsan ihsandan (bağıştan) değil ikrazdan (borçtan) çekin.

—“Kesemediğin eliöp!” demişler; hayır, para doldur

—Alekser (ekseriya) fakirin zilleti (alçalması) ondan ileri gelir ki züğürtlüğünü kendisi bile istihkar eder (hakir görür): Paranın kuvvetine bakınız!

—Tembelin iki meşhur bahanesi: “Param yok!” “vaktim yok!”

—Çok para ile elde ettiğin her şeyi kıymettar sanma: Pahalı başka, kıymetli başkadır.

—Zarafet paraya benzer: Gümüşü, altını, kâğıdı, siliği, kalpı ve hattâ..... çalınmışı vardır

—Para ile muhabbet olmaz: Amenna... Fakat parasız muhabbet de sürmez

—Vahşet âleminde (dünyasında) zor ne ise medeniyet âleminde para odur

—Vakit nakittir, çalışanlar için., çalışmayanlar için bilâkis masraftır

—Hasetçi (kıskanç) paradan ziyade zekânın düşmanıdır: çünkü buna hiçbir zaman mâlik olamayacağını bilir

—Bir mütefekkiye (düşünüre) sordum:

Efkâr ı umumiye (kamuoyu) nedir?

Birkaç milyon başlı bir ucube (korkunç yaratık) ki elime geçse yirmi paraya seyrettirirdim

—Çamurlu yolda yürümek temiz yokuşa tırmanmaktan güçtür: Sefillere acıyalım!

—Köylü elinden para zor çıkar, çünkü eline zor girmiştir

—Anha minha (şu veya bu) en ucuz para çalışarak kazanılandır

—Devamlı parasızlık ergeç bir musibet (felâket) celbeder (getirtir), ister fertte ister cemiyette olsun

—Kaplanla aramızdaki fark: Onun pençesi ile aldığı kuzu etini biz paramızla alırız!

—Sihhatin var, aklın var, paran var, malumatın (bilgilerin) var, mansıbın (makamın) var: Ey, insaf et, düşmanın olmasın mı?

—“Millet bitti! memleket mahvoldu!” diye haykıranlarımızı muayene ediniz: ya yüreklerinde

memuriyet hasreti vardır, ya ceplerinde para yoktur!

- Para sebebiyle endişe dilencilerden ziyade bankerlerdedir
- Müsrif ile hasis arasındaki fark: Paranın kıymetini biri bilmez öteki yanlış bilir!
- Adaletin bulunmadığı yerde para en güzel silahtır
- Parasız şan ve şeref cemiyet i muhitanın en zalim istihzâsıdır

ALTIN

- Altın törpü ile eğelenemeyecek pençe yoktur.
- Hamal ancak yüz altında güzel yürür
- Altından kendini gözet: Zehri hiçbir zaman teneke kupa içinde sunmazlar
- DAİMA ARA: BUGÜN ALTIN ARARKEN BAKIR BULURSUN, YARIN BAKIR ARARKEN ALTIN
- Altınla kazanılan muhabbetler az zamanda demir zincir sıkleti (ağırlığı) alır
- “Terakki—i iktisadi (ekonomik ilerleme) yoktur” demeyiniz: Altın yerine Alman kâğıdı kaim oldu (geçti)
- ALTIN KURBANLARI KURŞUN KURBANLARINDAN AZ DEĞİLDİR**
- Altın dolu avuç daima az çok kuvvetli bir yumruktur

EŞEK

- Gaflet i beşeriyenin (insanlığın gafletinin) hududu yoktur: Tepmesini yediğimiz eşek bile olsa bize zeki görünür
- Mahalsiz yaygara bir anırmadır, az çok eşekliği ifade eder
- Siz meleklerle hitab ederken bakarsınız bazen eşekler üstüne alınır
- Karga ne kadar adını değiştirse sesinden tanınır. Talih bile deve gibidir; Önüne bir eşek düşmedikçe istediğiniz tarafa yürümez.
- İnad iradenin eşekliğidir.

MUHTELİF KONULAR

- Boş mide haykırır, derler. Biz de ilâve edelim: Dolu ağızların sesi çıkmaz
- Derin sefalet gibi büyük zenginlik de güzel hislerin inkişâfına (gelişmesine) mânidir
- Ruhu kör odur ki önündeki tarihi geçmiş tarih gibi vazih (açık) göremez
- İstibdadın muhasebesini hep “tarh” (eksiltme) ile rüyet etmeliyiz (görmeliyiz). Tâ ki sıfıra müncer olsun (sıfırla son bulsun)
- Selâmeti ancak vukuatın (olayların) mantığında buluruz
- Dehâetin (dâhiliğin) ne memleketi, ne asrı olur; her yer onun, her zaman onundur.
- En sevimsiz faaliyet başkasının pislediğini temizlemektir.
- Dünya çok çabuk döndüğü için rengi belirsizdir.
- Ne dediği anlaşılmayan ses sükûtun (susmanın) yaramazıdır.
- Can sıkıntısı ruha nisbetle cismin tavlâşmasından ileri gelir.
- Halimize uymayan bizi oyalayamaz.
- Dimağın (kafan) dolu ise çok yazacak bulursun; Kalbin dolu ise dimağın boşalmış gibi olur.
- Avam mahkemesi daima gıyaben mahkûm eder.
- Kanunların büyük vazifesi zaif ile kuvvet arasında muvazene âleti olmaktır.
- Siyâsi makalelerin çoğu bir tarafı pişmiş omletler gibi ancak altüst ettikten sonra yutulabilir!
- İyilik kuvvetin eserlerinden biridir; hiçbir zayıf müstemirren (devamlı olarak) iyi olamaz.
- Halinden şikâyet zımmen mağlûbiyeti itiraftır; onun için muhatabımız nazarındaki kıymetimizden bir kısmını kaybettirir.
- Fenaliğimizi kendimiz suiistimal ederiz; iyiliğimizi başkaları suiistimal ederler.
- Hayatta muvaffak olmak için göze çarpan maskaralık kendini gösteremeyen ehliyetten şüphesiz daha kıymetlidir.
- Adaleti tabiiye (tabii adalet) daima kuvvetin taraftarı ve hamisidir (koruyucusudur). Bismarck gibi!

- Yüzümüzde bugünkü tebessüm (gülümseme) yarınki buruşuğu hazırlar.
- Nazm ile şiir görüyorum ki, çok kişinin ağzında hâlâ çifte badem gibi aynı kabukdan çıkmış zan olunuyor.
- Gözlerini anahtar deliğinden ayırmayan hizmetçilerdir ki efendilerini en iyi tanırlar!
- San'atta yaşayacak bid'atler (sonradan çıkma âdetler) ancak an'aneye tamamen vâkıf olanlardan sâdır olabilir (çıkabilir).
- Üzümün tatlısı bağ bozumuna kalır.
- Bolca maaşlı bir memuriyet şekline girmedikçe büyüklerin teveccühüne aklım ermez.
- İlim yalnız zekâyı değil hamakati (ahmaklığı) de artırır.
- Herkesi tanımak dâvası kendini bilmeyenlerden sadır olur (gelir).
- Takdir gibi tahkir de mahalline sarfedilmeli ki (yerinde kullanılmalı ki) kıymeti olsun.
- Metin dediklerimiz alelekser hissizlerdir.
- XIV. Louis: “Devlet benim!” dermiş. Diyebilsek hangimiz demezdik?
- Murdar ilik bazı adamlarda beyin yerini tutar.
- Tatlı hâtıra mesut hayatın faizidir.
- Kanunî tâviz (tâvizin kanunu): Aklı çok olanın lezzeti de çok olur elemi de.
- Yeryüzünden fenalık kalkamaz: Çünkü enbiya (peygamberler) ölüdür, evliya ölü, ancak şeytandır ki herkesten arta kalır!
- Tevâzuun güzelliği sâdır olduğu (çıktığı) noktanın irtifai ile mütenasiptir (yüksekliği ile orantılıdır).
- Yeni fikirler uzun ömürlü olmak için çok yaşamış vak'alara istinad etmelidirler (dayanmalıdırlar).
- İçinde yaşadığı zamanı beğenmemek aczin en şayi (yaygın) şeklidir.
- Yüksek fikirlere hizmetkâr olmayan, hakkı ile âmir olamaz.
- Zayıflar nazarında kuvvetin her tecellisi (görünüşü) bir fazilettir: İster yapsın, ister yıksın. Zayıfın takdiri ile karşılaşır.
- Hayat hiç şüphe yok ki bir komedyadır: Fakat içinde çoğumuz ağlarız.
- En acıdığım dimağlar onlardır ki Tevrat ile tabiat arasında ezilir kalır.
- Bir zerre ümidiniz var mı, bir çeki elem yüklenebilirsiniz: Muvazene-i hayat (hayatın dengesi) böyledir.
- Herkes kendisini beşeriyet için elzem (çok lüzumlu) hisseder; halbuki beşeriyetin hiç birimize ihtiyacı yoktur.
- Vakit geçirmek için bana “briç plafon” yahut “majon” teklif ediyorsunuz. Bense vaktin geçtiğinden müştekiyim (şikâyetçiyim) ve aradığım, vakti geçirecek değil, geçmekten men edebilecek (geçmeyi önleyebilecek) bir vasıttır.
- Ancak cücelerdir ki küçüldüklerini hissetmezler.
- Hakiki şükran dudaklardan çıkmadan evvel gözlerde okunur.
- Birbirini tanıyanlar ve anlayanlar arasında sükût sözden daha çok derinlere ve daha çok uzaklara gider.
- Köyler şehirlerden az akıllı değildir; fakat köylerde akıl paslanır.
- Bir şâirin hafızası tarihleştirdi mi, anlayınız ki ihtiyarladı.
- İyi giyin ama dikkat et ki kostümün sana faik olmasın (senden üstün olmasın).
- “Tarihi yazan biziz, yapan siz!” evet, ama itiraf buyurunuz ki yapabilecek olsanız yazmayı istihkar ederdiniz (küçük görürdünüz).
- Bir mükemmel iftar sofrasında ramazanı beğenmeyen kimseyi görmedim.
- Fikren emir olamazsan esir olursun: İkisi ortası yoktur.
- Çenesi düşmedikçe ihtiyarlar az söylerler: Hayat onlara sözün faydasızlığını öğretmiştir.**
- Hürriyeti bihakkin (hakkıyla, gereği gibi) anlamayan ergeç suiistimal eder (kötüye kullanır).
- Bayram, kıyafetlerin riya (iki yüzlülük) devridir.
- Yeisi hakiki (hakiki üzüntü) ağlamaz, acı acı sırtır.
- Fırtına gecelerinde nakış işlenmez.**
- Hal ve mevki ne kadar vahim (kötü) olsa ahali nikbin (iyimser) idarenin taraftarıdır.
- Sürüden ayrılanı sürü sevmez.
- Avam nazarında yükselmek ister misin, evvel beevvel (her şeyden önce) kendi nazarında küçülmeğe

razı olmalısın.

—**Biraz araştırırsanız elmas da kömürdür.**

—Akarsu ne güzel hayat dersidir: Küçük manilerin üzerinde köpürür; büyüklerin yanından sessizce geçiverir.

—Ruhumuzda mahbus kalan yaşların zehrine nisbetle gözümüzden akanların acılığı hiçtir.

—Her terakki hatvesi (ilerleme adımı) milyonlarca adam ezer: Kanun ı tarih (tarih kanunu) budur.

—İstibdad her tenbel milletin kürek cezasıdır. (Çizilmiştir.)

—Politikanın en bariz (görünür) hedefi maliye lokantasında bol ziyafettir.

—Çok sakladığımız yemek bizden ekşimek suretiyle intikam alır.

—Her yük omuzdan indirilebilir, senelerin yüklettiği yaş yükü müstesna!

—”Atarlar sengi (taşı) elbette dırahtı meyvedar üzere” (meyveli ağaca)... Fakat dırahtı meyve darın (meyvalı ağacın) hiç umurunda değildir; düşen mazakları yiyecekler düşünsün!

—Mütevazi (alçak gönüllü) dediklerimizin çoğu gururlarını izhardan (göstermekten) korkanlardır.

—Gençlerin hücumuna maruz kaldıkça (uğradıkça) kendi kendime diyorum: İnsan “yalnız uzun yaşamayı değil, sabırsızların vârislerini de düşünmeli imiş!”

—Tarihi olmayan milletler mes'uttur, diyorlar. Ben bu sözün mabe'üttatbikini (tatbik yerini) bulamadım. Kanaatime göre sözün doğrusu şudur ki tarihi olmayan milletler mes'ut değil, mevte (ölüme) mahkûmdurlar.

—Yeryüzünde yaşamak arzın (dünyanın) ağırlığından az çok bir hisse yüklenmektir.

—Mutaassıb (taassubu olan) muhafazakârlar nazarında (gözünde) her tahavvül (değişme) bir inhitat (çöküntü) eseridir. .

—Avam en az anladığına en ziyade kuvvetle inanır.

—Bolşevizm: Kendi kendisini yiyen bir mahlûk!

—Kazlar arasında kartal ve kartallar arasında kaz mütesâviyen (aynı ölçüde) sıkılır.

—Fakirin zekâtı sabr ile sâ'ydr (çalışmadır).

—Kafalar boş durdukça kalınlaşır.

—Temizlik sefaletle gizli bir acılık ilâve ediyor.

—Bir güzel fikir bin dimağa uğrayabilir. Fakat en matbu (yazılmış, basılmış) şekli hangisinden aldıysa onun malı olur.

—Gariptir, yükü çeken manda ses çıkarmaz da kağrı inler.

—Ahmak hiç kimsenin beğenmediği hamakatini (ahmaklığını) kusursuz güzel bulur.

—Soysuzların garazı ehliyetin en bariz (görünür) delilidir.

—O zât hakiki bir idare adamıdır ki sırasında: “pekiyi” ve sırasında: “olmaz!” demeyi bilir. Ve hiç bir zaman rücu etmez (geri dönmez).

—Hakiki fenalar iyiliği ham aka te (aptallığa) atfederler (bağlarlar).

—Düşman edinmek dost kazanmaktan kolay değildir: Beriki himmete mütevakkıfsa (bağlı) öteki de kudrete tevakkuf eder (bağlı olur).

—Herkes satılık olamaz ama herşey satın alınabilir, fiatını iyi takdir etmek şartıyla.

— Gençliğe çok kusur bağışlanabilir, çünkü nefsin (kendini) tashihe (düzeltmeğe) vakti vardır — Edebiyat sarayında dikkat ettim, en çok sesi çıkanlar darüssüade ağaları (kızlar ağaları).

—Çalışmak öyle emin bir bastondur ki her düşen ona dayanarak kalkabilir. “Düşenin dostu olmaz hele bir yol düş de gör!” diyen sâ'y'i (çalışmayı) hatırlamamış olsa gerek.

—Her memlekette öyledir: Darülfünunlar (üniversiteler) kıyamete yakın düzelir.

—Uykuda gördüğümüz rüyalar uyanık gördüklerimizin her itibar (bakımdan) ile binde biri nisbetindedir.

— 1324 (1908)'den beri an'ane (gelenek) ile inkilâb arasında bocalıyoruz.

—Kendilerini günahkâr zan eden masumlar masum zan eden günahkârlardan az değildir.

—Emin olma, fakat emniyetli görün: Bu bir fermanı içtimaidir (sosyal kaidedir).

—Bir adamın efkârını (fikirlerini) sözleri değil hayatı gösterir.

—Harbî umumi (I.Cihan Savaşı) ile sulhî umumi (genel barış) arasında ben bilhassa şunu anladım ki hayatımı fedâ etmek kazanmaktan kolaymış.

—”Kıyamet ne vakit kopacak” sualine bir müsâmerede şu cevabı verdiler: “Cenabı hak (Allah) kâinatı

yarattığına nadim (pişman) olduğu anda!” (Allah Teâlâ pişman olmayacağına göre kıyamet için başka bir sebep aramak gerekir)

—Muhitine (çevresine) karşı kin beşleyen adam etrafına ateş dizilmiş akrebe benzer: Ergeç kendi zehri kendisini öldürecektir.

—Miskin kanunlar onlardır ki hükümetin korku hissinden doğar.

—Teb'asının tepesine her hükümet kılıç asar: İyi hükümetler onlardır ki astıkları kılıcı hissettirmezler.

—Dimdik ve dosdoğru yürü! hiç olmazsa boyundan kısa görünmezsın.

—Bütün teb'asını zindana tıkmak yahut sabah olmadan güneşe kavuşturmak iddiası, ikisi de akimdir (sonuç vermez).

—Nur aydınlattığı muhite (çevreye) ve ateş ısıttığı daireye nisbetle kıymet alır.

—Fevkalâde (olağanüstü) ruhlarda fazilet gibi kusur da müstesna bir azamet alır.

—Milletler de efrad (fertler) gibi düşekalka büyürler. Her sukut (düşüş) bir inhitat (çökme) eseri değildir. Bir kavim için hakiki inhitat (çöküş) eseri odur ki içerisinde inkişafa (gelişmeğe) müstait (elverişli) ruhları neşvünümadan (gelişmeden) meneder.

—Eski zamanın sağlam müslümanları: “Başımız şeriata bağlı!” derlermiş. Fikrimce sağlam kanunlar da: “Başımız tekâmüle (gelişmeğe) bağlı!” diyenlerdir.

—Hürriyet, hürriyetin ne olduğunu bilmeyenin hakkı değildir.

—Hüküm, hükümdarın da olsa hak teb'anındır, çünkü hükümdar her hakkım teb'anın kuvvetinden alır.

—Her millet karnında istikbal namıyla bir yavru taşır, o yavruyu düşürmek içtimai (sosyal) cinayetlerin en büyüğüdür.

—İğtişaş (karışıklık) ile beslenen elbette asayişin avdetini (geri gelmesini) istemez.

—Suiistimale müsait (kötüye kullanmağa elverişli) olmayan kanun yoktur, eğer tatbik edeceklerde suiistimal (kötüye kullanma) iştihası varsa kanun değişmekle suiistimalin ancak şekli değişir.

—Varlığını hissettirmeyen istibdadın başım üstünde yeri var: Enseme dokunmayan boyunduruk bende yok demektir.

—Her fert kendi işine gelmeyen idareye istibdad (keyfi yönetim) isnad eder.

—Taht yıkmak taht kurmaktan güçtür.

—En ağır angarya: Faydasızlığın emin olduğu işi vazife namına (adına) ifa etmek (yapmak).

—Garazların en murdarı (pisi) faikiyete (üstünlüğe) garazdır.

—Kanunlar bile lüzumundan ziyade çoğalınca müptezelleşir (orta malı olur)! lüzumsuz kanunlardır ki kanunu istihkar doğurur.

—Davaları hiffetle (hafiflikle) telâkki eden hâkim, davacılar mahkemelerle oynamak, hakkını tanımış olur.

—Teşkilât şirazesine (düzenine) girince iğtişaş (kargaşalık) bile intizam kuvveti alır.

—İyi adam dediğimiz kendimize en çok benzeyendir.

—Ahlâki fikirler o kadar nisbidir ki o sahada hattâ bedihiyat (açık olan şeyler) ile çok kere taâruz eder (zıtlaşır).

—Tekâmüle (gelişmeye) riâyet her hususta lâzımdır: Nur bile karşınıza birdenbire çıkarsa karanlıkta gördüklerinizi de göremez olursunuz.

—Başkalarına sert davranmak hakkını ancak nefsi hakkında merhametsiz davrananlar kazanır.

—Politika yarasa tabiatlidir: Çok aydınlıktan hoşlanmaz.

—Muhakeme mesafiyinden (masraflarından) canı yanmış bir zât derdi ki: “Dâva açmak istikrazı dâhilinin (iç borçlanmanın) zıddına olarak altın verip kâğıt almaktır!”

—Yoksulluk rüzgârı her tozdan evvel fazileti süpürür.

—Insan kolaylıkla ancak kendisini çok sevenlerle kendisinden çok korkanları ikna edebilir: Bir tebessüm ve bir çatık kaş, sırasında kuvvetli bir delildir.

—Etrafımdakiler haşhaş tohumu çiğner gibi lâkırdı ederler ise elbette uyurum.

—“Bugünkü fikirler”in kıymetini ancak “yarın” gösterir.

—Tarih bir tekerrürdür ama her devrinde haylice değişerek.

—Genç görünmek arzusu bilhassa ölüm endişesinden kaçınmak için beslenir: Sanırsınız ki genç göründüğümüz nisbette ecelden uzağınız!

- Öylelerini gördüm ki ölümden ziyade mezardan korkuyorlar: Gömülmek olmasa ölmeğe hemen hemen razı olacaklar. Böyleleri.hayatı hayatın hülyası ile kanaat edecek kadar sevenlerdir!
- Nezaket ister iskarpin giysin, ister çarık, bastığı yeri çamurlamaz.
- Nereye çıkacağını bilemediğin yolun basiret iktizasî ortasında durmaktır.
- Herkes aynı faziletleri tavsiye abestir (boştur) hal ve mevkîe göre teklif edilecek mekârîmi ahlâk (ahlâkî faziletler) vardır.
- Söz ne kadar hararetli olsa ancak çabuk tutuşan ve derhal sönen bir saman ateşi ika edebilir (yapabilir): kalbden kalbe sıçrayan kıvılcımlardır ki içtimai yangınlara sebep olur.
- Akıllılar meclisinde boş sözün en bariz (göze çarpan) eseri meclise sükût getirmedir.
- Çok kere muhabatımızı dinlerken neyi izhar (gösterme) değil, neyi izmar (örtbas) etmek istediğini düşünürüz.
- Her şeye gülmek delilik; hiçbir şeye gülmemek de akılsızlıktır.
- Sırasında gülmek asla ciddiyete mâni değildir: Doğru yaşa, serbest gül ve hiç korkma ki vakarına hâlel gelir.
- Niçin mi fikir değiştiriyorum? Çünkü ben fikirlerimin mâlikiyim memlûku (kölesi) değil. Fikirlerime karşı hiçbir taahhüdüm yoktur: İster tebdil ederim (değiştirir), ister muhafaza (saklarım).
- O mevkîi içtimai (sosyal mevkî) en yüksektir ki sen kendini o mevkide en yüksek görürsün.
- O makam göz dikmeğe değer ki civarında hiçbir ahmak, hiçbir câhil ve hiçbir kalles yaşayanlasın.
- Gördüğü iş den şân ve şeref bekleyenler muhitin (çevrenin) hizmetkârlığından kurtulamamış demektir.
- Düşenlerin muhit (çevre) tabii düşmanıdır: Herkes ancak devri ikbalinde (iş başında) görün!
- Neleri bilmediğini bilen çoktur; güçlük neleri hiçbir zaman bilemeyeceğini bilmektir.
- Avamın (halkın) her kusurundan havas (seçkinler) mes'uldur!
- Süs merakı mübalâgalanınca kalbi ve dimağı bile düzgünler.
- Düşmanlar hayat salçasının tuzu biberidir.
- İneği istihkar edenler (hakir görenler) alekser (ekseriyetle) pastırmayı çok sevenlerdir.
- Elinden geleni yapmadığın müddetçe umduğu nu bulamadığından şikâyetle haksızsın.
- Ehliyetleri ile yüksek makam kazananlara gıpta ederim: Kazandıkları makamdan dolayı değil, kazandıkları ehliyetlerinden dolayı!
- Dünyanın her yerinde mahkemeler kadar haksızlığın soğukkanla telâkki edildiği yer yoktur!
- Eski adliye nezâreti (adalet bakanlığı) bana karşısındaki hapishane-i umuminin (umumi hapishanenin) intizar (bekleme) salonu gibi gelir.
- Bana öyle gelir ki kadı (hâkim) karşısına çıkan benliğim mülga (kaldırılan) mecellenin (yasa dergisinin) bir küçük maddesine sığacak kadar küçülür!
- Kundura merakını berimi tâd (âdet üzere) ayağı biçimsizlerde görürsünüz.
- Bayrak vatanın serpuşudur (şapkasıdır).
- Her fırsatta kendi meziyetlerini inkâr etmek bir tevazu (alçak gönüllülük) eseri değil, menfi şekilde gururun tecellisidir (belirmesidir): Hakiki mahviyet (alçak gönüllülük) sükût eder (susar).
- En acınacak mahlûk (yaratık) kaplumbağalarla beraber yürümeğe mecbur olan küheylândır.
- Yaşlılarda merhamet hissi azdır: Beyin yumuşadıkça kalb katılaşıp.
- Can sıkıntısı duymayanlar eğlenmeğe de müstaid (kabiliyetli) değillerdir.
- Coğrafyayı siyâsi (siyâsi coğrafya) milletlerin defteri hakanisidir (defterhanesidir)
- Mâzi (geçmiş) ile hal arasında az çok bir muvâzene (denge) gözetmek lâzımdır. Bu muvâzeneyi ihlâl eden (bozan) inkılâbın adı ihtilâldir.
- Hülya ile yola çıkan menzile elleri boş girer.
- Kalbin şerefi helecanındadır: Müheyyî (heyecan verici) sebepler karşısında çarpıntısı artmayan yürek ölü sayılır.
- Talleyrand'ın dediği gibi çok kere mevhum (kuruntuya dayanan) bir hâdiseye vardır diye vücut veririz.
- Çok bilen gibi hiç bilmeyen de affa maildir (yatkındır): Yarım bilgilerden korkarım.
- Hakiki bir san'at âşığı hiçbir zaman siyâsi bir hırs besleyemez; onun hayalleri her ihtirasına gıdayı kâfidir (yeterli gıdadır).

- Cehil (bilgisizlik) daima nur ile alevi tağlit eder (karıştırır) ve çok kere kendisini aydınlatan gibi yakarı da güneş sanır.
- Ehliyetin kuvvetli bacakları vardır, emin hatvelerle (adımlarla) yürür fakat ancak dehaattır (dâhiliktir)ki kanatlıdır ve uçabilir.
- Biz bir zatı bir müddet alkışlamazsak unutturuz: Hafızamız bira t avuçlarımızdadır.
- Hakiki bir san'at âşığı hiçbir zaman siyâsi bir hırs besleyemez; onun hayalleri her ihtirasına gıda yı kâfidir (yeterli gıdadır)
- Cehil (bilgisizlik) daima nur ile alevi tağlit eder (karıştırır) ve çok kere kendisini aydınlatan gibi yakarı da güneş sanır
- Ehliyetin kuvvetli bacakları vardır, emin hatvelerle (adımlarla) yürür fakat ancak dehaattır (dâhiliktir) ki kanatlıdır ve uçabilir
- Biz bir zatı bir müddet alkışlamazsak unuturuz: Hafızamız biraz avuçlarımızdadır
- Ölenlerin üstüne bir kürek toprak ve düşenlerin üzerine bir mablak (kepçe) çamur: Çok kişi becerikliliğini böyle anlar
- Köhne (eskimiş) fikirler paslanmış çivilere benzer: Söküp atmak çok güçtür
- Bâzı adamlar vardır ki kamından korkmazlar da “isabet i nazar “dan (nazar değmesinden) ödleri patlar
- Sanemi (putu) bazıları tapmak ve bazıları taşa tutmak için ister
- İç ve dış az çok uygun olmalı: Kurt postu içinde kuzu ruhu gülünç olur
- Hukukunu haykırmak bile kuvvetli ağızlarında yaraşıklı düşer: Aç aslanların böğürmesi gibi
- Koyunlarını korumak isteyen çiftçi ağlının kokusunu kurda duyurmaz.
- Baş için her fikir bir taçtır, diyorlar. Bu söz doğru olsa gerektir, zira bâzı fikirlerin bazı başlara tâç gibi ağır geldiğini ve ağır verdiğini görürüz
- Dostunu hemen öldürecekmiş gibi sev; düşmanım hiç ölmeyecekmiş gibi telâkki et
- **Kerameti görmek için peşin keramete inanmak lâzımdır**
- Vakarlı ruhlara aharın merhameti ve hasedi (kıskaçlığı) kadar ağır gelir
- Müstesna her sahada vardır: Öyle sıralar düşer ki hakkı bulmak için hukuk kaidelerini çiğnemek icab eder (gerekir)
- İş görmüş görünmek için yokdan iş çıkarmak da bir nevi idare meharetidir
- Eski zaman: “ısrıMayacağı eli öp!” derdi; asrımız bilâkis (aksine): “kıramayacağın zinciri hiç olmazsa kemir!” diyor
- Eslâfımızdan (bizden öncekilerden) biri: “Herkesin maksudu (gayesi) bir ama rivayet muhtelif!” demiş.
- Bazen de rivayet bir olur da maksud (gaye) değişir; meselâ taze çemen mevzu ı bahs (bahis konusu)olunca öküz de şâir gibi: “Pek severim!” der
- **Hiç kimseye benzememek isteyen bermutat (âdet üzere) bir karikatüre benzer**
- Taassubun her türlü çirkindir, hatta taassuba karşı taassub bile.
- Bârân ı kaza (kaza yağmuru) bazılarını ıslatır, bazılarını temizler, bazılarını da çamura bular
- Bir müddet bir zenciye baktıktan sonra bir hem rengimi (aynı rengini) görünce sanıyorum ki nazarımda (gözümde) beşeriyet bir şeffaflık aldı, yahut küsûfdan (güneş tutulmasından) kurtuldu
- Eşeği mektep müdürü yap: dershanelerin ahıra döndüğünden şikâyet etmemelidir.
- Beşerin bütün ef'ali (gülleri: menfaat kanununa tâbidir: Ucunda cennet vâdi olmasa hiçbir sofı nafiye namazı kılmazdı
- Hâtıralarım sanıyorum ki benim için maziye (geçmiş) uzatıyor ve tahattur (hatırlama) sayesinde güya geriye doğru bir ömür uzunluğu kazanıyorum: Kimbilir, belki hatıraların lezzeti de bundadır
- Bir yaşdan sonra “İstikbal”ın adı “ahır ı ömür”(ömrün sonu) oluyor
- Öyle yaralar vardır ki hiç iltiyam bulmasın (iyileşmesin) demeliyiz; çünkü izi kendisinden daha çirkin ve elimdir
- Şekarete (şakraklığa) o kadar az alışkınız ki “dün akşam neşeli idim!” desem: “Ne kadar içtin!” diye sorarlar
- Takdim ettiler: Afif Tahir bey.... içimden: “Bu bir ad değil, bütün bir ahlâk programı!” dedim
- Tahkik et şüpheye varıyorsun; şüphe yolu inkâra açılır.... Yarabbi imân ne büyük kuvvet istiyor!

- İstedigini olmak istersen, olmak istedigini saklayarak çalış!
- Toplanan nesaiden lâhûti (tanrıya yakışır) bir yıldırım çıkarmak için her kuvvet bir şimşektir
- Güzel san'atlar için güzellikten başka her endişe sinek gibidir: Tahrir etmese de kurtlandırır
- Hasetlerin (kıskançlıkların) en zehirlisi midenin hasedidir
- Enbiyanın (peygamberlerin) bulunmadığı yerde evliya bolluğu görülür
- Hürriyeti suiistimal eden ona lâîk olmadığını itiraf ediyor demektir
- Bedbahtın sükûtu şekvasından (şikâyetinden) müessirdir (tesirlidir)
- Sukûtların (düşmelerin) en elimi (üzücüsü) kendi nazarında sükuttur, (düşmedir)
- Çarığı ne kadar sıkı olsa hakiki köylünün topuğunda biraz toprak vardır
- Ölümün bile bir kıymeti vardır ki bermutat (âdet üzere) vârisler bilir
- Sevmediğimiz adamlar arz üzerinde çok yer işgal ediyorlar (kaplıyorlar) gibi gelir.
- Mektebde okuduğumuzu hayatta öğreniriz
- Balıklar şüphesiz: "Kâinat mâyidir!" derler Bizim malûmatımız (bilgimiz) da belki o kadar nasbidir
- Esarete düşmeksizin muti (itaat eden) ve istibdada varmaksızın âmir olabilir misin, emin ol ki kuvvetlisin
- Kendi kendinize kalınca canınız sıkılıyor mu? o halde huzurunuzun başkalarına sıkıntı verdiğinden mütehayyî'r olmamalısınız (hayret etmemelisiniz)
- Herkesi tenvir etmek (aytınlatmak) isteyen mualimler (öğretmenler) mum gibi erimeğe razı olmalıdırlar
- Mütekaid (emekli) memur itiraf etti: "Kendi işini görmek herkesin işini görmekten daha güçmüş!"
- Sayede (gölgede) yaşayanlar güneşi göremezler
- Hakiki şan ve şeref yosun gibi mezar taşı üstünde yetişir**
- Gölgen gözümün önünde midir, anlarım ki aydınlık beni takip ediyor
- Zamanını takibetmeyen er geç yolunu şaşırır
- Her mâbed bir ahret dehlizidir (labirentidir): Fakat hepsinin kapısı dünyaya açılır
- İnzıvayı (köşeye çekilmeyi) o kadar severim ki odamın tavam bana sokağın semasından daha yüksek gelir. Pencereden ayrılan gözüme yüz güzellik görünür ve pencere ile birlikte gözümü kapasam bin güzellik görürüm. Sükûtun her lâfzı benim için bir gizli vaad yahut gizli bir müjdedir. Kalabalık bilâkis sanırım ki hesapsız dudakları ile hürriyetime karşı daima bir tehdit kitabesi dokuyor!
- Hâfızalarında çok şiir taşıyanların kalplerini alekser (ekseriya) şiirden hâli (boş) hissetmişimdir
- Ahmaklar yalnız güzel söylemeyi değil güzel susmayı da bilmezler: Sükûtları kilitlenmiş boş dolabı hatırlatır
- Karanlıkta sükût daima nahoş gelir (hoş gelmez), sessiz gece sanki iki kere gecedir!
- Tahkir edebileceğimiz âcizlere riayet ruhumuza ne kadar hafif ve lâtif gelir
- Gençlik çabuk geçer, derler. Maalesef ilâve edeyim ki ihtiyarlık da öyledir
- İhtiyarlamaktan korkanlar var; hâlbuki ihtiyarlamamaktan korkmalıyız
- Bir yangın seyrederken içimden diyordum: "Yangın alevlerinin bile silsile i meratibi (hiyerarşisi) var.
- Saçaklara saranlar bir karış bile aşağı düşmek istemiyorlar!"
- Aslan yelesinde kehle (bit) aranmaz
- Kuvvet, lâhik (ilâve) olduğu bâzunun terbiyesine göre zulüm de kırabilir, kasa da, kafa da!
- Alekser (ekseriyetle) demir kafesi kendi ellerimizle yapıp içerisine gireriz ve sonra hürriyetsizlikten şikâyet de ederiz
- Hayrül umur evsatuha (işlerin hayırlısı ortaldadır) evet, vasatın dûnunda (altında) olanlar için!
- ihtiyarlar hoşuma gider ki yaşayışları ile gençlik dersi verirler
- Memuriyet yolu gariptir: Bazen yürüyen geriler ve çok kere duran ilerler
- Her mahbusa acırım, fakat batıl (doğru olmayan) fikirler içinde kapalı kalanlara hepsinden çok
- Bazı diyarın çamuru öyle cıvıktır ki yüksek nahiyelere (bölgelere) kadar çıkar.
- Öyleleri vardır ki yüzlerine birer tabii maske denebilir
- Hayat san'atı: Bulamayacağından vazgeç; alabileceğini iste; varından müstefid ol (faydalan)
- Avamın takdirine müsteniden (dayanarak) havasa (üstün kişilere) kıymet tayin etmek, ayak parmaklarından kafa hakkında rey toplamaya benzer
- Matbuatımız (basınımız) takdir ederken yerlere kadar eğilir, tahkir ederken de öyle... onun için

tahkir ve takdiri mütesaviyen (eşit olarak) çamur kokar

—Bilmem hangi hükümdara: “Ahali sefalet içinde yiyecekleri yok” demişler. “Sefaletlerini yesinler” cevabını vermiş. Bu cümle saltanatı ne zarif icmal eder!

—Anlayamayacakları fikirlere yükselmek isteyenler yarı yolda akıllarından olurlar

—Temiz nâsiyenin (alın) fevkinde (üstünde) yalnız bir sema vardır: Doğru ve gize! fikir!

—Fırtına saçlarımı yolsun, beis görmem; eğer bana bir fikir getirirse.

—Her millet lâıyk olduğu şekli idareye (idare şekline) nail olur, diyorlar; hayır, öyle değil... her millet nail olduğu şekli idareyi (idare şeklini) lâıyk olduğu kalıba döker!

—Hakkı kuvvetlendiremeyenlerdir ki kuvvete hak derler

—Denizde yakamoz pırlıtsı en parlak yıldız aksinden daha kıymetlidir, çünkü hayalî değildir

—Yüksel oğlum yüksel! Çıkmak için müracaat ettiğin merdiveni soran bulunmaz.

—Peyksiz (uydusuz) güneş çıplak görünür: Ha dem ve haşem (maiyet halkı) aramayan saltanat yoktur

—Meşe gölgesinde filizlenen yosunlardan çoğu kendilerini meşe fidanı sanırlar

—Ruhumuz içimizdedir ama şeklini etrafımızdan alır

—Hergün geçer ama hayatımızda ebedi damgasını bırakır

—Midemiz için lokma ne ise dimağımız için fikir de odur: Hepsı besleyemez, bir kısmı sıhhate dokunur ve bâzısı zehirler

—Kim olduğunu bilmek ister misin? tasavvura tını (tasavvurlarını) tahlil et!

—Arzuların, kuvvetinin yetişebileceği yeri gösterir; hayallerin zaafının yetiştği yeri.

—Cehlin (bilgisizliğin) rahat uykusu hayatta en korkulu rüyadır

—İnşallah eken maşallah biçer

—Üslûpda itina (özenme) mevzua karşı sena (medih) manasını tazammun eder (içine alır)

—Madeniyetin ruhu güzel san'atlardır: Onlar hastalanınca medeniyet can çekişmeğe başlar

—**Ramazanda oruç tutmayan bayramın tadını duyamaz**

—Bilgi katarını her mevkıfda (durakta) bin meçhul bekler ve son mevkıfda anlarsınız ki katarı yürüten kuvvet de bir meçhulmüştür!

—Güneşde oturan ışıktan yılmaz

—Heyecanların kuvve i ibdâiyesi (yaratma kuvveti) her yerden ziyade tarihte görülür!

—Kalp söze başlayınca akıl sağır olur

—**Herkes gibi yazamayanın yazısına herkes “yapmacıklı” der**

—Biz ne dersek diyelim, son söz bu hayatta dilsiz ölümündür

—Bana öyle geliyor ki ızdırab içinde yürek daha canlıdır

—**Resûl i Ekrem Efendimizin yeryüzünde yalın bir halife bi'lhakkı vardır:**

Hazret i Akıl, Radiyallâhü anh

—Allahım, diyorum. Fakat bilirim ki o bana bir silsile-i tesarifatın cebren giydirdiği hazır elbisedir

—**Her hayatı malûmlardan ziyade meçhuller idare eder. Onun için bir türlü halledemediğimiz hayat muadelesine (denklemine) “kader” deyip geçiyoruz**

—Çoğumuz içimizi bîtarafane (tarafsızca) tahlil edebilmek gizli bir Sultan İbrahim sarayı bulurduk

—Hakiki hürriyet yüksek fikirlere esir olmaktır

—“İlaâhire (vesaire) sözünü pek severim, hafızamın ayıbını örttüğü için

—**Ölmek... Asabi bir serabın adını ruh koşmuşuz; ecelin alabileceği işte oncağızdır.**

—**ŞİMDİ HEMEN BÜTÜN DÜNYANIN MABEDİ BORSA VE SANCAĞI BANKNOT OLDU**

—Son Avrupa seyahatimden şu kanaatla döndüm: Harb i umumi (I.Dünya Savaşı) makineden başka medeniyet eseri bırakmamış!

—Bu gün Avrupa'da “kuvvet”den ziyade hürmete şayan (değer) bir mefhumun varlığını tevehhüm (kuruntu) edenlere iman ı tam (tam inanış) ile “abtal” diyorlar

—Samimi düşünenler ile taban tabana zıt bile olsam hoşlanırım: Zira fikirlerimizin manzarası ne kadar değişse güneş bir ve ziya birdir

—Arzın çamuruna sürünmeksizin düşünebilenlerin hepsi dimağ kardaşıdır

—**Harb bir kan kumarıdır**

—Hiç bir gün yoktur ki her şiddette aydınlığa dayanabilsin: Her göz kendisine nahoş gelen (hoş gelmeyen) nurun sönmesini diler

- Geçmiş zaman adamlarının zaman ı istihdamı (kullanılma zamanı) geçmiştir
- İdare hususunda gençlik yaş meselesi değil, baş meselesidir: Mazi adamları otuz yaşında da olsalar yaşlı sayılırlar
- San'atla izdivaç edemeyen ilham bence çok acınacak bir ihtiyar kızdır
- Ekmek ucuz mudur, maddi ve manevi herşey ucuzlar
- İnsan anlamadığı fikrin taraftarı olamaz
- Ne aklını beğenmeyeni gördüm, ne talihini beğeneni
- Alkışlayanlar gibi ıslık çalanların da kemiyetine (niceliğine) değil keyfiyetine (niteliğine) bakmalı
- Tahsin (takdir) ve takbih (beğenmeme) büyük adamın hizayı istihkarını (hor görme hizasını) geçemez
- Ehliyetli ve mütevazı (alçak gönüllü) olmak güç değildir. Güçlük hem ehliyetsiz hem de mütevazı olabilmektedir
- Bir serzeniş (sitem) ne kadar haklı ise muhataba (söz söylenilen kimseye) o derecede kaba görünür!
- Her zenginlik düşman yaratır; fikir zenginliği hepsinden ziyade
- Pek fenalar gibi pek iyiler de fenalık ile iyiliği bihakkın (hakıyla) temyiz edemezler (ayırılmazlar)
- Kendi cehlini (bilgisizliğini) örtbas etmek için en müessir çare başkalarının cehlinden yüksek sesle şikâyet etmektir
- **Memur o zattır ki oturduğu yerde ilerlemek ister**
- Bugünün ifratı (aşırılığı) yarının itidali ve öbür günün tefritidir (aksine aşırılığıdır)
- Zayıf dimağlar kelimelerin su i hazmından (hazımsızlığından) mııztarıptır (ızdırıp çeker)
- Kokmuş yumurtayı ezen kokusuna dayanmalı**
- Köyünün şivesini dilinden ve dininin damgasını yüreğinden hiç kimse bütün bütün atamaz
- Çok kere komşumuzun semizliğidir ki bizi iğne ipliğe çevirir
- Esir ruhlu yaratılanlardır ki müstebitlikten lezzet duyarlar
- Kulağıma uygun gelen her gürültü bence bir musikidir
- Medeniyetin yumruğu ancak kanun olabilir
- Kösemensiz (koçsuz) sürüde her koyun kösemen (koç) kesilir
- Körler elele de yürüseler ergeç düşecekleri ya bataklık, ya uçurumdur**
- Kollarının kuvvetini öyle göster ki onları bükebilmek hülyası hiç bir zihne uğramasın —Gevşetilen yular kolaylıkla elden çıkar: Elinden çıkarmak istemediğin gemi sınıksı tut
- Kendini beğenenleri beğenir görünmek bir merhamet vâcibesidir (mecburi vazifesidir)
- Hamakat (ahmaklık) süslendikçe çirkinleşir manen olsun maddeten olsun
- İnsan için en büyük kuvvet kendisini olduğu gibi görebilmektir
- Hakkımızdaki hükümler hemen daima yanlıştır: Zira muhabbetten veya nefretten doğmazlarsa hasetten (kıskançlıktan) veya merhametten doğarlar
- Aharın (başkasının) tahsini (beğenmesi) kendi kendimize sarfettiğimiz alkışlara ne kadar yaklaşırsa o nisbette hoşumuza gider
- Sözümüz güzel de olsa arasına sükût ile çerçevenlenmedikçe sevimli olamaz: Gevezeler ne kadar mir i kelâm (güzel söz söyler) olsalar
- Zulüm hissedilir, adalet idrak olunur; bana öyle geliyor ki hiss-i adalet (adalet hissi) tabiri abesdir (boştur)
- Aczin en çirkin manzarası hasettir: Hasûd (kıskanç) eğer tek gözlü ise ister ki herkesin de en aşağı bir gözü çıksın
- Mütekellimin (lâkırdı edenin) mevkii bir fikrin kıymetini az çok değiştirir: İster istemez sözden ziyade söyleyene bakarız
- Çok kere “iyi adam” ona deriz ki hiç birşey yapmaz “ölü adam” demiş olsak belki daha doğru olurdu
- Samimiyet hoşumuza gider, meziyetlerimizden (üstünlüklerimizden) bahsettiği müddetçe!
- Anlaşalım, diyorlar; pek iyi ama anlamayanlarla anlaşmak nasıl mümkün olur?
- Hakiki cür'et kısır kalamaz: Her iyiliği ve her fenalığı doğurabilir
- Gelinciksiz tarla görülmüyor: Başaklarda bile süs ihtiyacı var
- Ölçü her şeyde lâzımdır: Nezakette elzem!
- Bilgiyi ihmal edersek mahkeme, meclis, mes cid. her ne bina etmiş olsak mahbes (hapishane) olur

—Büyük adamlar m nâle memnu niye (memnuniyetle) hizmet ederler, fakat istihdam edilmeğe (kullanılmaya) razı olmazlar

—Vicdan, onu herkes yüreğinde taşımaz: Dilinde, midesinde ve hattâ cüzdanında taşıyanlar vardır.

—Bizde demir çok, fakat örs ve çekiç yok

—Vaiz: “Allahı çocuklar anlayamaz!” diyordu, güya büyükler anlayabilirlermiş te

—Bilmem kim: “ölüm bir cümle nihayetine vaz edilen (konulan) noktadır” demiş. Doğru olabilir, şu fark ile ki cümleyi en güzel yazdığından emin olanlar bile elleri titremeksizin o noktayı koyamazlar

—Bizde şöhrat en kuvvetli gıdasını tarizden (sözle dokunmadan) alır

—Bizim memlekette kolaylıkla kazanılan şey: Bir yaşdan sonra semen (semizlik)

—İhtiyar olup genç gözükme her halde genç olup ihtiyar görünmeden hayırlıdır

—Geçineceği olmayan zavallı dost daima yarım dost kalır!

—En hoşlanmadığım sözler yan acı, yarı tatsız olanlardır, labada gibi!

—Medeni manfîlerde (çevrelerde) nezaket bir si lalidir, çok kere kuvvetin fethedemeyeceği kaleleri bize o vaadede

—Övmek istediğiniz adamın hiçbir meziyetini (üstünlüğünü) bulamıyorsanız bırakınız, kendi kendisinden bahsetsin!

—“El mer u aduvvün limâ cehile” (kişi bilmediği şeyin düşmanıdır) derler ama bilmediği şeylerin hararetli taraftan olanları ben çok gördüm

—Tabiatın büyük haksızlığı: Hayatı anlamayanlar tadar!

—Bâzılarım rütbe ve nişan yükseltir; bâzıları da rütbe ve nişanı alçalttır

—Mutlakîyet son tahlilde şu demektir: **“Ben hayata hükümdarlık kapısından dâhil oldum (girdim) onun için efendi sen ömrün oldukça bana köle olacaksın!”** Bu mantık ancak cehlin karanlığında yarasalar veya baykuşlarla beraber yaşayabilir. Babandan, miras kalmış bir tahtın üstünde misin, çalış ki güneş doğmasın, yoksa gece kendine köle ettiklerinin yer ağardık tan sonra kölesi bile olamazsın!

—Ses vardır ki kulağıma tükürüyor sanırım ve söz vardır ki sağır olmadığımı beni nadim eder (pişman eder)

—Anlaşılanı anlamayanlardır ki anlaşılacakları anlamak iddiasındadırlar

—İcaz (kısa kesilmiş söz) içinde bir âdi (bayağı) fikir gözümün önüne dar elbise giymiş bir kaba adam getirir

—Elinden gelse her muharrir (yazar) bütün kârihlerine (okuyucularına) kendi zevkini aşılar

—Çoğumuz sanırız ki beğenmediğimiz nisbette ince zevkliyiz

—Adi fikre sarfedilmiş güzel ifadede ziyade âdi ifade içinde gördüğüm güzel fikre acırım

—Zevk i selim (güzel zevk) çirkinliğe acır, zevk i sakim (bozuk zevk) güzelliğe kızar

—İnsan düşmanının her faziletine inanabilir: Samimiyetine asla!

—Mizacı (huyu) menfaatına uymayan riyaya (iki yüzlülüğe) mecbur olur

—İstikbalde takdir uman halin takdirinden müstağni (gönlü tok) görünür

—İstikbal herkese aynı mesafede görünmez: Onu bir senenin sonunda görenler olduğu gibi birkaç asrın ötesinde görenler de vardır

—Kabul etmediğimiz fikirlere karşı ne kuvvetli mantığımız vardır

—Herkes kendi nazariyatını (nazariyelerini) onlara edilmiş hücum nisbetinde kıymetli sanır

—Aşığın gözü kördür, derler; lâkaydınki (ilgi sizinki) emin olunuz ki daha kördür, çünkü bakmaz!

—Her vicdan için ancak içinde istirahat (dinlenme) bulduğu fikirler doğrudur

—Kurduğu tuzağa düşmeyen avı hamakat (ahmaklık) ile itham eden (suçlayan) avcı bile vardır

—Ortağı muhabbet “rakib” görür, husûmet muavin (yardımcı)

—Sizi sevmeyenler ya kendilerini anlamadığınız yahut... çok iyi anladığınız adamlardır

—Düşünme namına ötekilerinin yaptıkları ezberlenmiş düsturları zihnen tekrardır

—Adam gördüm ki Hâbil'in Kabil tarafından katlini Harb i umumiden (I.Dünya Savaşından) ziyade ehemmiyetle telakki ediyor

—Bazısının eli verir, gönlü vermez; bâzısının da gönlü verir, eli vermez: İkisi de hasisliktir

—Yel ile gelen yel ile gitmezse sel ile gider

—Anlamamak da hukuk ı beşeriyedendir (insan haklarındandır) ve denebilir ki çoğumuzun en ziyade selâhiyetle istimal ettiğimiz (kullandığımız) hak budur

—Hamakata (ahmaklığa) galebenin müessir (tesirli) çaresi zeki değil, ahmak görünmektir
—Boynuzların kıymetini takdir için öküzlerin ha
—Kör olur badem gözlü olur; kel ölür sırma saçlı olur, çünkü geri gelme ihtimalleri yoktur
—Yağmur ve çamur... Ne temiz bir bulut hadisesi yerle temas edince ne kadar bulaşık şekiller
—San'at için san'at belki san'attır fakat geçindirmez!
—Aksaçlar altında çok gürültülü kakhaha şetaretten (neşelilikten) ziyade sarhoşluğu hatırlatır
—Bâzı dostluklar doğdukları gün size çok yaşayacaklarım zımmen (kapalıca) vaadederdiler
—Hâtıralarımız, yaşlandıkça kendi kendine zenginlenen bir sermayedir
—Hiçbir göz yoktur ki her türlü ziyaya dayanabilsin: Her göz kendisine nahoş gelen (hoş gelmeyen) nuru söndürmek ister!
—Zekâmız gibi ahlâkımız da bedenimizin haraç güzandır (haraç alanıdır): Akıl olsun huy olsun vücudumuzun bütün hücrelerinden toplanır
—Bizi cennetten sürdürmeğe sebep olan cins... menfamızda (sürgün olduğumuz yerde) ona “cins i lâtif diyoruz
—Şebek kıcını görüp de yüzü kızarmaya, adam derin düşünmüyor demektir
—Bir fikrin selâmetini ancak tecrübenin verdiği netice gösterir
—Münazara (çekişme) görmedim ki menfanla dokunan bir hatayı kımıldatabilsin
—Ne kadar kuvvetli isen o derece de düşünerek hareket etmelisin
—Asri (modern) gençlere bakınca içimden diyorum ki: **“bize de vaktiyle delikanlı”** derlerdi, apdal kanlı demiş olsalar daha doğru olacaktı!
—Zemanenin (bugünkülerin) manzaraları bana baharat gibi geliyor: Acı, fakat hayat istinası verir!
—Yeryüzü gençliğimde bana nihayetsiz görünürdü, şimdi dar, küçük ve hafif geliyor, o kadar ki bütün dünyayı kucağıma verseler torun diye sıcratacağını!
—Beni asra rapteden (bağlayan) köprü yıkılmış sanıyorum: Artık vukuat (olaylar) bana uzaktan bakmağa mahkumdur: Dokunamaz
—En hazin kimsesizlik lâkayitlar (ilgisizler) kalabalığı içinde hissedilendir
—Altta kalanın değil, geride kalanın canı çıkar: Yaşamak isteyen asrıyla (yüzyılıyla) beraber yürümeli dir.
—Hayatta her birimiz için en ziyade iki şey haiz i ehemmiyettir (önem taşır): umduğumuz ve korktuğumuz.
—Horoz çok ötünce sabah geç olur; evet ama horozlar susup da tavuklar öterse sabah hiç olmaz!
—Yaşlandıkça güzelleşmek çınar ağacına mahsustur: Sakalını süsleyene bayılırım
—Yaşlandıkça güzelleşmek çınar ağacına mahsustur: Sakalını süsleyenlere bayılırım!
—Sadakanı tercihen kör dilencilere ver: Lütü nu gören seni görmezse nankörlüğünden emin kalabilirsin
—Hayat mücâdelesinde galebe için sağlam kafa lâzımdır: İnsanlar da koçlar gibi kafa kafaya döğüşürler
—Dünkü fikir küflü, yarınki fikir henüz hamdır: Bugünün adamına bugünün fikri yarar
—Köpeğe gem vurma: Kendisini at sanır!
—Bennutad (âdet üzere) gözünü açmalı: Fakat açık gözlülük sırasında göz yummağı bilmektir
—Bir tabii inatçı etrafında on mecburi inatçı yaratır.
—Su dökme tehlikesi alelekser bardağım fazla doldurmak arzusundan ileri gelir
—Açgözlüyü minnettar edemezsin: Doymaz ki.
—Tembellik bir nevi vicdan uykusudur: onun için bir seyyie (kötülük) olduğunun farkına varamayız
—Kaba soğana benzeyen vücutlar olduğu gibi, kaba soğana benzeyen fikirler de vardır.
—Pek tabii olmağa gelmez, terbiyesiz, derler. Pek samimi olmağa gelmez, saygısız, derler
—Hakiki büyük adam düşdüğü yerde uzanınca daha büyük görünür
—Büyük adam kıyamda (ayakta) iken veya yüksek makamlarda otururken büyük, hâki mağlubiyette (mağlubiyet toprağında) yatarken daha büyük görünür
—Avam (halk) koyun ruhu ile kaplan huyundan mürekkeptir (meydana gelmiştir)
—Herşey ve herkes yerli yerinde gerek: Mescitte sefihe (uçarıya) meyhanede fakihe (fıkıh âlimine) inanma!

- Kuzusuna kıyamayan kebab yiyemez,
- Sırasında okşayan el kadar sırasında döğen el de öpülmeğe lâyıktır
- Hiçbir zaman sevmemiş olduğumuz bir mahlûkun ciddi bir düşmanı olamayız
- Alelîtlak (umumiyetle)' görünmemiz için alelîtlak (Genel olarak) aydınlık kâfidir; fakat istediğimiz gibi görünmemiz için ziyanın istediğimiz taraftan gelmesi icap eder (gerekir)
- VAPURDA, TRAMVAYDA, TİYATRODA, HER UMUMİ YERDE, OTURMAK İÇİN KÖŞELERİ TERCİH ET: HİÇ OLMAZSA BİR TARAFIN HÜR KALIR**
- Manend-i şecer (ağaç gibi) nâbit olur i büyür (sabit olanlar!..) Evet ama münasip (uygun) yere daldırılmış ise .
- Havas beğendikçe alkışlar; avam alkışladıkça beğenir.
- Hakiki zarafetten bi haber (habersiz) görünür.
- Sevda ile kara sevda arasında ancak hafif bir renk farkı vardır
- Hayatta dost gibi düşman da bir kuvvettir: Dostum olamayacaksan düşmanım ol!
- Ecelin acılığını sevdiklerimizin ölümünde tadarız
- Avam, vücut i içtimâinin (sosyal bünyenin) şahmıdır (iç yağıdır)
- Kadı mürteşi (rüşvet alır) olunca tabiidir ki adalet mezada (artırmaya) çıkar.
- Kavak ağacını beğenen ve seven pek az kişi görürsünüz : Çünkü dosdoğrudur
- Âşık sevdiğine bakar, fakat... görmez!
- Bir hokkabaz (hokkabaza olmalıydı) muvaffak olmak için iki şart lâzımdır: Kendisinde biraz gözbağcılık, seyirde bir hayli görememezlik... Bu yalnız hokka oyununda değil, kalem oyununda da böyledir
- Güneşi istedikleri gibi görebilmek için ne kadar küsufû (güneş tutulmasını) temenni edenler vardır
- Âlemin ayıbını arama: Tek gözlere gözlü taraflarından bakıver
- Suiistimal kapısını aralık etmeğe gelmez: Derhal ardına kadar açılır
- Çok kişi hayâ (ulanma) ile riyayı (yüz egülmeyi) taglit eder (yanlışlığa atfeder) ve sanır ki riyâsızlık hayâsızlıktır
- İftirak (ayrılık) her muhabbet şiirinin son mısraıdır
- Kalb ne mugfil (aldatıcı) bir saattir: Kâh bir günü bir ay kadar uzun, kâh bir ömrü bir aydan kısa gösterir
- Herkes hak vereni hiç kimse haksız bulmaz
- İyiliği yalnız iyiler anlar, fenalığı herkes
- Modayı ne tamamen kabul et. ne tamamen red: Gülünç olmazsın
- Göz bâzı dimağların penceresi bâzılarının dürbünü ve bâzılarının aynasıdır
- Avamın şan ve şerefi yoktur, fakat şanların ve şereflerin çoğunu avam tevcih etmiştir (vermiştir)!
- Dimağların da oburu vardır. Pek çok yer. pek az hazmeder
- Her iş gibi, alkışdan da yorulur.
- Zarafet zekânın tellâlıdır.
- İş adamı adama bakmaz, işe bakar.
- Makamına lâıyk olan adam her ne yapsa makamına lâıyk düşürür
- San'at için san'at: Ben bu düsturu candan kabul etmişimdir. Zira dikkat ettim, yazacağım şeyin zarara ve faydalı olabilmek ihtimali zihnime uğrayınca samimiyetim sarsılıyor.**
- Tatsız olmamak için zarafet ince bir terbiye ile salçalanmalı
- Terbiye ile salçalanmayan zarafet tatsız olur
- Akıl yaşta değil baştadır, fakat akli başa yaş getirir
- Hiçbir vâde inanmamak her vâde inanmaktan daha az zararlıdır
- Düşmanlarını aklanmayanlar dostlarını aratmayanlardan daha çoktur.
- Şen adam güneşe benzer: Girdiği yer aydınlanmış gibi olur
- İştikâr (şöhret kazanmak) için zamaneye (şimdiki zamana) ya tamamıyla uymalı ya tamamıyla karşı koymalı
- Dün bir muallim (öğretmen) bugün bir ders yarın bir muadeledir (denklemdir) Bugün bir ders, yarın bir muadele, dün bir muallimdir
- Tevâzu (alçak gönüllülük) yaşmağa benzer: örterek güzelleştirir

- Dostlarını çok sanmaktan düşmanlarını çok sanmak daha tehlikelidir.
- Nüfuz hüsniniyetle (iyi niyetle) sarfedilmeli ki çok yaşasın
- Zarafetin iki büyük düşmanı çok incelik ve çok kabalıktır.
- Kaba konuş zarar yok, elverir ki ince düşünesin
- Herkes parlamak isterdi, tutuşmak tehlikesi olmasa
- Avam yukarıya bakamaz, başı döner: Ona hoşgörünmek için kısa boylu olmalı
- Sırasında bir alkış hiç unutulmayacak bir iyiliktir
- Zarafet servet gibidir: Müsriflik veya hasislik değil, hüsn i tasarruf (iyi sahip çıkma) ister ki nemalarısın (çoğalsın)
- İnsan kendi mevkiini dostlarının lâıyk gördükleri makamla düşmanlarının gösterdikleri nokta arasında aramalıdır
- Müsmir (faydalı) işler nadiren uzar.
- İnsan sevdiğinden korkar, fakat korktuğunu sevmez
- Sırasında bir güzel kostüm bir keskin kılıç kadar cesaret verir. Nasreddin hocanın kürkü bir silâhtır
- Aynaya pek sık bakan kusurlarını pek az görür.
- Sen yalnız dilini hıfza (tutmağa) alış.
- Eski ve yeni şeyler ne kâmilin (tamamıyla) iyi ne kamilen (tamamıyla) fenadır: Gerek gençlerin, gerek ihtiyarların en büyük hatâları bunu bilmemekten neşet eder (ileri gelir)
- Görmemeziğe gelmek suretiyle ne kadar kem (kötü) nazarlar kör edilir
- Giden muhabbete hiç kimse yetişemez
- Dostluğun maliki (hikâyesi) idbâsıdır (düşkünlüktür.)
- Mürebbi (terbiyeci) yüz vermeksizin mükâfat ve kalb kırmaksızın mücâzat etmeli (cezalandırmak)
- Kıskançlar kâh buluttan nem kapar, kâh... güneşi görmezler
- Sevmediğimiz adamın dostumuz olabileceğine inanmak ne garip gaflettir
- Faziletini tahrip edemediğin hasmının mağlûbiyetinden emin olmamalıdır
- En feyizli (verimli) rahmet (yağmur) alın teridir
- En müsmir (verimli) rahmet alın teridir
- İhtiyar gibi hareket eden genç bir budala, genç gibi hareket eden ihtiyar bir delidir.
- Somurtmak istersen kendini düşün, gülmek istersen başkalarını hatırla
- Avam iyi anladığına değil, iyi işittiğine inanır: Ona bağırmalı!
- Fikir vardır ki mesaili (mes'eleleri) su gibi sessiz halleder ve fikir vardır ki değirmen gibi gürültü ile ezer
- Korku daima karşısında kuvveti ve cesareti bulur
- Bir güzel eser ibda etmek (yaratmak) ademi (yokluğu) bir az idam etmektir
- Saklanan çirkinlik iki kat çirkin görünür
- Siyâset âleminde nüfuz gayet elâstiki bir dairedir; gevşek tutmağa gelmez derhal daralır
- Eşref (en uygun) saat alekser (ekseriya) bade harabü'l Basra (iş işten geçtikten soma) çalar.)
- Kalb ancak bir kere fethedilebilir istirdat edilemez (geri alınamaz)
- Bir his daima bir diğer hisden doğar: Sarhoş, masrû (saralı) ve mecnun (deli) hislerin yavrularından sakın!
- Müdebbire (tedbirliye) acımak âlâ, mukbili (talihliyi) kıskanmamak aliyülâlâdır (en âlâdır)
- Her vâd bir menfaat mukabili (karşılığı) her incâz (vadini yerine getirme)... iki menfaat mukabilidir
- KAZA GİBİ MAZİYE DE (GEÇMİŞE DE) RIZÂDAN BAŞKA ÇARE YOKTUR: ÖLENLERİ ÇEKİŞTİRMEKTENSE DOĞANLARI ÇEKİP ÇEVİRMELİYİZ**
- Güzel gözde zeki nazar (bakış) ne ise büyük zekâyâ nisbetle zarafet de odur
- Kalb ile dimağı uzlaştırmak: İşte ameli felsefi.
- Kalb ile dimağı uzlaştırmak: İşte hikmet i âmile!
- Ter vücudun gözyaşısıdır.
- Hasisin kesesi hayatına ve hayatı kesesine bağlıdır
- Malûmat, yalnız zekâyı değil, hamakati de (ahmaklığı da) tevsî eder (genişletir)
- Hatânın eb'adını (ölçülerini) muhitinin (çevresinin) mevkii tayin eder: Aynı hatâ büyükte daha büyük, küçükte daha küçük görünür**

—Fedakârlıkların çoğunda bir yeis (üzüntü) hissesi vardır. Ameliyat ı cerrahiyede (cerrahi ameliyatta) olduğu gibi

—Tabiate galebe (galip gelme) aklımın eremeye ceği fütuhattandır (fetihlerdendir)

—Ne yapayım, diye düşünmektense birşey yapma, düşün!

—Herşeyi sırasında yapmak: İşte zarafet i güliye (gülf zarafet)

—His ne kadar kolay değişirse fikir değiştirmek o kadar zordur

—Düşmanlığı dostluktan ziyade saklamayan yürek pek nâdirdir (azdır)

—Daima tasdik (kabul) veya daima inkâr (red): Akıllı muhatabı (hi t âb edileni) çıldırtmak için ikisi bir yola çıkar.

—İki şey zannolunduğu kadar kolay değildir: Sırasında gülmek ve sırasında ağlamak... Gülünç olmaksızın güler ve ağlayan büyük bir eser i zekâ (zekâ eseri) göstermiş

—Âşıklar arasında hakaret buse (öpücük) ile ödenir

—Güzel söyleyeceğinden emin değilsen sus: İcâb ı zarafet (zarafetin'gereği) budur.

—Uzun müddet için yazan yazısına uzun müddet vakfetmeli (sarf etmeli): Çabuk yazılan çabuk unutulur

—Ettiği iyiliği ve gördüğü fenalığı unutmayan gördüğü iyiliği ve ettiği fenalığı çabuk unuttur

—İyi fikirler doğru dimağlardan (beyinlerden) güzel fikirler ince dimağlardan doğar.

—Zarafetlerin en gücü zarifi yaralamaksızın tırmalamak acıtmaksızın çimdiklemek

—Yaralamaksızın tırmalamak acıtmaksızın çimdiklemek

—Yalnız kendi nefsinı düşünerek dost arayan hizmetçi arıyor, demektir

—Rüyet (görüş) kanunlarının hilâfına (aksine) olarak kendi fedakârlığımız uzaklaştıkça büyür, aharın (başkasının) hakkımızdaki fedakârlığı yaklaştıkça küçülür

—Nefsinı (kendini) düşünerek herkes için yahut herkesi düşünerek nefsi için çalışmak: Bence ikisi de bir yola çıkar

—Büyük kalbler büyük binalar gibi daima kendilerini gösterirler

—Âlemin zararına olarak tufeyli (asalak) yaşayan zarafeti sevmem: Tahtakurusuna benzer.

—Kalbin hacmini ihata ettiği (kapladığı) muhabbetler tayin eder.

—Üdebâdan (ediplerden) biri eseri edebi (edebi eser) diye hanımlara verilmiş konferanslarını gösteriyormuş; yarın zekâ diye serpuşunu (şapkasını) da gösterebilir

—Terakkiye (ilerlemeğe) istidadı (kabiliyeti) olmayan mubâhaselerin (sohbetlerin) istidadı uzamağadır

—Zayıfın her hâli gibi iyiliği ve fenalığı da zayıf olur

—Hafıza dimağımızın kumbarasıdır!

—Pek çok sevenler muhabbetlerini daima az bulurlar!

—Fikir uğradığı dimağın değil çıktığı dilin malidir

—Çalışmak istirahatın hardalıdır.

—Ağaçları severim, çünkü güneşe yazın siper olurlar kışın elek .

—Beşeriyeti düşünürken bedbin (karamsar) de nikbin (iyimser) kadar aldanır

—İkna kolay, rızâ güçtür: Fikir kalbden daha çabuk kanar

—Kanamak istemeyeni hiçbir mantık kandıramaz.

—İnanmak istemeyeni hiçbir mantık inandıramaz

—Kusurumuz ne kadar çoksa o kadar kusur ararız

—İYİ YAŞAMAK CENÂB İ HAKKA (ALLAHA) HAMD Ü SENANIN (ŞÜKRETMENİN) EN MAKUL (AKLA YAKIN) ŞEKLİDİR

—Bana öyle gelir ki kaba hareket kaba sözden daha kabadır

—Her vaz'ı (hareketi) onu anlayabileceklere karşı ihtiyar etmeli (seçmeli): Tevazuu (alçak gönüllülüğü) bue —Her vaz'ı onu anlayabilecek adama karşı ittihaz etmeli, tevazuu bile!

—Ahrette dirilmek ümidi olmasa sanıyorum ki hıfzıssıhhaya (sağlığı korumağa) riâyet çoğalırdı

—Gördüğün güzel rüyadan bile hasetçiye (kıskanca) bahsetme: Kıskanır —Hasuda (kıskanç kimseye) gördüğün güzel rüyadan bile bahsetme: Kıskanır!

—Pek ehemmiyetsiz bir hâdise (olay) bana çok hazin (üzücü) gelir: Hiç yaşamamış bir adamcağızın ölmesi!

—Hareketlerimizin en kârlısı nezakettir.

- Başkalarını nezâkete davet için bazen kaba görünmek icabeder
- Riyasız namaz kılanın dizi tahiyattan (selâmlardan) yorulmaz
- Her san'ata yaraşır bir şekil var: Bağcı kütük gibi olmalı
- Kendine gülen adamın handesi (gülüşü) daima zekidir
- Söyleyeceğini bilemeyen adamın dilsiz doğmamış olması kendisi için bir bedbahtlıktır (kötü talihtir)
- Yanlış bildiklerimizi atabilsek dimağımızın yükü o kadar hafifler.
- Bâzıları fitreten (yaradılıştan) o kadar eskileri beğenir ki dimağında ecdadı (ataları) oturuyor diyeceğiniz gelir
- Berberler nasıl geveze olmazlar: Sabahtan akşama kadar çeneleriniz ile oynuyorlar
- Görmemezliğe gelmek isteyen için gözlük ne kıymetli siperdir**
- Öldükten sonra toprak olmak gücüne gitmezdi eğer çamur topraktan olmasa.
- Çok kere hiç aramadığımız şeylerden bahsederken “bulamadım” deriz
- Ağaçların çiçekler gözü, kuşlar dilidir
- Az çok herkes nefsinin (kendinin) dalkavuşudur
- Çok kere muvaffakiyetimize (başarımıza) dostlarımız kadar düşmanlarımız da yardım eder, ancak ikisini de güzel intihab etmiş (seçmiş olmalıyız)
- Avam biraz çocuğa benzer: Gülmesinin ve ağlamasının sebebi her zaman aranmağa değmez
- Lezzet, tabiatın tasvibine (doğru bulmasına), elem, tayibine (ayıplamasına) delâlet eder
- İHTİYARLARDA MAZİYİ GÖRÜRÜZ; HALBUKİ İYİ BAKSAK İSTİKBALİMİZİ DE GÖRÜRDÜK!**
- DAİMA: “BİLİRİM Mİ” DİYOR, GENÇTİR; HERŞEYE “OLABİLİR Mİ” DİYOR, İHTİYARDIR**
- İnkâr ile başlamamış olan iman temelsizdir: İmanın inkâr mebdei (başlangıcı) olmazsa müntehası (sonu) olur
- **Çok kere dimağımızın iflâsı dilimizin fazla sarfiyatıdır: Geveze hiçbir zaman zeki görünmez**
- Dikkat ediniz: İş görürken hiç kimse çirkin görünmez: çirkinliği meydana vuran boş oturmaktır
- Gençler sofraya oturanların: ihtiyarlar sofradan kalkanların halini hatıra getirir
- Yerinde sayanlar yürüyenlerden ziyade ayak patırdısı eder
- Avam sanır ki ayın ondördü Boğaziçi'nin mehtap sefası için hulul eder (gelir)
- Hayat bir tabur vukuattır (olaylardır) kumandası: Tesadüf!
- Sihhat ile semizliği tağlit etmeyen pek az kişi vardır
- Frenk canı sıkılınca susar, Türk canı sıkılınca çok söyler!**
- Avam ve havas, un ve maya gibidir: Biri noksan olunca ekmek yapılamaz
- Çekilmeyen arkadaşı: Nükte sarfına meraklı ahmak ve çok söyleyen kekeme!
- Osmanlı kardeşlerimiz, müslüman kardeşlerimiz, kan kardeşlerimiz, vatan kardeşlerimiz... İnsanlar bu kardeş bolluğunu tasavvur edince: “Allah babamıza kuvvet versin!” diyeceği geliyor
- İtikadımca (inanışımca) dünyada en çirkin mahlûk. Voltaire'in zannettiği gibi otlubağa (karakur bağa) değil, hiddetlenmiş budaladır
- Başını semâyâ (göğe) çarpmaktan bermûtât (âdet üzere) cüceler korkar.
- Alelekser (ekseriya) maziye (geçmiş) düşününce: “O zaman ne budala imişim!” deriz, yarın şimdiki zamanı düşününce yine diyeceğimiz odur
- Kör kuvvet yıkabilir, fakat yapamaz. Zekâsız kuvvet yıkabilir, fakat yapamaz!
- Döğüşlerde midenin tesiri dimağın (beynin) tesirinden az değildir: Tok kamına insan tepişmek değil uyumak ister. Yüksek makamlar yüksek tepeler gibidir: Koşarak çıkanlara nefes darlığı verir
- Terfi i rütbe ettikçe (rütbesi yükseldikçe) kibirlenenler yangın kulesine çıkınca dürbün oldum, zannedenlerdir
- Yasak arzu doğurur**
- İzzet i nefse en ağır gelen şey istihfaftır (alaydır)
- Gündüz kandilini hazırlamayan karanlığa razı demektir
- İnsanın karnı acıkınca gözü kararır.
- Herkesi kör âlemi sersem sanmak da bir saadettir
- Küçük kapılardan girmeğe çalışınlar eğilmeğe mecbur olurlar
- Avam her devirde ve her diyarda ateş ve ziyayı tağlit etmiştir (yanlış anlamıştır): Kendisini yakarı güneş sanır

—Bir adam karşımda ciddi bir delil irâd eder (verir) gibi: “İki kere iki dört eder!” dedi mi, derhal gözümün önüne çatal tırnaklı ve dört ayaklı bir öküz gelir.

—İnsan yükseğe çıktıkça pantolonundaki yamanın görünmek ihtimali artar.

Yavuz köpek beyhude (boş yere) havlamaz: Ya susar, ya ısırır!

—İhsanda bile muvaffak olmak için zekâ ve itinâ lâzımdır: Dilenci olmayan bir adama dalgınlıkla sadaka uzatanın vaziyetini tasavvur ediniz

—Muvaffakiyet en müessir (tesirli) leke sabunudur

—Fakirsiz memleket yoktur, zengin memleket ona derler ki fukarasını (fakirlerini) saklayabilir

—Alekser (ekseriya) insan başkasına sürmek istediği çamura bulanır!

—Herkesin bayıldığı adamlar senin hoşuna gitmiyor mu, anla ki bir fitret i âdiye (âdi bir yaratılış) değilsin

—Abes (saçma, boş) mantığın hezeyanıdır.

—Maksatla vâsıtayı taglit etmemek (yanlış anlamamak) nasıl mümkün olsun ki bizim maksat dediğimiz de biraz ötede gizlenen bir diğer maksadın vasıtasıdır

—Her mümâyîş soğuktur, mümâyîş i ahlâk (ahlâk gösterişi)... iğrenç

—İstidad (kabiliyet) dimağımızın az çok mücbir (zorlayıcı) bir âmiridir (emredicisidir)

—Hayatta öyle karagözlere tesadüf ettim ki kâğıttan oyulmuş adaşı daha zîruh (ruhlı) addolunabilir (sayılabilir), zira hiç olmazsa bir değnekle onun bir kolunu kımıldatabilirsiniz!

—Bâzıları tabii görünmek için ne yapmacıklar ihtiyar ederler (göze alırlar)

—Fikrimiz ne kadar az ise fikrimize irtibatımız (bağlantımız) o kadar kuvvetli olur: işte evlâdımızla (çocuklarımızla) efkârımız (fikirlerimiz) arasında bir vech i şebih daha!

—Şipsevdi erin ruhu han odasını andırır: Her geçenden yadigâr olarak biraz süprüntü bulursunuz.

—Akar su ne güzel hayat dersidir: Küçük mânilerin üzerinde köpürür, büyüklerin yanından sessizce dolaşır

—Gözlerimizden akabilen yaşların acılığı değil, insanı ruhunda mahbus kalan yaşlar zehirler

—Terakkinin her hatvesi (adımı) milyonlarca adam ezer: Kanun ı tarih (tarih kanunu) budur

—**Menfaat sandalyeye benzer: Başında taşırsan seni küçültür, ayağının altına alırsan yükseltir**

—Yüksek tepelerde hem yılanı hem kuşa tesadüf edebilirsin (rastlayabilirsin), fakat biri sürünerek öteki uçarak yükselmiştir

—Gün doğmadan meşime i şebden (gecenin kalbinden) neler doğar! Evet ama geceleri, gündüz biz kendimiz telkih ederiz (aşılıyoruz)

—Zekâları sayesinde (gölgesinde) geçinenler olduğu gibi hamakatleri (aptallıkları) sayesinde geçinenler de vardır

—Hayal, ruhun gizli kapısıdır: Kötü fikirler hemen daima oradan girer

—Zeki bir ihtiyar derdi ki: “Artık bana âlemin gürültüsü bir ninni gibi geliyor, ebedi uykuya hazırlayan ninni...”

—İnsanları en çok seven hiç şüphem yok yamyamlardır

—Bir şey söylemeden evvel dokuz kere dilini ağzında çevir, derler. Hiç fena nasihat değil: Çünkü üçüncü çevirmeye varmadan alekser sükûtu tercih ederiz

—Edebiyat âleminde (dünyasında) dikkat ettim, herkes kendi seviyesindekini alkışlıyor. Kimi alkışladığını söyle, hangi tabakadasın söyleyeyim

—Alem i edebiyatta (edebiyat âleminde) dikkat ettim, herkes kendi hizasındakini alkışlıyor. Kimi alkışladığını söyle, meraiye i edebiyeni (edebi vasfını) söyleyeyim

—Bermutâd (âdet üzere) dayak atana kızar, dayak yiyene acırız: Mamafih ikisinden birinin yerinde olmağa mecbur olsak hangisini tercih ederdik

—Edebiyat az ehliyet ehliyetsizlikten daha büyük bir bedbahtlıktır (kötü talihdir)

—Kendi ellerini şakırdatmak için başkasını alkışlama vardır ve ekseriyet (çoğunluk) böyle alkışlar.

—Dişime gelen işime gelir: İşte ekseriyetin düştür ı tercihi (tercih düsturu)

—Cenneti toprağın kimi üstünde kimi altında arar: Yalnız filosof ruhunda bulur

—Anha minha (şu veya bu) hiç mahzursuz (zararsız) bir tek eğlence var: Bir tatlı rüya..

—Hülyasız yürek petrolsüz lâmbaya benzer: Hiç bir şeyle parlatılamaz

—Ahalinin lokması hükümetin temelidir.

- Her gelişı memnuniyeti mucib (gerektilen) yegâne (tek) misafir: ikbal!
- Hürmet çok kere korkunun bir şeklidir
- A'rif i nefsin (kişinin en arifisin)! Merdüm giriz (insandan kaçan kimse) olmak istersen.
- Kendinden bahsetmek (sözetmek) kadar çirkin ve o kadar tabii bir hareket yoktur.
- Beşerin fitreti (insanın yaradılışı) biraz mezat sergisini hatırlatır: Ne ararsan bulursun
- Tab ı beşer (insanın huyu) biraz mezat sergisini hatırlatır: Ne ararsan bulursun
- Bir milletin miyar ı medeniyeti (medeniyet ölçüsü) erbab ı irfanına (aydınlarına) derece i hürmetidir (hürmet derecesidir)
- Tabiat her birimizin eline bir ümit kemiği verir: İliğini çıkaracağız diye ömrümüz oldukça didiniriz
- Fırtınanın tahribatı (harap ettikleri) bilhassa yükseklerde görülür: Onun için sulh ve asayiş herkesten ziyade ser i kârda (iş başında) olanlar için kıymetli olmak lâzım gelir
- Ben enseme inen baltaya bakarım: Sapı ister şiir ve fazilet olsun ister meşe sopası!
- Eğlencede yalnız mukaseme (bölüşme) vardır; müşareket (birlikte bulunma) ancak elemde ve matemde his olunur
- His, fikrin hemşire i kalbîsidir (kalbî kardeşidir)
- Ter biraz kanımızı ve az ruhumuzu dışarı çıkarır: Yazın kalabalık yerlerde beşeriyetin (insanlığın) vicdanını kokuyorum sanırım
- Her meslekte yükselmek için yolunu şaşırınlar olduğu gibi, yolunu şaşıarak yükselenler de vardır.
- Sahte zarafet diken gibi yaşar ve diken gibi metanetsizdir (dayanıksızdır.)
- Hakikî kurnaz herkesi kendisinden daha kurnaz addeder (sayar)
- Göz gördüğüne ve kalb duyduğuna inanır.
- Göz gördüğüne ve kalb hissettiğine inanır
- Çok yaşamak elimizde değil, fakat adımızı çok yaşatmak elimizdedir**
- En metin (sağlam) nokta i istinad (dayanak noktası) herkesin kendi kuvvetidir
- Cezasız kalan hatâlar avam nazarında (gözünde) sevaba yaklaşır
- Çıplak söz edebi değildir, çıplak insan müeddep (terbiyeli) olmadığı gibi.
- Maziye (geçmiş) çiğnemek hevesi hemen bütün genç ayakların kuvve i muharrikesidir (hareket getiren kuvvetidir)
- Karnı açlardan ziyade kalbi açlara acırım
- Öyle yaşa ki az bile yaşamış olsan yaşamış ölesin
- Zavallı koyun sürüsü! Çobanı da o besler, çoban köpeğini de, kurdu da!
- Temiz bir kıyafet nadiren aldatan bir tavsiye mektubudur.
- Ölümü sevmeyişimizin bir sebebi de hiçliğimizi meydana vurması olsa gerek.**
- El şakası fena, dil şakası daha fena, kalem şakası hepsinden beterdir**
- Rahat etmek istersen ayağını yorganına göre uzat ve tependen yüksek fikirlere uzanma!**
- Büyüklerle çok sokulmak ihtiyacını ancak küçükler hisseder
- Ölenlerin hepsi gassal (ölü yıkayıcı) elinden geçer, fakat... ancak temizler temizlenir
- Her ölen gassal elinden geçer, fakat... temizlenmez!
- Yuvasını yakmadıkça yılanın kökü kesilmez. (Terör için)**
- Demir mukaddestir, makine olursa; melundur (lanetlenmiştir), pranga olursa Demir mukaddestir, seyf (kılıç) olursa; melundur, zincir i istibdâd (istibdâd zinciri) olursa..
- Celâdetin (gözü pekliliğin) en yüksek mertebesi hiçbir yeni fikirden korkmamaktır
- Mürekkap, bizde ekmeği en az şişiren mâyidir
- Bir müddet bir zenciye bakdıktan sonra gözlerimi bir hemrengime (aynı rengime) çevirince sanıyorum ki nazarımda beşeriyet âni bir şeşafet aldı (çizilmiştir)
- Yalnız boş durana değil, faydasız iş görene de tenbel denir “Bârân ı kaza (kaza yağmuru)” bazılarını ıslatır, bâzılarını yıkar, bazılarını da çamura bular,
- Bir hareketin seni biraz ıslah etti mi (düzelttiren), inan ki o bir ibadettir
- Riyâ (ikiyüzlülük) ve taassubun her türlüşü çirkindir, fakat en çirkin taassub karşısında riyadır
- Mumun alevini güneşin ziyasından (ışığından) ziyade şayan ı iştigal (meşgul olmağa değer) bulanı görmüşümdür
- Dimağların müsademesi (çarpması) asla yaralamaz, eğer kalbin hiç müdahalesi (karışması)

olmazsa

- Olduğundan ziyade görünmek isteyen olduğu kadar bile görünmez olur
- Ahlâkın nisbiyetine (nisbiliğine) bir delil daha: İlmi kıskanan cahili kim tayibe eder (ayıplar) halbuki haset (kıskançlık) mezunundur (zemmedilmiştir)
- Her mabut dikkat ettim, abdesi elinde ve abdesi yüzünden ölüyor
- Galatların (yanlışların) en tehlikelisi ve en münteşiri (yayılmışı), nefsin (kendini) yanlış tanınmaktır
- Mutlakiyyet ile cumhuriyetin büyük farkı: Re's i kârimızda (işbaşında) pahalı bir tac görüyorduk: şimdi kıymetli bir baş görüyoruz
- Sevk i tabii (iç güdü) bence aklın müsveddesi dir: En hakir hayvanda bir beşeriyet (insaniyet) mebdei (başlangıcı) görürüm
- Hissiyatı (hisleri) ile düşüneni ancak hissiyatı (hisleri) ile düşünen anlar
- Tabiat muhasebesinde hemen her lezzet defterimize zimmet kayıt olunur
- Hakiki (gerçek) zekânın her kanaatında velev hurde bini (gözün göremeyeceği kadar küçük) olsun bir şüphe çekirdeği vardır
- Zamana nisbetle insan, hiçbir gün boşalmaya cak bir kum saati içinde layenkati (durmaksızın) boşalan bir kum saatidir
- Beşeriyette (insaniyette) hiçbirşey yoktur ki aranılınca gülünç bir tarafı keşfedilmesin: Hattâ medeniyete, hattâ irfana kadar
- Elini (acı) yaralar onlardır ki içlerinden kan değil gözyaşı akar
- Dimağ (beyin) iyi çalışabilmek için kalb tembel olmalı
- Hasbelkader (talihi dolayısıyla) uçurum kenarında dünyaya gelenler vardır: Onlar için her hatve (adım) bir hayat tehlikesi taşır .
- Samimi faciaların en elimi: Yüksek görünmek istediğimiz göze gülünç görünmek!
- İnsanın “hayvanı dahik” (gülen hayvan) olduğunu kabul ediyorum, sırasında dahkini habsedebilmesi şartı ile.
- Nezaketin mübalağası gizlenmek isteyen fitrî (doğuştan) bir kabalık ifade eder
- Cismin elemeleri hayatın ruha verdiği derslerdir
- Fikr i selimin (güzel fikrin) en kuvvetli hasmı (düşmanı) ihtirasdır
- ÖRÜMCEK AĞI DA TUZAKTIR AMA ANCAK SİNEKLER İÇİN**
- Beğendiklerini taklid edenler zannetme ki kendilerini beğenmezler
- Dilek aslandır ama saliverirsen, korkarım, en evvel seni yutmasın
- Sağanak altında gülen ile ağlayan pek fark olunmaz
- Bir baş ne kadar hoş olursa o nisbette kolay sarhoş olur
- Necabetlerin (asaletlerin) en yükseği dimağı (fikri) necabettir (soyluluktur)
- Bana öyle geliyor ki tabiatta bizim doyamadığımız ve hiçbir zaman doyamayacağımız daha pek çok güzellikler var; kâinatın bütün mehasinini (güzelliklerini) idrak edebilmek için insanın beş değil, yüzlerce hassesi olmalı idi
- İnsan yükseldikçe yüksekliği daha yukarıda ve sukut ettikçe sükûtu daha aşağıda görür
- İyilik zaaf derecesine varınca iyilikten çıkar
- San'atkâr olmak istiyorsan eserinin güzelliğinden daima şüphe et: San'atta en emin salah yolu nefesine reybiliktir (şüpheciliktir)
- Vus'ati (genişliği) ihata (kavramak) için yükselmek lâzım gelir, tabiatla olsun san'atta olsun
- Kalb kalbe sığındı mı, göz gözü kusurlu göremez
- Kütübhaneni ayak altına alırsan zincir, başında taşırsan taç olur
- Daima beraber bulunduğumuz mahlûkların (yaratıkların) faziletlerinden ziyade kusurlarını düşünürüz; meziyetleri (üstünlüğü) ancak uzunca bir müddet için kendilerinden ayrılınca hissedilir
- Güzel tebessüm çok kere solgunluğu sarışınlık eder
- Hangi sahada olsa basit olmayan mümtaz (seçkin) olamaz
- Hâtıralar kocayan dimağların koltuk değneğidir
- Asil misin, şecereni kâğıt üstünde değil, hayatında göster
- “Bugün” ölür, fakat “yarın” lâyemuttur (ölümsüzdür)**
- Kanatlarını nur içinde harab eden pervaneler değil, karanlıkta görünmez eden yarasalara acıyınız!**

- Utanma bilmeyen nedamet (pişmanlık) bilmez
- İcab ı vekar (vekar gereği) odur ki gözyaşlarını sükût içinde kurutmadan göstermeyesin
- San'atı güzellikler sevindirerek ve çirkinlikler yerindirerek yükseltir
- Mutaasıblar nazarında her tahavvül (değişiklik) bir inhitat (gerileme) eseridir
- Vukuat ı tarihiye (tarihi olaylar) mevzu ı bahs (bahis konusu) olunca mantık ancak mazinin şüununa (olaylarına) tatbik kabul eder: Kıyaslar ile istikbal şifresini halletmek (çözmek) ümidi bir saf derunluk tur (safıktır) zira tarih daima değişerek tekerrür eder (tekrarlanır)
- **SİZE: “NİÇİN FİKİR DEĞİŞTİRİYORSUN?” DİYENLERE GÖĞSÜNÜZÜ GERE GERE ŞU CEVABI VEREBİLİRSİNİZ: “ÇÜNKÜ KENDİM DEĞİŞTİRİYORUM!”**
- Çok kere düşündüklerimiz düşünmekle hallolunmayacak (çözümlememeyecek) meselelerdir:
- Beşerin (insanlığın) gafleti tefekkürde (düşünmede) bile kendini gösterir
- En muhataralı deli makul söyleyendir
 - Alnını ne kadar yüksek tutarsan o kadar yere sağlam basarsın
- Hasedin karnı doymaz, cebi dolmaz, ağrısı dinmez
- Talih, beceriksizlerin meharete verdikleri isimdir
- Musiki hissiyatın (hislerin) haykıran sesidir
- Saadet dağlar gibidir; ses verir ama kunılda maz, bekler ki sen ona gidesin
- En geveze kuş ümittir: Kalbimizde hiç susmaz
 - Fart ı itaat (itaatin fazlası) bermutad muvaffakiyetsizlerin menfî bir şekli isyanıdır (isyan şeklidir)
- Fındıkçının güzelliği hem oltadır, hem siper!
- Bilmedikleri şeylerden bahsedenler, dikkat ediniz, söz söylerken müstesna bir azamet takınırlar!
- Bir tek tesviye içtimaiye (sosyal düzeltme) aleti tanırım: Ölüm.. Hakiki müsavat (eşitlik) ancak cemiyet i mevtada (ölü toplumda) mutasavverdir (tasavvur olunmuştur)
- Ebedi (ölümsüz) yalnız bir şiir vardır: Tabiat., ve yalnız bir şâir vardır ki her zamanın şâiridir: Mübdi-i tabiat (tabiatı yaratan)!
- İnsan tükenir, şiir tükenmez: Gökdeki bâzı yıldızlar gibi yerde henüz nuru (ışığı) insanlara vâsıl olmamış (erişmemiş) şiirler vardır
- Anlamamak, hamakatin (ahmaklığın) cezası tabiisi (tabii cezası) ve kâfisidir!
- Fikirler yükseldikçe aralarında ihtilâflar (anlaşmazlıklar) çoğalır ve ittifaklar (antlaşmalar) kuvvetlenir
- Hayatta muvaffakiyet (basan) temin etmeyen (sağlamayan) malûmatımız kendi nazarımızda (gözümüzde) bile kıymetini kaybeder
- Yalnız seni sevenleri sevmek muhabbet değil, mübadeledir (değiş tokuştur)
- Eskiden kızdığına şimdi gülüyor musun, akim artmış demektir
- Hürriyeti su i istimal eden (kötü kullanan) ona liyakatsizliğini (lâyık olmadığını) itiraf etmiş olur
- Kuvvetini hücumun ile değil, mukametinle ölç!
- Ekseriyetin gürültüye mecûbiyeti o kadar kuvvetlidir ki felâketin gürültülüsünü bile kıskananlar görülür
- Kendini medhetmek ahârı (başkasını) takdirden acze delalet eder
- Kıyafet ruhun tercümanlarından biridir
- Hissiyata (hislere) istinad eden (dayanan) kafalar makulât (akla uygun şeyler) ile ikna edilemez
- Saadet o kadar nisbidir ki seni mes'ud eden komşunu bedbaht edebilir
- İstedğim olmadıktan sonra dünya benim olmuş neye yarar!
- Zamanın en büyük kahrı nisyan (unutma) ve en büyük lütfü de odur
 - Hasedin (kiskancın) sükûtu meziyetinizi itiraftır
- Modanın fikir sahasındaki adı “cereyan”dır
- Daima tevkirin (vekarlandırmanın) perdesi pes, tahkirin (hakir görmenin) perdesi tizdir: Galiba isteriz ki biri gizli kalsın, öteki duyulsun
 - Her vaziyetin (durumun) icabettiği nezaket başkadır: Kundura boyacılarına ayağımızı uzatarak selâm veririz
 - Fazilet bence cemiyet i muhiteye faydalı faaliyetdir: Kâtibin fazileti kaleminden damlar, çiftçininki alnında terler

Süs merakı mübalagalanınca yalnız yüzü değil, kalbi ve hattâ dimağı düzgünler

—Bir akşamcının mülâhazası: Hilal ı Ahzar (yeşilay): “İçme ölürsün!” diyor, sanki içmesem ölmeyecekmişim

—Hatâ ecdadımıza (atalarımıza) âit olmakla sevap (doğru) olmaz: Hayr ül halef (haleflerin hayırlısı) odur ki babasının hatalarını tashih eder (düzeltir)

—Bazı adamlar fitraten (yaratılıştan) esir doğarlar, öyle ki hürriyet havasını lâıykı ile teneffüs edemezler

—Güzelliği anlamak başka, hissetmek başkadır ve her anlayan hissetmez. Anlayıp hissetmemek hissedip anlamamaktan beterdir (daha fenadır)

—Muzur (zararlı) tesadüfler faydalı tesadüflerden bin kere daha çoktur: Akıllı adam tesadüften hayır ummaz

—Çok okumuş fakat hiç yaşamamış adam da hiç okumaksızın çok yaşamış adam kadar câhil sayılır. —

—Dimağ (beyin) cifte mumla aydınlanır ve hayat ile kitaplar birbirinin karşılıklı müfessiridir (yorumcusu dur)

—Fena yaşayışların çoğu iyi yaşamayı öğrenmemenin cezasıdır

—En acınacak san'atkâr eserini tashih ettikçe (düzelttikçe) kıymetten düşürendir

—Ehliyetin pek kuvvetli bacakları olabilir: Fakat ancak dehaettir ki (deha sahibi olmadır) kanatlıdır ve uçabilir

—Bâzı dostluklar vardır ki doğdukları gün çok yaşayacaklarını vaad ederler; ve bâzıları da hissedersiniz ki, ölü doğuyorlar.

— Hepimiz samimiyeti sevmek iddiasındayız Fakat aleyhimizde tecelli edince (görününce) aklımıza derhal “kör kadı” fıkrası gelir

— Çok bilen gibi hiç bilmeyen de maili afdır (affa meyillidir): Kini yarım ilimde ara.

—Bizde eskiden gözü kapalı evlenmek kaide idi; şimdi başı dönerek evlenmek âdet oldu. Mamafih ikisi de alekser (ekseriya) aynı talakı (boşanmayı) doğuruyor

—Fitreten (yaratılıştan) müteredditler (kararsızlar) için her yeni dakika tereddüdü (kararsızlığı) arttıran bir âmildir

—Ahmaklar kendileri için her muvaffakiyeti (başarıyı) mümkün ve başkaları için her teşebbüsü akamete (neticesiz kalmaya) mahkûm görürler

—San'at aleminde hücum daima zaafdan kuvvete, aşağıdan yukarıyadır

—Nefsine (kendine) çok itimadı (güveni) olanın başkasına emniyeti az olur

—Hürriyetin hakiki âşıkları esirler değil hürlerdir; zira hürriyeti bile sevmek için tanımak lâzımdır

—En mes'ut asırlara bile, gariptir, mazi (geçmiş) hasreti karışır

—Dostluğu müşterek saadet kuvvetlendirir ve müşterek felâket tevhin eder (zayıflatır): Çünkü ıztırab tabiaten hodgâmdır (kendini düşünendir)

—Hasedlerin (kıskançlıkların) en zehirli midenin hasedidir (kıskançlığıdır)

—Mabudunu her ferd (kişi) biraz kendi şeklinde tasavvur eder: Zencilerin bütün sanemleri (putları) zencidir

—İnanmak biraz mağlûb olmaktır: Çok kolaylıkla insan ya çok sevdiğine ya çok korktuğuna inanır

—Eski zaman: “ısıramayacağın eli öp!” demiş;

asrımız bilâkis (aksine): “kıramayacağın zinciri hiç olmazsa kemir!” der.

—Edebiyatta tenevü (çeşitlilik) o kadar mühimdir ki edeben zehirlemek bile lâzım gelse semumu (zehirleri) tenvi etmeliyiz (çeşitlendirmeliyiz)

—Fukaranın (fakirlerin) hediyesi daima değerinden ziyadeye (fazlaya) malolur

—Körlüklerin en çirkin eski âşınâları (tanıdıkları) görmemezliğe getirendir

—Gıptayı (imrenmeyi) tahrik etmeyen (harekete getirmeyen) süs behemehâl (muhakkak) istihkarı (hakir görmeyi) tevliid eder (doğurur)

—Kuva i tabiiye (tabii kuvvetler) haricinde (dışında) yalnız bir âmil tanıyorum ki mantıkidir: Şeytan!

—İnsan kendi hissiyatını (hislerini) ifade etmeyen şiirleri tamamiyle anlayamaz

—Bir fakirden tanıdığı bir zengini sorunuz: Ya müsrif der, yahut çingene... fakir nazarında muktesit (tutumlu) zengin yoktur

—Hâtıralarımız, diyoruz ve sanıyoruz ki onlar hayatımızın aklımızda tam kalan parçalarıdır, halbuki her

birinin altında nisyana (unutulmağa) gömülmüş binlerce parça hayatımız vardır

— **Başkası düştü mü, “çürük tahtaya basmasaydı!” deriz; kendimiz düşünce bastığımız tahtanın çürük çıkmış olmasından şikâyet ederiz**

—Bence en şayan ı merhamet (acınmağa değer) fakir odur ki akrabasının zenginliğini dilinden düşüremez

—Etrafımızdakilerden terbiye ve nezaket yoksulluğu bizi onların iffetsizliğinden (namussuzluğundan) ziyade muztarib (rahatsız) eder

—Yalnız meleklerin değil şeytanın da kanatları vardır: Velev ateşden olsun

—Geniş manzaralar, sürürümüz (neş'emiz) gibi elemimizi (üzüntümüzü) de arttırır: Eğer mes'ut isen açıklık ara; bedhahtansın, (talihsiz misin) kapalı yaşa!.

— Bilhassa akraba meselesinde keyfiyet (nitelik) kemiyete (niceliğe) müreccahtır (tercih olunur):

—Haksız şikâyet kızdıracak yerde güldürür; haklı şikâyet utandıracak yerde kızdırır

—Dünyada icrası (yapılması) en güç hareket sanıyorum ki mevkiinden sukut etmeksizin (düşmeksizin) kahkaha ile gülebilmektir

—Lisan, ruhun vatanıdır

—İki düşmanımızın birbiri ile barışması bir dostumuzun bize darılmasından daha zararlıdır—Dişsiz ağız ha öpmüş, ha ısırmış

—“Toz!” diye istihkar ediyorsun (hakir görüyorsun): Halbuki o seni verem ederek öldürebilir, sen ona hiçbirşey yapamazsın!

—Sürura (neş'eye) o kadar az alışkınsınız ki “dün akşam neşeli idim!” desem sorarlar: “ne kadar içmiştin?”

—Mahcuba (utangaca) fırsat ver, derhal küstah (terbiyesiz) olur

—Düşmanlarının hatâlarını istismar edemeyen (sömürmeyen) maharetten (hünerden) bahsetmesin

—Toprak: İşte kavmin anası; lisan: İşte kavmin babası..

—Zulmü affetmek büyüklük, unutmak küçüklüktür

—Boşlar zevahirle (görünüşle) doludur

—En çok hoşlandığımız adamlar kendimizdeki meziyetlerden (üstünlüklerden) olup da kusurlarımıza iştirak edenlerdir (katılanlardır)

—Meslekdaşlarımızın eserlerini beğenmemek kolay, an samim (samimiyetle) beğenmek çok güçtür

—Herşey gibi muhabbetin de fazlası muzırdur (zararlıdır): Adı sırnaşıklık olur ve mukabil (karşı) muhabbeti azaltır

—Hüsn i niyetten (iyi niyetten) nasibi (kısmeti) olmayan başkalarına ne iare edebilir (ödünç verebilir)? Bittabi (tabiatıyla) su-i niyet (kötü niyet)!

—Çabuk yükselenler içtimai (sosyal) merdiveni kısa, yormaz ve تنها sanırlar

—İstanbul'u şöyle “Beyazıd'ından tutup dut silker gibi sarsıverin iz eğer hâlis (saf) bir dedikodu sağnağı isterseniz.

—Hayat bir aynadır, sen ona gülersen o da sana güler

—Câha (makama) muhabbet nefse (kendine) muhabbet gibidir, ondan ancak meyuşlar (ümitsizler) müstağni (ilgisiz) görünür

—Pek mütecessis (meraklı) adam sebatkâr âşık olamaz

—Öğünenler arasında meziyetliler de (üstünlüğü olanlar da) yok değildir, fakat öğrenirken meziyetlerini (üstünlüklerini) hiç ağızlarına almazlar

—Düstura (kaidesi) budur zekânın işte: Aldanma, fakat görün ferifte (aklanmış)!

—Bâzıları için, **“Konuşurken kalbi ağzında!”** derler, ben tercih ederim ki dili dimağında (beyninde) olsun

—Sanayi i nefise (güzel san'atlar) için güzellikten başka her endişe sinek gibidir: Tahrir etmese de (harap etmese de) kurtlandırır

—Birbirine hiçbir diyecekleri olmayanlardır ki alelekser (ekseriya) tatlı tatlı konuşurlar!

—İnsanlarda tâbiyet (tâbi olma) meyli öyle müzmin (süre gelen) bir hastalık ki şu Amerika'ya bakınız en müterakki (ilerlemiş) cumhuriyet içinde kendisine “çelik kralı”, “şimendifer kralı”, “bilmem ne kralı” icad ediyor

—Çok kişi lakırdı ederken “söz”ün bir âmil i içtimai (sosyal etken) olduğunu hatırlamaz

- Dehaetin (dâhiliğin) arasına yorulan kanatları, ehliyetin hiç yorulmaz ayakları vardır
- Müstesna her sahada vardır: Öyle sıralar düşer ki hakkı bulmak için kavaid i hukuku (hukuk kaidelerini) çiğnemek icabeder.
- Her devir kendisinden sonrakini doğurmak için ağı çekerek
- Zeki mahfillerde (çevrelerde) ahmakça bir söz umumi bir sıkıntı tevlid eder (doğurur). Güya o ha makattan (ahmaklıktan) bütün huzzara (hazır bulunanlara) dağılan birer hisse vardır
- Koyunlarını korumak isteyen çoban ağılin kokusunu kurda duyurmamalı.
- Kaçakçılık gümrük hatâlarının gayr ı meşru (meşru olmayan) çocuğudur
- Bir kalleşin yanında bir ahmak görünce: İşte sustalı çakısı! derim
- Kalbin şerefi helecanmdadır: Çarpıntısı değişmeyen yürek ölü sayılır
- Çok tacil (acele etme) ve çok tecil (geri bırakma) ikisi de kararsızlık eseridir
- İnkilâblar çok büyük derslerdir; her dimağa (beyne) sığmaz ve sığamazlığı dima'ı bittabi (tabiatıyla) bi-huzur (huzursuz) "der
- Hedef olduğu haksızlığa karşı her ferdin de rece-i teessürü (üzüntü derecesi) zaafının derecesiyle mütenasiptir (orantılıdır)
- Güzel ağızda çirkin söz iki kere çirkin görünür
- Öpmek istediğimiz elin tokadıdır ki en çok acıtır
- Alkışlamadığımızı çabuk unuturuz: Hâfızamız biraz avucumuzdadır
- Köhne (eskimiş) fikirler paslanmış çivilere benzer: Söküp atmak çok güçtür. (Çizilmiştir)
- Öyle adamlar gördüm ki kanundan korkmazlar da efsundan (büyüden) ödleri patlar
- Şek (şüphe) bazen malum yolunu sislendirir, fakat bazen de meçhul kapısının anahtarı olur
- Sanemi (putları) bâzıları perestiş (tapma) ihtiyacıyla, bazıları da recm (taşa tutma) için ister
- Kapan sırtı için en tahammülsüz (tahammül edilemeyecek) yük merhamettir
- Âdi san'atkâr odur ki her eserinden hoşnut (memnun) görüm!
- Hukukunu haykırmak bile ancak kuvvetli ağızlarda ahenkdar (ahenkli) hiss olunur, aç aslanların, böğürmesi gibi.
- Ak saçlar altında çok tannan (tınlayan) kahkaha şetaretten (neş'eden) ziyade sarhoşluğu hatırlatır
- Her muztarip (ızdırıp çeken) sanır ki çektiği acıyı başka hiç kimse tatıamıştır
- Kartalın beğenmediğini karıncalar kapışırlar**
- Bâzı hatâlardan muhtîler (hatâyı yapanlar) değil, muhtilerin (hatâyı yapanların) asrı mes'ul (sorumlu) olmak lâzım gelir
- Herkesle hoş geçinmenin çaresi herkesle bir fikirde olmaktır
- Keremeti görebilmek için evvel beevvel (her şeyden önce) keramete mutakit olmak (itikat etmek) lâzımdır
- Muvaffakiyetlerini cüretlerine medyun (borçlu) olanlar zekâlarından, ve zekâlarına medyun (borçlu) olanlar cüretlerinden bahsederler
- Bizi her dinleyen biraz metbuumuz olur (bize bağlanır); onun için hiçbir mağrur geveze değildir
- Kapalı gözler de levâzım ı iç tim aiy edendir (sosyal levazımdandır): Herkes açık gözlü olsaydı belki hiç kimse tehlikesiz uyuyamazdı
- Vekarh ruhlarına aharın (başkasının) merhameti de hasedi (kıskançlığı) kadar giran (ağır) gelir
- Düşman düşmanın her faziletine inanabilir, fakat samimiyetine asla!
- Herkes nazariyatını (nazariyelerini) onlara edilen hicivler (yermeler) nisbetinde kıymetli hissedir
- İnsan tamamiyle ne olduğu gibi görünebilir, ne de olmadığı gibi. Riyakâr (ikiyüzlü) odur ki izhâr ettiğinden (gösterdiğinden) ziyade ızıuar eder (saklar)
- Çirkinlik zevk i selimi (iyi zevki) tahriş eder (azdırır); zevk i sakim (kötü zevk) güzellikten sinirlenir
- Ef'alimizin (hareketlerimizin) yüzü bize görünür, astarı komşumuza!
- BIRAK SÖYLESİN: DİPSİZ MÜBÂHASELERİ (KONUŞMALARI) KISA KESMENİN EN MÜESSİR (TESİRLİ) ÇARESİ BUDUR**
- Eserim kahağaya mahkûm olmaksansa nisyana (unutulmağa) mahkûm olsun
- Kabul etmek istemediğimiz fikirler aleyhine ne kuvvetli mantığımız vardır!
- Ulvî (yüksek) fikre sarf edilmiş güzel ifadeden ziyade âdi ifade içinde bulduğum güzel fikre yanarım, Kendini beğenmişlerin nedametleri (pişmanlıkları) bile şişkin olur: Sanırlar ki hatâları ile de kâinatı

dolduruyorlardı

- Kurduğu tuzağa düşmeyen avı hamakat (ahmaklık) ile ittiham eden (suçlayan) avcılar bile gördüm!
- Elinden gelse her muharrir (yazar) bütün karilerine (okuyucularına) kendi zevkini aşılar
- İcaz (az söz) içinde bir âdi fikir gözümün önüne dar elbise giymiş kaba bir adam getirir
- Anlaşılanı anlamayanlardır ki bermutad (âdet üzere) anlaşılmayacakları anlamak iddiasındadırlar
- Yalnız muşakadadır (sevişmededir) ki küçük sebepler büyük eserler vücutte getirebilir!

Ehliyetli ve mütevazı (alçak gönüllü) olmak güç değildir: Güçlük hem ehliyetsiz hem kibirsiz olabilmektedir

—Bir itâb (azarlama) ne kadar haklı ise muhataba (kendisine söz söylenene) o derecede kaba görünür

- Alkış ne kadar aşağıdan kopsa gururumuz için bir basamak teşkil eder
- Yazısı ile karilerini (okuyucularını) yükseltmeyen muharrir (yazar) ancak bir kâtiptir
- Riyakâr görünmek korkusu çok kişiyi kabalığa sevkeder
- Yarasaya güneşi göstermek bir saygısızlıktır
- Cehlin (bilgisizliğin) zararı hamakat ı muhitanın(ortamın ahmaklığının) murabbı (karesi) ile meb suten mütenasıptır (düz orantılıdır)
- Dümeni dinlemeyen gemi er geç şapa oturur
- Bazıları ııtır, fakat dinlemez; bazıları anla maksızın dinler; bâzıları da eğer ııitse dinleyecek ve anlayacak, belâya bakınız ki sağırdır. Onun için her hatvede (Adımda): “Söz anlayan beri gelsin!” demeğe mecbur oluruz

—Arasıra öyle iptidâi (basit) lâkırdılara muhatap olurum ki içimden: **“Acaba tufanın suyu hâlâ kurumadı mı?”** derim

- Güzel kelebek isteyen çirkin tırtılı ezmeme: Zira o bundan çıkar
- En büyük delilik herkesi bir tarzda düşündürmeğe çalışmaktır
- Düşmanımızın düşmanı olmayan hakiki dostumuz olamaz
- Hakiki büyük adamlar güzel ağaçlara benzerler: Dallarında kuşlar yuva yapar; gölgesinde insanlar serinler; çiçeklerine sürünen hava rayiha (koku) alır; meyvesi ile açlar doyar ve yaprakları arasında dökülen güneş damlaları altındaki toprağı ihya eder (yeniden canlandırır)!**

- Sevdiğinizi yalnız kalbiniz değil, dimağınız ve vicdanınız da müştereken: “sev!” demeli
- Kendimden ahmak gördüklerim bana “zeki” diyeceklerine tercih ederim ki “ahmak” desinler**
- Çok kişi yoksulluk içinde iken varlıklı imiş de sarf etmek istemiyormuş gibi görünmeğe çalışır; demek ki fakirliği hasislikten daha büyük ayıp telâkki ediyoruz
- Sağlıklarında hürmet etmek istemediğimiz büyük adamlarla vefatlarından sonra iftihara (öğünmeğe) hakkımız kalmaz

—Şerrin (kötülüğün) büyük menba-ı (kaynağı) esaat değil hamakattir (ahmaklıktır): Hapishaneleri fenalardan ziyade budalalar doldurur

- Kuduranları eğer tedavi imkânı yoksa ancak o zaman imha (yok) etmeli
- An samim (samimi olarak) bedbin (karamsar) olmak şartı ile yaşamakta devam ancak kuvvetli ruhların kârıdır (ışidir)

- İnsan yalnız dostları ile değil, düşmanları ile de iftihar edebilmeli
- Bir dostundan elemsiz ayrılmak ister misin? Şu sırada bir kaç hafta evinde misafir et
- İnsan vaktin kıymetini en ziyade birisini beklerken anlıyor

- Musiki şiirin ifade edemediğı hissiyatı (hislerini) ifade eden şiirdir
- Tekebbür (kibirlenme) ancak birşey üzerinde

yakışır: Hamakat (ahmaklık)

- Yüksek makamlar ancak hafif başlan döndürür
- Talih korkanları korkutur, cesurlara cesaret verir
- Devlet ricali (adamları) bizim memlekette kanun-ı tekâmülün (gelişim kanununun) bir müstesnasıdır: Defaten (bir defada) yetişir!
- Sahte yerinmek sahte sevinmekten kolaydır

—**KENDİ KENDİSİNİ İSTİHFAF EDEN (KÜÇÜMSEYEN) ADAMLA HİÇ KİMSE İSTİHZA (ALAY) EDEMEZ**

—Her elem ve her lezzet az çok girdiğı ruhun şeklini alır: Kadehde rakı gibi

- Bedbahtlar, olsalar olsalar ancak “uzaktan akrabamız” olabilirler
- Göz yaşının en müessir (tesirli) ilâcı göz yaşıdır
- Her ferd için en büyük şâir kendi hülyasında bir şekli beyan (söyleme şekli) verebilir
- Yeis ümidin cilvesidir
- Güçlük mektepten birinci çıkmada değil, hayata iyi numara ile girebilmektedir
- Debbağ (deri tabaklayan san'atkâr) sevdiği deriyi yerden yere vurur: Bunda beis yok! Fakat bazan sevmediği deriyi kızar da sevdiği deriyi paralar!
- Mektepde ve hayatta yalnız bir nokta i iştirak (iştirak noktası) görüyorum
- Edebiyatda iştirak (şöhrete erişmek) kolaydır; zorluk şöhreti muhafazadadır (korumadadır.)
- Her kendini bilen az çok mütevazıdır (alçak gönüllüdür): Haykıran haset (kıskançlık) havlayan köpek gibidir: Isırmağa cesaret edemez
- Haset (kıskançlık) başkasının inalinı kendi ağzına zehretmektir
- Firavun kaç yaşındasın?**

Hazret i Yakub; Yüzotuz.... ve hiçbir gün rahat yüzü görmedim!

(Galiba Hazret-i Yakub Türkmüş!)

- Bizde post elden gider; post kavgası bitmez
- Dostluk kantarla alış veriş miskalle (birbu çuk dirhemlik ölçüyle): Düşmanlık da öyledir
- Esasen hiç birşeyi mahvetmemek (yok etmemek) taraftarıyım: Fakat behemehal (muhakkak) bir şeyi mahvetmem lâzım gelse “taassub”un canını çıkarırdım
- Şefahatten (aşırı zevk ve eğlenceden) delikanlıyı nasihat değil, muhabbet kurtarır**
- HATÂNI GÖRMEĞE ALIŞ, VELEV BAŞKALARINDA OLSUN: BİR GÜN GELİR, KENDİ HATÂLARINI DA GÖRÜRSÜN**

- Zeki olmak kifayet etmez (yetmez), zeki görünmelidir de
- Fikir düşüne düşüne artar
- Hakiki iffet (namus) bir adamın kesesi kadar da kanâatlarîne hürmet etmektedir
- Eski başka, antika başkadır
- Ağızda eğreti sözler eğreti dişlerden daha çirkindir
- Kamı tok olan için ramazanla bayramın farkı yoktur
- Çalı fasulyasına nisbetle sırık ne ise bize nazaran ümit de odur
- Edebsize bir tokat atmalıydın.
- Eldivenim yoktu; öğrendim!
- Tıp ne kadar terakki etse Hipokrat (Hippocrate)'ın “evet!” dediğine Calinus (Gallien): “Hayır” der
- Sözümüz er geç özümüze benzer
- ”Başıma belâ geldi!” deriz, Halbuki belâyâ ayağımızla kendimiz gitmişizdir
- Dünyada en çok nefret ettiğim mahlûklar (yaratıklar) sineklerdir: Temiz ve pis herşeye tehalûkle (can atma ile) atılırlar
- Merhametten maraz (hastalık) çıkar, diyorlar Tifüstü bir kehleyi (biti) incitmeyecek kadar yufka yürekli iseniz doğrudur
- O lâtif köşkte o çirkin kız. Şekerleme kutusuna girmiş hamam böceği!
- Köylülerin alın teriyle besleniyoruz! Onun için benzimizde kandan eser yok!
- Çok kişiye dikkat ettikçe yağmurlu günlerde kira arabacılarını hatırlarım!
- Salah (iyileşme) eseri bir hasta için uyku, bir sağ için gözünü açmaktır
- Alıkların sükûtu bana boş kasaları hatırlatır.

İsteriz ki arı bize daima balını versin ve iğnesini hiçbir zaman göstermesin

- Zavallı bitaraflar (tarafsızlar) sizi her fırka taşar tutar: İsterler ki öteki fırkalarla alâkanız olmasın ve isterler ki alâkasız olmayasınız!
- İnsan çok kere tahkir ettiğinin dînunda (aşağısında) ve takdir ettiğinin fevkindedir (yukarısındadır)
- Bizim diyarda söyleyeni değil, bağıranı dinlerler
- Hiç kimseyi beğenmeyeni beğenen de pek çok olmaz
- Ferdin beklediği bir inkilâb vardır. Her inkilâbta sanır ki beklediği inkilâb geldi ve çok geçmeden anlar ki bir daha aldanmış!
- İlim ve san'atı gözetmeyen hükümetten büyük hayır ummam

- Bir devrin kazı başka bir devrin kartalı olabilir
- Bizde idare âlemi içerisine hiç oduncu girmemiş ormana benzer: Orada ıslâhata (Judit)in kılıcı. (Guillaume Tell)in oku, (Cromvvel)in baltası ile girişin eli
- Merhamet fakirlerin gözünden, fakat zenginlerin elinden beklenir —Harb ve sulh meselelerinde kedilerle köpeklerin münasebatı (münâsebetleri) sadık bir tetkik sahasıdır
- Rabbim selâmet versin: Bir gemideyim ki kaptan ile makinist aynı fikirde değil, dümenci ikisine de muarız (karşı) tayfalarla yolcularsa hiç düşünmezler
- Güzel bir düstur: Kiminle ve nerde konuşursan konuş öyle farz edeceksin ki pek şayan ı hürmet (hürmete değer) bir hanımefendi seni dinliyor
- Ben şuna mutekidim (inanmışım): Ecdadının (atalarının) hayatı ile bir kimse ne kirlenir, ne süslenir**
- Kalleş ile ahmaktan mecbur kalırsam birinciye tercih ederim: Çünkü o nihayet bir işe yarayabilir
- Bir hükümet isterim ki edebiyata hizmet etsin, edebiyatı istihdam (kullanmak) kasdına düşmeksizin
- Ne aklımdan memnun olmayanı gördüm, ne de tahinden memnun olanı
- Ağrılı başda tâç bile bir belâ olur
- **Evlâd anadan ayrılır, fakat ana evlâddan.... kopar!**
- Bence dehayı edebi (edebi dehâ): Herkesin göremediğini görmek ve gördüğünü herkesin söyleyemeyeceği gibi söylemek
- Saf derûnlar (saf kimseler) başka türlü görü neyim derken bütün bütün oldukları gibi görünürler!
- Ahara (başkasına) emniyetsizliğini bildirmek pantolonunun arka cebinde bir “browning” sakladığını hissettirmeğe benzer**
- Şark bir mübalağa adesesidir: Oradan tabiat bile müfrit (aşırı) görünür
- Mahiyetini (niteliğini) muhafaza ederek (koruyarak) manzarasını ençok değiştiren şey: Beşerin (insanlığın) gafleti
- Kendi kendine iken bile samimi olmayan sahte vekarlar (yapma tavırlılar) vardır
- Lezzet almak için öyle sanıyorum ki romanı bir tarih ve tarihi bir roman gibi okumalı
- Düşün ve yetiştirdiğin fikir tohumlarını rüzgâra at: Onu çürürse biri filizlenir:
- İstersiniz ki akim (neticesiz) düşünmeyesiz niz, sevdiğiniz meseleleri düşününüz!
- Tarihte dikkat ediniz her “büyük hükümdar” dedikleri müstebid bir hükümdardır. Onun için ben ancak “iyi hükümdar”ları büyük tanırım
- Fikri hatâlarımızın en cömerdi şudur: Müstesnayı kaide sanmak ve müstesnalar üstüne kaide kurmak!
- Bir hastalığı çeken hasta da bilir, tedavi eden hekim de: Fakat aralarında ne fahiş (büyük) fark!
- Zaman olur ki mes'ud olmak muhite (çevreye) karşı bir zulm gibi görünür
- Harb i umumi (I.Dünya Savaşı) temelleri kan içinde bir medeniyet abidesidir
- Körler memleketinde görmek bir hastalık saydır
- Hak idare şu üç şeyi nefislerinde cem edebilenlerindir (toplayabilenlerindir): Zekâ, ilim, tecrübe... Ötekiler az çok gâsıptır (zorla alandır)
- Saadet i şahsiye (şahsi saadet) ancak saadet i umumiye (herkesin saadeti) ortasında tam olabilir
- İlim ve zekânın istibdadı bile ağır gelmez, çünkü hürriyetin bir vacibesi (gerekli olanı) de ilim ve zekâyâ inkiyaddır (boyun eğmektir)
- İnsan ancak sermaye i ilim (bilgisi) kadar hür olabilir
- Serbest (başıbağlanmamış) ona derler ki başı ancak ilim ve zekâyâ bağlıdır
- Bazen su bile şayan ı tel'in (lânetlenmeye lâ yik) olur: Meselâ yatağından taşarak masum bir köyü ezdiği zaman yahut süt tağışatında (karıştırmasında) şerik i cürm (cürüm ortağı) olduğu için
- Yunan ordusu bizim askerlerimizden nasıl korkmasın ki ev sahibi daima hırsızdan kuvvetlidir ()
- Bizde “tensikaf”dan (düzenlemeden) bahsetmek ağrısı dinmiş çürük dişi kurcalamağa benzer
- Hayatta his değil, hayal değil, hattâ zekâ bile değil, ancak ilim ve tecrübe rehber (yol gösterici) olabilir
- Bâzıları sanıyorlar ki seslerini duyurmak için kavgadan başka çâre yoktur
- Aydınlık yol gösterir, eğer göz kamaştırın azsa

- Sihhat sarsılmadıkça hıfzıssıha (sağlığı koruma) hatıra gelmez
- Şâirin ruhu tekke, hârâbat (meyhane), meşk hane ve darülfazlîdan (zıfâf evinden) tereküb eder (oluşur)
- Beni birisi zem ederken (kötülerken) hiç korkmam; medhederken titrerim: Zem eden (kötüle yen) ne kadar yanılsa zararı kendine olur
- Kıyafetimiz ne olduğumuzu değil, ne olmak istediğimizi gösterir
- Yaşadıkça yaşamağı öğrenirsin ve öğrendikçe sanırsın ki çok yaşayacaksın
- Memur olmak kolay, memuriyetle yaşayabilmek zordur
- Bir ziyafete daveti reddetmekdeki lezzet kabuldeki lezzetten daha yüksektir
- Her hareketin ahmakçası sevimsizdir, lâkin itiraz ile nezaketin ahmakçaları hiç çekilmez
- Gevezelik söz mukasemesinde (bölüşmesinde) hissesine razı olmamaktır; onun için muhatabı (karşısındakini) sinirlendirir
- İnsan eserini elbette çocuğundan ziyade sever: Çünkü çocuğunun ya anası yahut babasıdır; halbuki eserinin hem anası hem babasıdır
- Hainin mânâ yı cinayeti şudur: “Ben hamiyete lâıyk değilim!”
- Çok faal olmak için az hassas (hisli) olmak şarttır
- Edebiyatta beğenilmenin çaresi ölmektir, yahut meslektaşları tehdit edebilecek (korkutabilecek) kadar ehliyetli olmamak
- Necabet (huy temizliği) bir nevi an'ane i uz viyedir (uzvî gelenektir)
- Kalb mantıktan çok kuvvetlidir: Her dilediğini ona söyletir
- Siz yalnız fenalığı araştırınız; iyilik kendisini gösterir
- Mahcuplara başkalarının küstahlığı (terbiyesizliği) şayan ı gıpta (imrenmeğe değer) görünür
- Darağacı, bana öyle gelir ki, adaletin hiddet tavrıdır
- Bir memleketin sokakları fazla gülüyorsa, emin olabilirsiniz ki evlerinin içi ağlıyor. Evlerinin içi gülen memleketlerde sokaklar çalışır
- Can sıkıcı adamlar yazın bana sineklerin muavini (yardımcısı) gibi gelir
- Tövbe “günah sabunu”dur .
- Tımarhanesi olmayan memleketlerde insan deli olmadığından nasıl emin olur bilmem!
- Sevdiğinin biraz aleyhinde bulunmak gizli sevdaların bariz (göze çarpar) nişanesidir (belirtisidir)
- Kuvvet bilhassa (hususiyetle) tahribat (harap etme) ile kendini gösterir: Babalar “bizim oğlan bir baltaya sap olamadı!” derler; “bir sapana demir” yahut “bir hokkaya kalem” olamadı, demezler
- Evet, hayvanlarda merhamet (acıma) kaydı yoktur; fakat zulüm fikri de yoktur
- Hamiyetin (onurun) en kötü şekli alelîtlak (umumiyetle) ecnebigirizliktir (yabancıdan kaçarlıktır)
- İnsan mefevkin (üstün) tasavvurunu madununkinden (astıncından) evvel görür
- Kabalık kendi nefsine karşı fart ı nezakettir (nezaketin fazlasıdır)
- Hakiki kibir gizli durur, zira bilir ki herkese karşı kibir sarfı da ehemmiyet (önem) vermenin bir şeklidir
- Daima sanırsınız ki mesleğimizi biz ittihaz ettik (aldık, seçtik) halbuki çok kere meslek bizi ittihaz etmiştir (seçmiştir)
- İstihkar (hor görme) incelere tahkirden daha acı gelir.
- Dikenden ellerini sakınmayanlardır ki güzel gülleri koparabilirler
- Ailenin iki büyük temeli vardır: Yatak, beşik —Çok çamur karıştıran ergeç üstünü lekeler
- Kendini beğenenlerin iki büyük merakı vardır: Sık sık aynaya bakmak ve çok fotoğraf çıkartmak
- Zaafın (düşkünlüğün) hakdan bahsetmesi es bab ı zaafına (zaaf sebeplerine) bir daha ilâve etmek dir
- Bugün İstanbul halkı: Yuvalarında gagalarını rüzgara açmış yem bekleyen kuşlardır
- İstibdadı (keyfi yönetimi) hükümet doğurur ama sütninesi ve dadısı millettir
- Şark (doğu) havası garbları (batılıları) titizlendirir
- Ölüme karşı bir tek nöbetçimiz vardır: Korku!
- Her düşündüğünüz ve her hissettiğiniz, iki ucu görünmez bir zincirin bir halkasıdır
- Fen bize tabiatın ancak elfazındaki (sözlerindeki) mânâyı tefsir eder (yorumlar); cümlelerindeki mânâ beşerin (insanın) zihni için muakkad (muğlak, meçhul) kalacaktır

- Bir memuriyet isterim ki onda hiç kimsenin gözü olmasın: Onda da, bakınız, benim gözüm var
- Kılıç kınını kesmez, fakat uygunsuz kın kılıcı körletir
- Eceli mev'udu (tabii ölümü) ile ölen memleketler azdır: Öldü dediğimiz memleketlerin çoğu harici (dış) veya dahili (iç) bir el ile katledilmiştir**
- Bazı adamlar için şikâyet bir tabiattır: Güneşe nisbetle arzın (dünyanın) küçüklüğünden şikâyet edeni bile belki işitirsiniz
- Adalet i ilâhiye (ilâhi adalet) mahkemelerden ümid kesilince hatıra gelen mercedir (başvuracak yerdir)
- Lâtifeyi sevmeyenler kendi hisselerine düşecek şakaların yarı sahih (doğru) olmasından korkanlardır
- Mâzi (geçmiş) geçen hayatımızın kısmetsizliğini isbat ettikçe, gariptir, gelecek hayat nazarımızda (gözümüzde) kıymet alır
- Harb ı umumide (I. Dünya Savaşında) en çok revaç bulan iki meslek vardı: Erkân ı harblik (kurmaylık) ve.... falcılık!**
- Anlamayanların medhi zemininden (kötülemesinden) ağır gelir
- Hangi yolda olursa olsun çok mesafe katetmek (almak) ister misin, yavaş yürü, fakat hiç durmaksızın
- Birşey istemek için kapı çalan isteyeceği rütbe, nişan, memuriyet, yahut bir dilim ekmek, her ne olsa— dilencidir
- İftira en canı pek hayvandır: Geberdikden sonra bile sinsi bir hayat ile yaşar!
- Talihe inananlar ve talinden bahsedenler hep kendilerini talihsiz hissedenlerdir
- ”Amir herkes olabilir, hüner “muta” (kendisine itaat edilen) olmaktadır
- Metin (kuvvetli) ruhlar tazyik altında, ezilmez mühürlenir!
- Her leke sabunla çıkmaz, bâzıları benzin ve bâzıları... ebedi deniz banyosu ister!
- Aharın (başkasının) felâketi bedbahtı mes'ut etmese de müteselli (teselli) eder: İnsan budalaca hodgâmdır (bencildir)
- Musibette (felâkette) bile teferrüd (sivrilme) dâiyesi (niyeti) unutulmaz: “Böyle belâlar da yalnız benim başıma gelir!” deriz
- Bir makalede iki büyük güçlük: İyi başlamak, güzel bitirmek!
- iyilik akim (neticesiz) kalmaz: Şükran doğurmazsa küfrân (nankörlük) doğurur
- Hiç kimse kendi meddahını (medhedenini) zekadan mahrum görmez
- Bulduğumuz daima umduğumuzdan dûn (aşağı) ve çektiğimiz daima korkduğumuzdan efzûn (fazla) görünür
- Yüksek ahlâk ancak yüksek zekâyâ refakat (eşlik) edebilir: Hiçbir ahmak tamamıyla halûk (iyi huylu) değildir
- Dikkat ediyorum: Her tanıştığım adamın kendine göre beni bir tanıyışı var. Tanıdıklarınız arttıkça sanki şahsiyetiniz taaddüt eder (çoğalır)**
- Bir sinema müdavimi (devamlı gideni) diyordu:
Sinemanın letafeti şundadır ki gayr ı müslim aktrisler Türkçe söylemezler!
- Terbiyesizlikde bile ihtiyat eseri gösterenler vardır: meselâ: “Sormak ayıp olmasın!” mukaddemesi (başlangıcı) gibi
- Fevkalâde (olağanüstü) adamlar arasında hiç, ama hiç güzel bıyıklı adam görmedim: Acaba güzel bıyık hilkatın (yaratılışın) bayağılık vesikası mıdır?
- Kıymet nedrettedir (azlıktadır): Politika âleminde “namuslu” sıfatı ve edebiyat âleminde “zengin” şöhreti müstesna (eşsiz) bir ehemmiyet alır
- Hiç cezasız terbiyeye aklım ermiyor: Saçlar bile kıvrılmak için kızgın demir ve tazyik ister
- Bâzı adamların karikatürleri, mümkün değil, muvaffak olmaz: Güya fotoğraf yalanı rekabete mâni olur!
- Nâ mütenahiliği (sonsuzluğu) ben bilhassa “nisyan” (unutulma) da görürüm: Ne kadar adam yuttu, ve daha ne kadar yutacak ve hiç dolmak bilmez!
- Memurin (memurlar) müsabakası: Ekmek fethi için açılmış ne hazin muharebedir (savaştır)
- Alelekser (ekseriya) derin sözler uzun sükûtları (sessizlikleri) takib eder
- Tayyarecileri kıskanıyorum: Kanaatimce insanları nisbet i hakiki yelerinde (gerçek ölçülerinde)

yalnız onlar görebiliyorlar

—PUSULAMIZIN ŞAŞIRDIĞINI ŞUNDAN ANLIYORUM Kİ HER BİRİMİZ KENDİ GÖBEĞİMİZİ KUTUB YILDIZI SANIYORUZ

—Zaman sana uymazsa sen zamana uy, derler. Bizim zamanımızı düşününce bundan daha ağır teklif yok

—Bâzı hayatlar kırık doğarlar, onları hiçbirşey tamir edemez

—Herkesle beraber aldanmak hakika'i görüp de kendi kendine kalmakdan ehvendir (iyidir)

—Kendi kendinize kalınca canınız sıkılıyor mu, o halde huzurunuzun başkasına sıkıntı verdiğinden hiç mütaaccib olmamalısınız (hayrete düşmemelisiniz)

—Anlamaksızın okuduğum kitap sanırım ki benimle alay eder

—Felâketin açamadığı göz kör kalmağa mahkûmdur

—Şayan ı merhamet (acınmağa değer) o milletlerdir ki mazileriyle (geçmişleriyle) iftihar (övünür) ve âtilerinden (geleceklerinden) şüphe ederler

—Dikkat ediniz: Fedakârlıktan bermutad (adet üzere) tok karnına bahsolunur

—Küre i arz (dünya) hudutların parçaladığı bir yürektir ki sızlayarak semaya bakar!

—”Hak”ın vazifesi âlemi ağlatmak ve kana boyamak değil tenvir etmektir (aydınlatmaktır)

—Bizim gençliğimizde izdivaç (evlenme) şeraiti (şartları) öyleydi ki kocaların çoğu zevceleri uyurken koynuna girivermiş gibiydiler

— KİRLİ VE ACI SUDA YAŞAMAYA ALIŞIK BALIK TATLI VE TEMİZ SUDA BOĞULUR

—Fakir her yerde biraz yabancındır, kendi evinde bile

—Bence en müz'ic (izaç edici) muhatablar: İştirmek isteyen sağır ve anlamak dileyen alim ak!

—Harb i umumi'de (I.Dünya Savaşı'nda) Almanların mağlub olacaklarını kesdirenlerimiz ancak yüzde binde bir kişi idi: İşte ekseriyet i ârânın (çoğunluk reyinin) kıymeti!

—En soğuk câliyet (yapın acıklılık) yapmacıkların tabii görünmeye çalışmalarıdır

—Dikkat ediniz: Pek kırkın temizlerde ahlak nezâfeti (temizliği) ender (çok az) görülür

—Muvaffakiyete (başarıya) mâni olan sebeplerin en acısı fakirliktir

—Daima Arap sabunu kullanan bir akıllı: “Siyahdır kire dayanır!” dermiş

—”Şiir sevmem!” diyen şiiirden anlamadığını itiraf etmiş olur

—Dâhilerin asarı (eserleri) onlardır ki çok yüksek güzellikleri arasında garip kusurlar görülür. Kusursuz eserler dehaya değil, ehliyete delâlet eder

—İnkisâr ı hayalin (hayal kırıklığının) menşei şudur ki bulabileceğimizi değil, istediğimizi umarız

— “Matbuat” (basın) ın ifadesine nazaran bizde harp, mütâreke, kolera, kaht (kıtık), iyi kötü her hâdise “hükümran” olur (hükûnTsürer)

—Herkes zekâsını ilminden vâsi hisseder, halbuki ilmini tamamen ihata edebilmiş zekâlar enderdir

—Kuvve i iptidaiyesini (iptidâi kuvvetini) kaybetmeyen adam gençtir, yaşı her kaç olsa.

—Harb zenginleri değil, harb kibarları tahammülsüz (çekilmez)!

—Zencilerin ruhu bana öyle gelir ki kahve telvesinden yahut kundura boyasından mahluktur (yaratılmıştır)

—Fazla emniyet ve fazla emniyetsizlik ikisi de hiyaneti davet eder

—İnsan anlamadığını sevebilir, fakat sevmediğini anlayamaz!

—Hamakatin (ahmaklığın) tashihi (düzeltilmesi) zekânın hatasından beterdir: Bazı edebiyat hocalarının elinden geçmiş talebe müsveddelerine dikkat ediniz

—Çok süslüler pek samimi mahluklar (yaratıklar) değildirler

—Hayatta tehlike ileri gitmekte mi, geri kalmakta mı, yoksa hiç ayarını bozmamakta mıdır, henüz kestiremedim

—Hayat yolunda bizi yoran mesafenin uzunluğu değil, kunduramızın eskiliğidir

—İkbal (mevkie erişme) ve idbar (mevkiden düşme) iyiyi daha iyi fenayı daha fena eder: Onlar da içki gibi birer mihenktir (ölçü taşıdır)

—Hay kırıyorsun, tabiidir ki ağzından çıkanı kulağın işitmez

—Bizde izdivaç şarkılarının belli başlı nakaratı: —Terliklerimi ver; pijamamı getir!

—İnce bir hanım dermiş ki: —Kocamın bir takkesi ve bir Şam hırkası olacağına iki ortağım olsun

—Hamal yük altında güzel yürür: Şu kadar var ki başı bi lüzüm (lüzumsuz) görünür.

—Bilmem kim: “Ölüm bir cümle nihayetine vazedilmiş (konulmuş) noktadır.” demiş. Temsil (benzetme) doğrudur, şu fark ile ki hiç kimse elleri titre meksizin o noktayı koyamaz.

—Vicdan, onu herkes kalbinde taşımaz: Dilinde, midesinde ve hattâ cüzdanında taşıyanlar vardır.

—”Cennet kılıçların gölgesi altındadır.” buyrulmuş, lâkin şimdilik kılıçların gölgesi altında ben ancak süngüleri görüyorum

—Gelinciksiz tarla olmuyor: Başaklarda bile süs ihtiyacı var.

—**KENDİ ELLERİMİZLE DEMİR KAFESİ KURAR, İÇERİSİNE GİRERİZ VE SONRA: “AMAN BİRAZ HÜRRİYET!” DİYE HAYKIRIRIZ**

—**At yarışlarında yerinden kımıldamaksızın hayvanlara koş! emri veren bir adam vardır: Gayr ı müsellah (silahsız) hamiyet furuşlarımızı (onur satanlarımızı) ona benzetirim!**

—Kimlerden mürekkebe olursa olsun her kalabalık bir koyun sürüşüdür

—**Cehil devam ettikçe mescid, mahkeme, matbaa, medrese, her ne bina etmiş olsak mahbes olur.**

—İstanbul'da bi's sühule (kolaylıkla) kazanılan şey: Bir yaşdan sonra semen (semizlik)

—**Her mahbusa acırım, hurafat (hurafeler) ve telkinat (telkinler) mahbuslarına hepsinden ziyade**

—Edebiyatta şöret en büyük gıdasını ta'rizden (dokunacak söz söylemeden) alır

—Müdahane (dalkavukluk) san'atı zan olunduğu kadar kolay değildir: Birini alkışlamadan evvel kendi nefsinde beğendiği hangi evsafdır (vasıflardır) iyice tahkik etmeliyiz (araştırmalıyız)

—Rütbe, nişan bâzılarını yükseltir, bilâkis bâzılarını rütbe ve nişanı alçaltır

—Aczini duymayan adamın kuvvetine güvenme

—Belagatte (güzel söz söylemede) basiret bir korkaklıktır ve bilâkis (aksine) fesahatte (açıklıkta)

korkaklık bir eser i basirettir (basiret eseridir): Pervasız (korkusuz) düşün, titreye titreye yaz

—**Kuvvetli dimağlar ölü fikirlerle düşünemez**

—Asırların tecrübeleriyle yoğrulmayan her üslûba nâ pûhte (pişmemiş) denebilir

—Zeki adam tepeden tırnağa göz kulaktır

—Çok kişi için, matbuat (basın) dimağın bir hazır esvab mağazasıdır: Oradan hazır efkâr (fikirler) alırlar

—Rüyada ağlayanın gözü yaşarmaz

—Bazılarına: “Sen hasta değilsin: kendini dinliyorsun “ derler. Halbuki hasta olmaksızın kendini dinlemek de bir hastalıktır

—Bazı gözler vardır ki nazardan (görüştten) mahrum zan olunur: O kadar cansız bakarlar

—Zaman olur ki nazarımda (gözümde) her şey küçülür: Öyle dakikalarda benim için ummanlar (okyanuslar) arzın kabuğu üstünde bir şebnem (çiy) tabakasıdır

—Hayatlarında sesleri duyulmayanların vefatları duyulmaz

—Ne yaptıklarını bilmeyenler bittabi (tabiatıyla) istemezler ki ne yaptıkları bilinsin

—Kalabalığı hiç sevmem: Orada bana öyle gelir ki herkes birbirine sığmaz!

—Yüksek fikirler yüksek dağlara benzer: Alışkın olmayanları ürkütür

—Mektedir şeriklerini (arkadaşlarını) teşbih da nelerine benzetebilirsiniz: Tahsil (öğrenim) nihayetinde iplik kopar ve her biri bir başka tarafa yuvarlanır

—Niçin dargın olduğunuzu bilmezseniz tabiidir ki barışamazsınız

—Doğduğumdan beri iştirim: “Bu böyle devam edemez!” derler. Hâlbuki pek âlâ etti, ediyor ve kim bilir daha ne kadar edecek

—Avamın (halkın) dimağı kulağından giren sözlerle düşünür; içinden doğan fikirler ile değil

—Her hain korkaktır, derler. İlâve edeyim ki hain olmaksızın korkak olanlar da vardır ve böyleleri her tarafda hiyanet asarı (eserleri) görürler

—Tensikatınızın (düzenlemenizin) neticesi ister misiniz ki hayırlı olsun? Evvel emirde (herşeyden önce) kalburla eleği temizleyiniz

—Şimdi büyük caddelerimizin gürültüsünü dinlerken sanıyorum ki koca İstanbul'un açıklıktan karnı gurulduyor

—Korku fena nasihat verir, derler. Bütün ihtiraslar, infialler (kırgınlıklar) de böyledir

—Her cenaze alayına tesadüfimde (rastlayışım) düşünürüm: “Şimdi omuzlarında taşıyorlar, bir saat sonra ayaklan altında çiğneyecekler!”

—Halinden şikâyet büyük bir saygısızlıktır: “Elemimden bir hisse al” demektir; niçin alınsın?

—İnsan ne düşünse fikrine biraz kendisini karıştırır: Câzibe i umumiye (arz çekimi) nazariyesinde bile kendi nefsinin merkez hissetmeyen azdır

—Nefsinden (kendisinden) memnun olmayanı hiçbir şey ve hiç kimse memnun edemez

—En serbest harekâtınızda (hareketlerinizde) bile dikkat ediniz, ayağınız bir ipek köstekle bağlıdır: Menfaatiniz

—Küçük dimağlar kendilerini cüz'iyat (küçük şeyler) çalılığında kaybederler; külliyyatı (bütünlükleri) ancak müstesna (eşsiz) zekâlar ihata eder (kavrar)

—O adamlara acırım ki etrafındakilere uymak için küçülmeğe ve irtifalarından (yüksekliklerinden) feda etmeğe mecbur olurlar

—Yaşamadığı saadetin lezzetini ümid ve hayal kuvvetiyle duyanlar vardır: Onlara da mes'ud demeliyiz

—Kırılmış hayatı şikâetsiz yaşamak: İşte en büyük metanet (dayanıklılık)

—Yüzde çirkinlik huyda mübalağa tevliid eder (doğurur): Çirkinliklerin iyisi güzellerin iyisinden daha iyi ve fenası daha fenadır. Fenaların çirkinliği haklı bir cezayı tabii (tabii ceza) gibi görünür. Ve iyilerin çirkinliği karşısında tabiat hesabına bir utanma hisseder gibi olursunuz

—Kin hissi ancak boş ruhları doldurur

—Hakiki ve tam saadet ancak ölüm fikrinden bi haber (habersiz) olduğumuz devirde mümkündür:

—En hür adam hiç olmazsa bir sürü âdetlerin ve bir alay an'anenin (geleneğin) esiridir

—Kavilerin (kuvvetlilerin) değil zaitlerin zulmünden iğrenirim: Aslanla kehleyi (bit— mukayese ediniz

—İlim bermudat (âdet üzere) tahlili (çözücü) san'at ve felsefe terkididir (birleştiricidir)

—Galatı (yanlış) öğretene derse şüphe yok ki cehil tercih olunur: Ehliyesiz hocaların çanına ot tıkamak ilme hizmettir

—**HİÇBİR DİLDEN ANLAMAYANLARA KUVVETİN BELÂGATİ İLE MERAM ANLATMAK FARZ OLUR!**

—Hiç kimse kendi kokusunu duymaz, cihanı kokutsa bile!

—Kâinatı yaratmakla halik (halk eden) kendini de halk etmiştir (yaratmıştır)

—Güneşin altında at fıskısı bile altın çelenk görünür

—Maziye (geçmiş) hatırlaman bile yarınki hayatı hatırlaman için olmalı

—Herkes tarihini geçtiği yola ayaklarıyla yazar

—**Annesi! Çocuğuna yalnız söylemeği değil, dinlemeği de öğret ki yavrucak konuşmağı öğrenmiş olsun!**

—Ben nasıl ecdadıyla (atalarıyla) bir kafada olabilirim ki onların tepelerinden bulut ve kuş geçerdi, benimkinde radyo ve tayyare (uçak) dolaşıyor

—Akl-ı âmil (amel eden akıl) akl ı kâminden (olgun akıldan) üstündür

—Bizim kelimemiz çok mâna doğuramıyor, zira melekler gibi onlarda da müenneslik, müzekkerlik yok

—Nurun gölgesi olmaz ama nur olmasa gölge olmazdı

—Korku cüretten az tehlikeli değildir. İkisi arasında tercih bir mizaç meselesidir, basiret (sağgörü) değil

—Yağmur yağarken küpünüzü doldurunuz ve küpünüz dolunca... lekelerinizi yıkayınız!

—Eğer sağ elin ibda'a (yaratmağa) kadirse (nıuktedirse) sol eline yıkmak hakkını tanım

—Saçına kır düşen âşık yarım koca sayılır

—Kapıları affa ve pencereleri hürriyete açılmayan mâbed bence bir vicdan mahbesidir (hapisanesi dir)

—Nur evet, nur ama unutma ki diriye kuvvetlendiren güneş ölüyü kokutur

—Ahlâk düsturlarını kıymetten düşüren şudur ki sağır ve dilsiz fazileti herkes istediği gibi söyletebilir

—Su dolu bir bardağın dibinde ben susuzluk hissederim: Zira bir susayan olmasa o bardak dolmazdı

—Dalkavuklar ne kadar yükselseler kendilerini yükselten tepme izlerini kışkırlarından silemezler

—Çok kişinin en kuvvetli fikirleri kendi göbekleri etrafında döner

—Yakından baksanız bir ferdin tamâmı (açgözlülüğünü) bütün beşeriyet (insanlık) doyuramaz

—Cumhuriyet falakayı kaldırmadan evvel falakacıları falakaya yatırmalıydı!

—Hodgâmlığı (bencilliği) bir maymuncuk gibi kullanırsanız esrarını aç anlayacağınız yürek hemen hiç kalmaz

—Menfaat âdeta vicdanların cildi gibidir: Ona dokunanlar ruhumuzun derisini yüzüyorlar sanırsız

—“Hep”lerdir ki “hiç” telâkki edilmeğe (sayılmağa) ehemmiyet (önem) vermezler

- Hürriyet açacağı yaraya deva (ilâç) olan silâhdır
- Fedakârlıklann en gücü zekâdan fedakârlık ederek anladığı halde kendini anlamamağa mahkûm et mekdir!
- Kişinin işi içinin aynasıdır
- O ayyaşlar tuhafıma gider ki biraz içtiler mi, ahlâktan bahse koyulurlar!
- Kat'i (kesin) surette inanan adam kendi için anlamak sahasını tecdid etmiş (yenilemiş) olur; zekânın hürriyeti şüphededir t
- Her ihtiyar bunamaz ama akıl yüzdeki buruşuklukların kemendine tutulur!
- Musiki şiirin ifade edemeyeceği şiiri ifade eden şiirdir
- Saltanat Türkiye'sini düşündükçe anlıyorum ki ölümü yıpratın ancak cismin iriliği olmuştur!
- Kin kurşundan ağırdır; kanatları ne kadar geniş olsa garazkâr (garaz tutucu) yükselemez
- Kuvvet bütün tabiatın tanıdığı hakdır. Hak ise yalnız insanların birbirine tanıtmaya çalıştıkları mevzu (kurulmuş) kuvvettir
- Bırak, ben başka türlü düşünüyüm: Bu ihtilâf dan (anlaşmazlıktan) olsa olsa şu çıkar ki düşündüğü şey bir cephe daha kazanmış olur
- Daima melek olarak ancak semada (gökte) yaşanır; yerde yaşamak için arasını şeytan olmak farzdır**
- Sevinç ve keder: Hayatta her gün girip çıktığımız cehennem
- Eceli gelmiş, deriz: Hayır, ecele kendisi gitmiştir, ölüm yürümez; dirilerdir ki daima ona yaklaşırlar
- En vefalı dostumuz gölgemizdir: O da yoldaşlık etmek için güneşli hava bekler
- Her sene Teşrin i evvelde (ekimde) ölen yazı defnederken (gömerken) anlarız ki güzel mevsim çok kısa imiş. Mamafih önümüzdeki Nisan'ın kırlangıçları yine bizi aldatır!
- Önce gıda, sonra sevda: Hiçbir güvercin yemliği boş iken eşini aramaz
- Tabiat kör ve sağırdır: İyi görene ve iyi işi dene farkında olmayarak az çok zulmeder
- Hizmetten her esir müteneffirdir (nefret eder): Azad olduktan sonra bile bu nefreti devam eder
- Fikir ordusu yasak tanımaz: Yürür... ve daima yürür
- VATANINI HEMEN HER FERD KENDİ FİKİRLERİYLE İDARE OLUNMAK İÇİN YARADILMIŞ SANIR!**
- Hakiki âlimleri tetebbu ederken (incelerken) kendi bilgilerime “lafz ı murad” (söylemek istediklerim) diyorum: Onların mevcudat (mevcut olanlarla) ile bina ettiklerini ben zihnimde kelimelerle çatmağa çabalamışını
- Çoğumuz için “dünya” içinde yaşadığımız kasaba veya köydür
- Her yıl elinde bir sual (soru) işareti ile gelir ve giderken ardında bir taaccüb (şaşma) işareti bırakır
- Her anlamadığımız hadise (olay) bize gayr-ı tabii (tabiinin dışında) görünür
- Yaşamak çok kişi için yeyip içerek ölümü beklemektir
- Edebiyatta gençliğini kaybetmeksizin yirmi seneden ziyade yaşayan teceddüt (yenilik) görmedim
- San'at denebilir ki san'atkârdan çabuk ihtiyarlar
- Fikir önünde ahret öyle derin ve o kadar geniştir ki hiçbir itikad (inanç) onu tamamıyla ne doldurabilir, ne aydınlatabilir
- Her şey az çok çiğ et gibidir: Biraz sabır ister ki kebab olsun!
- Dikkat ediniz: İnsan tok karnına inkâra, aç iken daha ziyade imâna maildir
- İstihkar (hakir görülme) ancak istihkar (hakir görme) ile ödenir —Sevdiğin mahlûkdan (yaratıktan) soğumak ister misin? Aranıza bir parmak nikâh çal!
- Gül yüzünü bir şişeye doldurmak ne kadar mümkünse arzın güzelliklerini şiire koymak da o kadar mümkündür
- Acıkan için lokanta camekânı en lâtif manzaradır
- Bir adam karşımda övünürken frenk sıfırının iki kavsî üstüme geriniyor, sanırım**
- Bülbülü bir fiske ile susturabiliriz: Fakat sopaya davransanız bile eşeği anırmaktan menedemezsiniz
- Eğer hürriyeti başkasından kıskanıyorsam hükmedebilirsiniz ki efendi görünen köleyim
- Elemi bilmeyenin merhametine inanmayınız
- Taze heyecan duymayan yeni şiir ibda edemez (yaratamaz)
- Herkes umduğunu olacak sanır: Tabiatıta bedbin (kötümser) yoktur
- Bir faydaya âlet etmek istediğiniz dakikada san'atı tahtından hal etmiş (indirmiş) olursunuz

—İnsan bir hayvandır ki hayvan olduğunu her hayvandan daha sık hatırlar!

—Her zenginlik düşman yaratır; Fikir zenginliği hepsinden ziyade

—Çok kere komşumuzun semizliğidir ki bizi iğne ipliğe çevirir

—Kulağımıza uygun gelen her gürültü bir musikidir

—Garibdir ki istibdâd ancak esir ruhlu yaratılanlara tatlı gelir

—Küstahlık, gemi aزیya almış acizdir

—Akıllı diriler ölülerin acı tecrübelerinden derdine deva çıkarır

—**HARB İ UMUMİ (.DÜNYA SAVAŞI) SAĞNAKLARINDA DOLAN KÜPLERİN MÜTAREKE DEVRİ DİPLERİNİ DELDİ.**

—En hazin şey gözleri kuru olarak ağlamaktır

—Yaşayacak yenilikler ancak eskiyi bilenlerden sadır olabilir (çıkabilir)

—İbadet çok kere keder için mahreç (çıkış) borusudur

—Halk ne dizginleri, ne de onları tutan eli hissetmemelidir ki candan itaat etsin

—Seyahatin güzelliği bana öyle geliyor ki karada biraz kurur ve onu ancak denizin nihayetsiz ahenklerinde buluruz

—Şiir daima gençtir: Ruhunuzda onun hayatını duyduğunuz müddetçe ihtiyarlamadığınıza hükmedebilirsiniz

—Her yenilik yabancıdır: Muhit (çevre) onu ezmeğe çalışır; fakat yaşamağa lâıksa ezilmez

—Her yeni nimet suiistimale uğrar; ondan nasıl istifade edileceğini tecrübe bize öğretinceye kadar

—Fena yaşamış olmamak için yalnız yatağımızı değil mezarımızı da iyi hazırlamalıyız

—En acı yaşlar gözümüzden akanlar değil, içimizde hapse mecbur olduklarımızdır

—Yaşamak evet, kimyanın dediği doğru!— yanmaktır; şu kadar var ki bir yaştan sonra insan alevsiz, kuru duman halinde yanıyor

—Hastalıkların çoğu yarasalara benzer: Nurun az olduğu yerlerde dolaşır

—Düşünürken iş yerine lâf koydun mu, hayatı masala çevirmiş olursun

—Cebin delik ve cüzdanın boşsa beyhude (boşuna) üzölme, mevzun (uyumlu) yürüyemezsin

—Güzel fikir ihtiyarlamaz.

—İfrat aşırıdır) hiçbir yolda caiz (yakışık alır) değildir: Nurun bile fazlası gözü kör eder.

—Haykıran sükûtlar (susuşlar) vardır ki ancak. Allah Teâlâ işitir

—Daima gözümüzü açmalıyız ki hayatı rüya sanmayalım

—kaldırımı olmayan sokaklarda evler bana yalınayak gibi gelir

—Zekâyı hangi zindana tıksanız kendisine kenarından sıvışacak bir gedik açar

—Mürteci (gerici) ileriye ve yukarıyı tanımaz: Her değişiklik onca bir musibet (felâket) telâkki olunur (sayılır)

—Bir kavmin hayatını uzatacak her hareket mukaddestir, manzarası çirkin ve hattâ kanlı olsa bile

—Kanun yoktur ki size adalet hissi verirken hasmınızda kuvvetin suiistimali gibi görünmesin

—Talihsizin eli yağmurda veya kurakta kapansın: Avucu daima boş kalır

—Seven için sevdiği daima gençtir

—Her yerde bir bakıma terakki (ilerleme) bir bakıma tedenni (gerileme) vardır: Yüksekte oturanlar yalnız terakkiyi (ilerlemeyi) görürler, aşağıdakilere yalnız tedenni (gerileme) görünür!

—Yarasaya güneşi göstermek bir saygısızlıktır

—Dümeni dinlemeyen gemi ergeç karaya oturur

—**Bazıları dinlemez ki anlasın; bazıları anlamaksızın dinler; bâzıları da eğer işitse anlayacak, fakat belâyaya bakınız ki sağırdır. Onun için sık sık: “Söz anlayan beri gelsin!” derneğe mecbur oluruz**

—Arasına öyle iptidâi (basit) lâkırdılara nuha tab olurum ki içimden: “Acaba tufanın suyu henüz kuramadı mı? derim

—**Sevdiğinizi yalnız kalbiniz deyi, dimağınız ve vicdanınız da müştereken: “sev!” demeli**

—İnsan yalnız dostlarıyla değil, düşmanlarıda iftihar edebilmeli (övünebilmek)

—Sağlıklarında kendilerine hürmetsizlik ettiğimiz büyük adamlarla vefatlarından sonra iftihara (övünmeğe) hakkımız kalmaz

—Bence apdallık fenalıktan ziyade korkunçtur: Hapishaneleri fenalardan ziyade ahmaklar doldurur

—Sevmediği halde kendisini âşık sananlar kadar da sevdiği halde âşık olmadığını iddia edenler görölür

- Hakiki büyük adamlar güzel ağaçlara benzerler: Dallarında yuvalar kurulur, gölgesinde yorgunlar dinlenir; çiçeklerine sürünenler güzel koku alırlar; meyvesiyle açmakla doyar ve yaprakları arasından dökülen güneş damlaları toprağa hayat verir: hiç kimseye ve hiç birşeye zararı dokunmaz.
- Çoğumuz bilmeyiz ki ateş ve yıldız böcekleri gibi etrafın karanlığı sayesinde parlıyoruz
- Yanan kıvılcım sönük volkandan kuvvetlidir
- Acı tecrübeler nadiren (pek az) ferdi uslandırabilir, fakat hiçbir zaman bir cemiyetin aklını başına getiremez
- Gençlerin hayatı tanımak iddiası henüz eşliğine ayak bastığımız binanın her tarafını bilmemiz iddiasına benzer
- Çalışan avucun nasırı altından
- Gözlerinizi okşayarak sizi uyandıran sabah güneşinin güzelliğine inanıyor musunuz? Hayata bir kere daha yeniden doğdunuz demektir
- Yaşamak her saniye biraz ölmektir.
- Sarhoşlukta küstahlığın adı zekâ olur
- Çok uykusu gelen için bütün dünya uyuklar!
- Zamanımızda garbi (batıyı) iyi tanımadıkça müsteşrik (orientalist) bile olamazsın!
- Bir sima yüreğimize yaklaştıkça kusurları silinir
- İlim bir türlü, cehil bin türlüdür
- Cimriliğin girdiği yerden kibarlık kaçır
- Yağmurdan korkanlar kadar da güneşden korkanlar vardır: Ve hepsi şemsiye altında buluşurlar
- Yalnız insan değil hiçbir şey kusursuz olmaz: En saf suyun gizli bir tortusu vardır ve arayınca güneşin nle lekeleri keşfolunur.
- İçtimâî (sosyal) fırtınaların rasadhanesi borsadır
- Seyyahların en bahtıyarı bahadırı: Laponya¹ dan genç çıkar, Hindistan'a genç girer; her yerde daima güzel gençliğini gezdirir
- İrsen (doğuştan) hükümdar mısın?... Çalış ki gün doğmasın, zira gece karanlığında köle ettiklerinin yer ağardık tan sonra kölesi bile olamazsın
- Mutlakiyyet) mantığı ancak cehlin kesif karanlığında yarasalar veya bay kuşlarla beraber yaşayabilir
- İlelebed (sonsuzca kadar) tahtında kalacak yalnız bir hükümdar tanırım: Para... kim olursak olalım ona biat mecburiyetindeyiz.
- Sevin, fakat sevincin kimseyi incitmesin
- Taraftarlık gibi muhalefet de çok sert kolalı yakalığa benzer: Onlardan biri gerdanınızda iken başınız istediğiniz gibi oynatamazsınız
- San'atkâr nazarında açan bir çiçek düşünen bir filozofdan daha derindir
- Hecelerini parmakla sayarak yahut aruza uydurarak zan eder misiniz ki sözü şiire yükseltirsiniz?
- Bu tıpkı bir yapma sümbül lavantası serpmek ile hakiki sümbül yarattığımıza inanmak gibidir
- Şüphe yok ki şiir bir sefahattir (Eğlenceye düşkünlüktür) ve öyle olduğu için halk onu musiki dalgalarına san'at yoldaşlığı edecek bir söz oyunu, bir beste yoldağı olarak kabul eder
- San'atın ağılattığı göz bile ağlarken biraz san'atkâr olur
- Şiir herkesin lakırdısı olamaz: Vakıa onda da sözden söze yürüyeceksiniz, fakat lâhuti (ilâhi) adımlarla
- Su nesir ise şiir buluttur: ve yükselirken içindeki tuzu, sodayı ve çamımı yerde bırakır
- Şiir insan dudağına ilk doğar gibi taze olmalıdır ve onda yeni bir dil dünyaya yeni bir fikir getiriyor sanmalıyız
- Bayağı dille söylediğimiz şeyler manzum da olsalar, hattâ güzel de olsalar şiir değildir
- Yeniliği elverişli hissedilmeyen her dil şiir hesabına kötüdür.
- Şiir tarif etmez, kendi adesiyle ancak tevil (söz çevirir) eder
- Nasıl ki musiki hiçbir şeyin adını söylemeksizin herşeyi anlatabiliyor,şiir de biraz öyle olmak yaraşır

¹ Laponya: (İsveççe:lapland) İsveç , Norveç ve Rusya arasında kalan tarihi bir bölge çoğunluğu İsveç'te çok az bir bölümünde Finlandiya, Norveç ve Rusya 'da dir. Bu ülkelerin neredeyse kuzeyinin tamamını kaplar. Bölgenin yerli halkı bugün sayıları çok azalmış olan Sami uluslarından biri olan Laponlar'dır.

—Her şiir, değil eski şiirlere, kendisinden birgün evvel doğan şiirlere karşı bile mühlik (öldürücü) bir san'at yeniliği göstermelidir
—Şiirde beceriksiz yenilik bile ustaca işlenmiş tekrarlardan üstündür
—Fikir kâinatında (evreninde) her şiir yeni bir fikir bina edecektir; bu sebepten çok kere mevcut cümlelerin vuzuhuna (açıklığına) sığmaz ve sizi işitilmemiş ibareler yaratmak mecburiyetinde bırakır
—Aptallığın mevkiini dimağ çerçevesinin dışında ve tabiatın esrar kompartımanında aramalıyız
—Aptalın sözünü isyansız dinleyecek kadar geniş müsamaha (hoşgörü) yalnız Ulu Tanrıya mahsustur!
—Aptal otobüse benzer: Bile bile adam öldürmez, fakat yürürken çok kişiyi ezebilir
—Aptalın her aykırı işinde mana arasanız bir boşluktan ötekine düşersiniz
—Budalalar tereddüt tanımazlar: Edebilecekleri ya tasdiktir, ya inkâr
—Yaşamak, hayat rüyalarından birinden ötekine uzanmaktır
—Kırılan hülyadan sessizce akan göz yaşlan ne ince şiirdir
—Budalalar meclisinde en zarif nükte... susmak dır
—Herkes umduğunu ve beklediğini olacak sanır: Tabiatıta bedbin (kötümser) yokdur
—İnsan san'at evinde yükseldikçe mevzu (konulmuş) kaideleri hakir ve istihkara lââyık görür
—Roma imparatorluğunu yıkan zaman karşısında benim üslubum elbette sigara dumanından daha çürük kalır
—Bütün çocuklar az çok şâirdirler: şâirler de behemehal (muhakkak) hayatlarının bir tarafını çocuk bırakırlar

MEZARIMIN KİTABESİ

Ömrümün defterim esefsiz kapadım
Uyusun has re kadar toprağın altında âdem
Kış günü ruh-ı günahlarımı örter karlar
Göğsün üstünde yazın afv ile al güller açar
Gökte benden daha mesud olamaz bir yıldız
Bu uzun uyku eğer olmasa hiç rüyasız

MEHMEDCİĞİN MEZAR KİTABESİ

Sana ey şanlı şehid az görürüm ben demeği
Ordunun gözbebeği ümmetin arslan yüreği
Çiğnedin düşmanı, serdin yere, sürdün denize
Yaşamak hakkını hak ettin o çenginle bize
Ezdi kahrın yediyüz yıl bizi ezmiş tahtı
Milletin güldü yüzü, güldü o kuster (güster) bahtı
Kefenindir senin al kan ve vatandır türben
Vatanın al kanı al sancak açar türbenden
Sen bu dar toprağa sığmış koca bir milyonsun
Ey şehid adlı şehid artık adın Türk olsun!

Kaynak: Cenab ŞAHABEDDİN, Tiryaki Sözleri, Hazırlayanlar: Dr. Orhan F. Köprülü Dr. Reyhan Erben, Tercüman Gazetesi'nin bir kültür hizmeti olarak yayınladığı 1001 TEMEL ESER Serisi'nin 116. kitabı Cenab Şahabeddin'in "TİRYAKİ SÖZLERİ", Kervan Kitapçılık Basın Sanayi ve Ticaret A.Ş. Ofset Tesisleri'nde dizilmiş ve basılmıştır. (Ocak 1978)

